

Katedra: Historie
Studijní program: Učitelství pro základní školy
**Studijní obor
(kombinace)** Učitelství pro 2. stupeň základní školy (český
jazyk-dějepis)

**SLOVENSKO V ČESKÉ PUBLICISTICE ZA
DRUHÉ REPUBLIKY**

**SLOVAKIA IN THE CZECH JOURNALS
DURING THE SECOND REPUBLIC**

Diplomová práce: 10-FP-KHI- 216

Autor:
Kristýna POVOLNÁ

Podpis:

Adresa:
Pecerady 4
257 41, Týnec n. Sáz.

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

Konzultant: Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
109	0	6	0	37	6

V Liberci dne: 30. 7. 2010

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 30. 7. 2010

Podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat prof. PhDr. Robertu Kvačkovi, CSc. za cenné rady, připomínky i velkou dávku trpělivosti při vedení mé diplomové práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá obrazem Slovenska v českém a slovenském tisku v období druhé republiky, tedy od října 1938 do března 1939. K výzkumu byly použity následující noviny: České slovo, Lidové listy, Lidové noviny, Národní listy, Polední list, Právo lidu, Přítomnost, Slovák a Venkov. Pomocí historicko-srovnávací analýzy se snaží zjistit postoj a vyjadřovací tendence českého a slovenské tisku k událostem, které zásadním způsobem ovlivnily osud Čechů a Slováků a vedly k rozpadu společné Česko-Slovenské republiky.

Klíčová slova: Slovensko, mnichovská dohoda, žilinská dohoda, Komárno, vídeňská arbitráž, HSĽS, Tiso, Hácha.

SUMMARY

This thesis deals with the image of Slovakia, at the Czech and Slovak press during the Second Republic, that from October 1938 to March 1939. The research used the following newspapers: České slovo, Lidové listy, Lidové noviny, Národní listy, Polední list, Právo lidu, Přítomnost, Slovák a Venkov. On the basis of historical-comparative analysis seeks to determine the position and the expressive tendencies of the Czech and Slovak press of events that significantly affected the fate of the Czechs and Slovaks, and led to the collapse of the joint Czech-Slovak Republic.

Keywords: Slovakia, Munich agreement, Žilina agreement, Komárno, Vienna Award, HSĽS, Tiso, Hacha.

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Image der Slowakei in die Tschechische und Slowakische Presse während der Zweiten Republik ab Oktober 1938 bis März 1939. Die Forschung verwendet die folgenden Zeitungen: České slovo, Lidové listy, Lidové noviny, Národní listy, Polední list, Právo lidu, Přítomnost, Slovák a Venkov. Mit Hilfe der vergleichenden historischen Analyse versucht, die Position zu bestimmen und die expressiven Tendenzen der tschechischen und slowakischen Presse

von Ereignissen, die erheblich betroffen über das Schicksal der Tschechen und Slowaken und führte zum Zusammenbruch der gemeinsamen tschechisch-slowakischen Republik.

Schlüsselwörter: Slowakei, das Münchner Abkommen, das Abkommen von Žilina, Komarno, Wien Award, HSLS, Tiso, Hacha.

Obsah:

<u>1. ÚVOD .....</u>	<u>1</u>
<u>2. CENTRALISTÉ A AUTONOMISTÉ (leden-září 1938).....</u>	<u>8</u>
<u>3. ŽILINSKÁ DOHODA .....</u>	<u>27</u>
<u>4. KOMÁRENSKÁ JEDNÁNÍ.....</u>	<u>40</u>
<u>5. VÍDEŇSKÁ ARBITRÁŽ .....</u>	<u>44</u>
<u>6. VNITROPOLITICKÁ SITUACE ČSR(listopad-prosinec 1938).....</u>	<u>49</u>
Uzákonění autonomie	52
Volba prezidenta	54
Slovenské volby	56
Hácha na Slovensku	64
<u>7. LEDEN – BŘEZEN 1939.....</u>	<u>68</u>
Počátky slovenského sněmu	70
Německý nátlak	76
Slovensko-německé kontakty	80
Česko-slovenské napětí.....	85
Samostatný slovenský stát	93
<u>8. ZÁVĚR .....</u>	<u>95</u>
<u>9. PRAMENY A LITERATURA: .....</u>	<u>102</u>
A) Prameny.....	102
Tisk	102
B) Literatura	103
C) Elektronické zdroje	105
<u>10. SEZNAM PŘÍLOH.....</u>	<u>106</u>
<u>11. PŘÍLOHY.....</u>	<u>107</u>

1. ÚVOD

Diplomová práce „Slovensko v české publicistice za druhé republiky“ se zabývá obrazem Slovenska v českém a slovenském tisku v období druhé republiky, tedy od října 1938 do března 1939.

Po podpisu mnichovské dohody došlo na Slovensku ke změnám, jejichž aktérkou byla Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS). Ta, přes ohrožení republiky, trvala nekompromisně na docílení svých autonomistických požadavků. Její snahy vyvrcholily 6. října 1938 podepsáním dokumentu - Žilinské dohody a vyhlášením slovenské autonomie.

Pro luďáky to byla výhra částečná. Bezprostředně po autonomii se svými územními požadavky vystoupilo Maďarsko. Během následujících jednání v Komárně však nedošlo k žádné dohodě, proto bylo přistoupeno k arbitrážnímu soudu. Výsledkem byla vídeňská arbitráž a ztráta nejúrodnějších slovenských zemědělských oblastí.

Na Slovensku mezitím sílí separatistické tendence. Nově zvolený prezident Emil Hácha se na své vánoční cestě do slovenských Tater pokusil získat od Tisa ujištění, že tyto tendence bude potlačovat a nedovolí jejich názorovou ventilaci. Opak ale byl pravdou.

Definitivní tečkou za česko-slovenským soužitím bylo vyhlášení samostatného slovenského státu.

Tato diplomová práce se primárně zaměřuje na analýzu tiskových zpráv o Slovensku a česko-slovenských vztazích, nejen politických a ne vždy zcela korektních. Z politického kontextu doby je jasné, že prostředí československé politiky bylo ovlivněno nepříznivou mezinárodní situací a stupňující se agresí Německa.

Diplomovou práci s tímto tématem jsem se rozhodla napsat proto, že období druhé republiky je dobou, která je pomyslnou „třináctou komnatou“ ve společných československých dějinách. Již bylo napsáno mnoho kvalitních studií a knih. Většinou se ale orientují na politickou situaci republiky. Přímá reflexe Slovenska a česko-slovenských vztahů je málo frekventovaným tématem.

Ve své práci jsem se pokusila vystihnout novinové tendence reagující na proměny česko-slovenských vztahů. Neznalému čtenáři tehdejšího tisku by se mohlo

zdát, že situace v republice byla uspokojivá, ne-li bezproblémová. Pravdou je, že druhorepublikový tisk se nesnažil jít již tak zraňované soužití.

Mojí snahou bude vyzkoumat, zda v kritických chvílích převládala tendence k optimistickému nahlížení na budoucnost společné republiky, případně zda se objevovaly výjimky v interpretacích. Dále se budu zabývat interpretací česko-slovenských vztahů.

Za hlavní výzkumnou metodu jsem určila historicko-srovnávací analýzu. Z určeného období od září 1938 do března 1939 jsem vybrala nejvýraznější tendence a události. Zaměřila jsem se hlavně na mnichovskou dohodu a její dopad na ČSR, žilinskou dohodu, komárenská jednání a následnou vídeňskou arbitráž, první zasedání slovenského sněmu a sestavení vlády. Tento výčet není zcela vyčerpávající. Vyvrcholením práce je směřování k 15. březnu 1939 a vyhlášení samostatného slovenského státu. V této souvislosti jsem zmínila i vývoj a orientaci vnitropolitického směřování republiky.

Zvláštní pozornost jsem věnovala i komentářům česko-slovenského soužití. Na tomto základě jsem zkoumala interpretace v novinách a sledovala případné odlišnosti ve vyjadřování, názorech, postojích.

Hlavní těžiště mé diplomové práce tedy spočívá v práci s tehdejší tiskem, doplňující je studium odborné literatury. V textu bude obsaženo mnoho citátů, které budou zastupovat prováděnou analýzu. Na jejich základě se budu snažit příznačně charakterizovat postoje a názory tisku.

Za vhodná periodika jsem určila tyto listy:

<i>České slovo</i>	ústřední orgán České strany národně socialistické,
<i>Lidové listy</i>	ústřední orgán Československé strany lidové,
<i>Lidové noviny</i>	nezávislý deník,
<i>Národní listy</i>	ústřední orgán Národního sjednocení,
<i>Polední list</i>	bulvární deník Jiřího Stříbrného,
<i>Právo lidu</i>	ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické,
<i>Přítomnost</i>	nezávislý týdeník
<i>Slovák</i>	tiskový orgán Hlinkovy slovenské ľudové strany,
<i>Venkov</i>	list Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu.

Pramenná základna vztahující se přímo k tématu česko-slovenských vztahů je v současné době dostatečná. Převažují ale knihy a studie, které se zabývají politickými okolnostmi rozpadu druhé republiky.

Výraznou monografií reflektující československé vztahy je kniha Češi a Slováci ve 20. století. V případě této diplomové práce bude relevantní první díl odkazující na rozmezí let 1914-1945. Autor, Jan Rychlík, podal komplexní přehled historického vývoje společných česko-slovenských vztahů. V této problematice se pokusil na výběru nejvýznamnějších událostí popsat vývoj a vyvrcholení národního růstu Slováků. Svoji práci zasadil rámcově do známých mezinárodních souvislostí. V tomto případě jsou však opravdu pouze rámcové. Hlavní důraz je kladen na vnitropolitickou československou politiku.

Pro chápání mezinárodního politického kontextu je důležitá kniha Františka Lukeše, Podivný mír. Autor se zaměřil na mnichovskou dohodu a následující politický vývoj. Druhá část knihy je věnována přímo česko-slovenskému soužití. Vrcholí vyhlášením samostatnosti slovenského státu a okupací Čech.

Kniha vyšla již v roce 1968, přesto je objektivním a nezastupitelným podkladem pro studium dějin druhé republiky.

Relevantní informace k přelomovým letům 1938-1939 jsou též uvedeny v knize autorů Jana Gebharta a Jana Kuklíka. Jejich Druhá republika s podtitulem Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě referuje uceleně o celém druhorepublikovém období. Zmíněn je vnitropolitický vývoj československý, najdeme zde i informace o kulturním ovzduší doby, hospodářské situaci státu, koncepci zahraniční politiky.

Velká pozornost je věnována politice, více politice české - centrální. O postupném prohlubování slovenského separatismu a „slovenské“ otázce je zde pouze několik kapitol. Na rozdíl od výše uvedených titulů, nalezneme zde mnohem podrobnější informace, například o průběhu a organizaci žilinských porad. Autoři zároveň často citují přímo ze soudobého tisku.

Dalším dílem odkazujícím na období druhé republiky jsou Dějiny Slovenska. Dušan Kováč se zaměřil na přehled celých slovenských dějin. V této monografii je problematice druhé republiky věnováno pouze několik stránek. Kniha je skutečně koncipována jako přehled toho nejdůležitějšího, bližší skutečnosti jsou čtenáři zatajeny.

Potřebné informace jsem získávala i v historických časopisech (Historický obzor, Historický časopis, Historická revue) a sbornících. (Cestami česko-slovenské vzájemnosti – sborník z liberecké konference o česko-slovenských vztazích).

Za důležitý zdroj informací musím zmínit Knihovnu Národního muzea, speciálně studovnu časopisů. Zájemce zde může vybírat z množství dochovaných periodik. Právě zde jsem čerpala podstatnou část novinového materiálu. K dispozici zde mají ve svazcích kompletní výtisky všech požadovaných periodik, s výjimkou ľudáckého Slováka.

V případě slovenského tisku jsem musela využít služeb Národní knihovny, která poskytuje jednotlivá čísla v tzv. mikrodokumentech.

Uvedené prameny ani zdaleka nevyčerpávají tituly a zdroje, ze kterých bude tato práce vycházet. Pramenná základna je mnohem obsáhlejší.

Zároveň si jsem vědoma toho, že tisk nemůže být považován za zcela relevantní zdroj. Jeho objektivnost může být znehodnocena stranickými stanovami nebo, a to je v případě zkoumaného období reálnější, tendencí „pro blaho státu nezveřejňovat celou pravdu.“

Práce je koncipována do 6 hlavních kapitol, jejichž řazení odpovídá chronologickému a tematickému sledu rozhodujících historických událostí.

První kapitola - *Centralisté a autonomisté (leden - září 1938)* se zabývá nástinem obecnějších souvislostí sílení slovenského autonomistického cítěné.

Na problematiku vývoje česko-slovenských vztahů nelze pohlížet izolovaně. Ač jsem za základní výzkumné období zvolila dobu od září 1938 do března 1939, do této části umístím obecný nástin událostí od počátku roku 1938. Je to zejména příjezd delegace Slovenské ligy a následná červnová manifestační vystoupení HSLS a strany

agrární a smrt Andreje Hlinky v srpnu 1938. Pokusím se analyzovat atmosféru v českém i slovenském tisku.

Kapitola je zakončena podpisem mnichovské dohody v září 1938. Obsahuje novinové reflexe této skutečnosti. Jak později uvidíme, nazírání na mnichovskou tragédii bylo odlišné. Češi byli postiženi mnohonásobně více, kdežto autonomisticky orientovaní Slováci jí neutrpěli. Dokonce ji obratně využívali ve své sílící protičeské kampani. Analyzuji proto projevy v novinách.

Druhá kapitola – *Žilinská dohoda* se zaměřuje na situaci, která zásadním způsobem změnila správní uspořádání republiky. Řeč bude o žilinských poradách a vyhlášení slovenské autonomie.

Slovensko bylo nadšené, stejně jako ľudácký tiskový orgán Slovák. Autonomie znamenala vítězství požadavků HSĽS a vládní ústupky. Dalo by se očekávat, že český tisk bude negativní. Opak je pravdou. Vyhlášení autonomie přijal jako nejlepší možné řešení.

S touto problematikou se do popředí zájmu tiskových médií více dostává i otázka postavení českých zaměstnanců na Slovensku. HSĽS si vybudovala výhodnou pozici, která jí zaručila dostatek prostoru pro vybudování mocenského monopolu. S odkazem na blaho „nového“ Slovenska došlo k reorganizaci slovenské státní správy a odchodu mnoha českých zaměstnanců. Bude zde zodpovězeno, jak se k tomu postavil tisk.

Třetí kapitola – *Komárenská jednání* je celá zaměřena na Slovensko a značně maximalistické územní požadavky Maďarska. Blíže představíme ovzduší komárenských jednání, snahy o získání přízně arbitrů. Podrobněji budeme rozebírat příčiny vedoucí k vídeňské arbitráži i sebevědomé vystupování ľudáků před samotným arbitrážním výrokem. Veškeré uvedené informace se budou opírat o dostatečně velkou základnu tvořenou z novinových zpráv.

Čtvrtá kapitola – *Vídeňská arbitráž* je pro reflexi česko-slovenských vztahů velmi důležitá. Arbitráž znamenala pro Slovensko zdrcující porážku, se kterou HSĽS nepočítala. Slovensko bylo zdrceno, jeho sebevědomí utrpělo těžkou ránu. Ve stejném emočním položení psal i Slovák a překvapivě i tisk český.

Ludáčtí politici si byli vědomi svého neúspěchu. Přesto jej dokázali částečně využít ve svůj prospěch. Posloužila jim k tomu kritika československé koncepce zahraniční politiky. Ludácký tisk je takto laděných článků plný.

Pozornost bude věnována i tiskovým referátům o slovenských ztrátách, nejen územních.

Pátá kapitola - *Vnitropolitická situace ČSR* bude mít svoji základnu v poarbitrážních projevech česko-slovenské solidarity a následném vnitropolitickém vývoji.

Tato kapitola je členěna do 4 podkapitol. Zkoumat zde budeme průběh uzákonění slovenské autonomie, volbu prezidenta republiky. Velká pozornost bude věnována slovenským volbám. Dá se říct, že to byly volby přelomové, zcela odlišné od vzoru demokratického. Organizační struktura a průběh nezapřel podobnost s autoritativním režimem. Český i slovenský tisk je hodnotil po svém. S odkazem na novinové články budu analyzovat průběh voleb, komentovat jejich výsledek a ohlas v tisku.

Nelze nezmínit očekávání, jež volby vzbuzovaly, tedy zlepšení česko-slovenských vztahů.

V závěru se zaměříme na analýzu zpráv o vánoční cestě prezidenta Emila Háchy na Slovensko a důvodů, které jej k tomu vedly. Deníky byly stále ve střehu, přinášely velké množství zpráv. Analýzou se pokusím zjistit, jaká tisková atmosféra převládala.

Poslední kapitola - *Leden – březen 1939* bude také dělena do několika částí. První podkapitola bude referovat o první schůzi slovenského sněmu. Okomentuji, jak se Slovensko na sněm připravovalo, poukážu na podobnost s nacistickým režimem a zároveň okomentuji pronášené politické projevy, jež mnohdy nepřímou naznačovaly další orientaci slovenské politiky. Tyto mezníky následně analyzuji v českém a slovenském tisku.

V následující části objasním orientaci slovenské vlády. Na základě novinových článků se ji pokusím analyzovat a okomentovat. S tím budou souviset další kapitoly definitivně směřující k 15. březnu a rozpadu Česko-Slovenské republiky. Zaměřím se na slovensko-německé a česko-slovenské vztahy a jejich projevy v tisku. Zasadím je do rámce politického dění.

Celý výzkum zakončím analýzou tiskových zpráv z 15. března. Český národ i tisk se loučil se svými „bratry“. Slovensko se také loučilo. Analýzou článků zjistím upřímnost pronášených slov.

2. CENTRALISTÉ A AUTONOMISTÉ (leden-září 1938)

Pro Československou republiku bylo během roku 1938 podstatné, aby autorita její politiky nebyla vnitřně oslabována. Síly jí hodně ubíralo především prohitlerovské chování Sudetoněmecké strany. O to důležitější se jevila potřeba pevné česko-slovenské jednoty.

Na stránkách československého tisku se od počátku roku řešila důležitá politická témata, která se týkala jak zahraniční, tak vnitrostátní politické situace. Z vnitrostátních témat to byl pochopitelně vztah k Německu a koncepce jeho politiky. Právě tyto zprávy se od března 1938 stávají tiskovými událostmi s nejvyšší důležitostí, tzn., že jim patřily přední strany všech československých periodik.

Radikalizace Sudetoněmecké strany, stále zřetelněji spojené s Německem, výrazně měnila politické klima na Slovensku. Docházelo zde k sílení autonomistických požadavků. Ty Formulovala Hlinkova slovenská ľudová strana.¹ Jejím hlavním zakladatelem, a až do své smrti i předsedou, byl kněz Andrej Hlinka.

Epizodická vládní účast HSĽS je spjata s rokem 1927. V této době zmírnila svou taktiku. O dva roky později musela vládu opustit, aby se už do žádné vládní koalice nevrátila.

Od poloviny třicátých let spolupracovala s již málo vlivnou Slovenskou národnou stranou. Stále více se vzdalovala demokracii. Zvláště mladé ľudácké funkcionáře lákal vzor pravicových totalitních režimů.

Od počátku roku 1938 se v českém tisku objevují články, které si stále více všímají vývoje v HSĽS. Hlavním bodem zájmu byl program autonomie. V dané situaci byl shledáván nebezpečným pro stát. Tento pocit stupňovaly ještě zprávy o spolupráci HSĽS se Sudetoněmeckou stranou. Český tisk se snažil situaci a její posuzování zklidňovat.

---

¹ Název „Hlinkova slovenská ľudová strana“ nese od roku 1925. Před tím se jmenovala Slovenská ľudová strana.

Již v květnu lze v Právu lidu nalézt odkazy na slovenské deníky, které se stavěly proti radikálním projevům HSĽS. V českém tisku byly poté tyto zprávy tlumočeny a redaktory bylo veřejně vyzýváno k zastavení luďácké rozvratné činnosti na půdě společné republiky.

Vlivem zhoršujícího se mezinárodního postavení Československa bylo nutné přistoupit k řešení otázek menšin. Do popředí zájmu centrálních politiků se tak více dostává i vztah Čechů a Slováků.

Centrální vláda se slovenské požadavky rozhodla řešit tzv. centrální statusem. Ten „předpokládal poměrné zastoupení národností ve státních službách, hospodářském životě a v nárocích na školství, stejně jako právo používat svůj jazyk jako úřední tam, kde menšina tvořila 15% obyvatelstva.² Československo mělo být rozparcelováno na čtyři celky se zemskými sněmy, normotvornou působností a zemskými výbory. Český tisk neměl dostatek informací. Celá připravovaná koncepce byla držena v tajnosti až do oficiálního vládního vyhlášení.

Vyrojila se proto celá řada polemik a dohadů, jak bude vláda dále postupovat. Polední list psal: „Zatím co český tisk nepřináší buď vůbec žádných, nebo jen velmi neurčité informace o připravovaném národním statutu, pražský maďarský deník soudí, že jakmile se vláda dohodne o návrhu národnostního zákona, zahájí jednání se zástupci německé, maďarské a polské menšiny.“³

Ke schválení národního statutu došlo 26. července. Na požadavku autonomie se nic nezměnilo. Luďáci navrhované řešení odmítli a dále se drželi své linie.

Napjatá atmosféra se promítla i do komentářů obecních voleb, které se konaly v termínech 22. a 29. 5. a 12. 6.

Na stránkách tisku se polemizovalo, jak se zachovají luďáci. Budou vystupovat jako samostatná strana a tak vstoupí i do voleb a budou bojovat o hlasy voličů, nebo se spojí s menšinovými slovenskými stranami?

---

² RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století : česko - slovenské vztahy 1914-1945*. Bratislava : Academic Electronic Press, 1997. s. 137.

³ O národnostní statut. *Polední list*. 12.5. 1938, č. 131, s. 2.

Polední list psal: „Včera večer zasedalo předsednictvo slovenské strany ľudové. Schůzi řídil poslanec Tiso. Jednalo se o volbách a o stanovisku strany k vládě. Schůze byla mimořádně bouřlivá...Předmětem sporu je pokus o frontu praobyvatel Slovenska (Slováků, Rusínů, spišských Němců a Maďarů) proti Čechům. Část odpovědných lidí ve straně neschvaluje taktiku, které se tak chopila nepřátelská propaganda a využila jí proti republice.“⁴

O poměrech v HSL'S referovalo 11. května i Právo lidu: „V souvislosti s vypsáním voleb, jež se budou konati v Bratislavě 12. června, zasedalo v pondělí večer představenstvo Hlinkovy ľudové strany. Důvodem ke svolání porady byla otázka postupu v obecních volbách. Poradě předsedal bývalý ministr dr. Tiso a v projevech řečníků ukázaly se velké názorové rozdíly. Velmi četní členové předsednictva kritizovali radikální politiku strany. Po bouřlivé debatě, jež trvala dlouho do noci, zvítězilo konečně těsně radikální křídlo strany, jež prosadilo resoluci, že strana trvá na autonomistické linii. Naproti tomu se podařilo odpůrcům dosáhnout toho, že ľudová strana jde samostatně do voleb, a nikoliv, jak si přáli radikálové – společně s Maďary a se stranou Konrada Henleina.“⁵

Výsledek voleb oficiálně zveřejněn nebyl. HSL'S toho neváhala využít a v tisku předkládala důkazy o svém naprostém vítězství, úspěchu a rapidním rozšíření voličské základny.

Slovák psal: „Výsledky včerajšiech volieb sú novším dôkazom toho, že slovenský autonomizmus je na nezadržateľnom postupe. Na Slovensku volilo sa včera v 22 obciach a z týchto obcí kandidovala Hlinkova slovenská ľudová strana iba v 16 obciach, lebo 6 z nich boli obce čisto maďarské. V tých 16 obciach, kde sme kandidovali, všade dobyli sme krásného víťazstva. Získali sme obrovský počet hlasov i mandátov oproti posledným obecným voľbám v roku 1931, ale získali sme na hlasov aj oproti posledným parlamentným voľbám v r. 1935, hoci v týchto voľbách šli sme spolu so stranou národnou...Slovenský ľud dobre pochopil volanie času a sjednocuje sa pod víťazným práporom Andreja Hlinku.“⁶

---

⁴ Bouřlivá noční schůze luďáků. *Polední list*. 11.5. 1938, č. 130, s. 1.

⁵ Boj věrných Slováků s radikály : Hlinkova strana nejde do voleb s autonomistickým blokem. *Právo lidu*. 11.5. 1938, roč. 26, č. 110, s. 2.

⁶ Víťazný slovenský autonomizmus. *Slovák*. 31.5. 1938, roč. 20, č. 124, s. 1.

Postavení HSL'S mělo být na mezinárodní úrovni posíleno návštěvou Slovenské ligy, delegace amerických Slováků. Předseda Slovenské ligy, dr. Hletko, přivezl z Ameriky originál Pittsburské dohody, o níž HSL'S opírala svůj autonomismus. Tisk jí věnoval velkou pozornost.

Národní listy oznamovaly: „Počátkem června budou v Bratislavě uspořádány oslavy, věnované vzpomínkám na sjednání dohody Pittsburské. Mohou být spory a polemiky o výkladu této dohody, co však je nesporno, to je historický význam této dohody, která na americké půdě vytyčovala program československého boje za osvobození.“⁷

Právo lidu obsáhle referovalo: „K uvítání amerických hostí přijela do Gdyně šestnáctičlenná delegace slovenské odbočky Národní rady čs., v níž je mimo jiné člen zemského zastupitelstva soudr. M. Korman. Dále byli přítomni zástupci úředních míst československých a polských.

Když loď přistála v přístavu, odebraly se delegace na loď, kde v lodním salonu promluvil nejprve zástupce polského uvítacího výboru, jemuž poděkoval vůdce výpravy dr. P. Hletko. V zastoupení československé vlády pozdravil delegaci čs. vyslanec ve Varšavě dr. Slávik, jenž vzpomněl slovenské účasti na osvobozovacím díle za války a zdůraznil, že delegace je vítána celým národem bez rozdílu náboženského a politického přesvědčení.“⁸

Americká návštěva byla v tisku rozsáhlým tématem. Doprovázela ji řada tiskových prohlášení a slavnostních projevů. Na své další zastávce, v Praze předseda Slovenské ligy, na výročí podepsání Pittsburské dohody, pro tisk uvedl: „Den 30. května jest pro americké Slováky velkým svátkem. Je to výroční den Pittsburské dohody, kterou američtí Slováci pomáhali tvořit Československou republiku. Cílem poslání americké slovenské ligy v republice, jest přispěti k vyřešení poměru mezi Čechy a Slováky. Američtí Slováci si přejí, aby územní integrita Československé republiky byla zachována, a těší je, že mračna, která se nad republikou stahovala, se nyní rozptylují. Přinesli jsme originál pittsburské dohody a jsme pevně přesvědčeni, že na

---

⁷ Celostátní ráz oslav pittsburské dohody. *Národní listy*. 20.5. 1938, roč. 78, č. 138, s. 1.

⁸ Delegace Slovenské ligy z Ameriky ve Gdyni. *Právo lidu*. 27.5. 1938, roč. 47, č. 124, s. 2.

základě této dohody, jest možno vybudovati spolupráci ve prospěch společné vlasti, československého státu.“⁹

Názory na prospěšnost či neužitečnost působení Slovenské ligy byly rozdílné. Stejně tak se na stránkách novin pochybovalo o její kompetentnosti při řešení československých sporů.

Právo lidu na počátku července v odkazu na slovenský tisk uvedlo, že působení Slovenské ligy na československém území je v rozporu s názory Ústředí slovenských spolků v Americe. Dle tiskového vyjádření se Slovenská liga postavila nekompromisně na stranu autonomistických požadavků HSLS, byť věděla, že působí nestabilitu uvnitř republiky.

Právě to zmiňovaný americký spolek odmítal a dodával, že slovenští krajané v Americe se staví za nerozdílnou, demokratickou republiku.

Na počest amerických Slováků byla na 5. června naplánována ľudácká manifestace. Slovák psal: „Slováci všetkých stavov a tried chcú svojou účasťou dokázať, že je želaním a žiadosťou celého národa, aby sa Pittsburghská dohoda uviedla do života, aby sa teda uskutočnila autonomia Slovenska. Obrovský počet prihlášok a zahlásených výprav do Bratislavy svedčí o tom, že Slováci chápu svoje povinnosti a s radosťou prídu manifestovať za svoje práva a obzrieť si originál Pittsburghskej dohody.“¹⁰

Dále bylo uvedeno: „Dňa 5. júna bude v Bratislave veľkolepé defilé slovenskej sily, mohutnosti a slovenského národného upovedomenia. Dňa 5. júna bude Bratislava naša! Stojíme pred najmohutnejším nástupom slovenského autonomizmu.“¹¹ V českém tisku se takového ohlasu nedočkala. Noviny pouze zběžně informovaly o jejím konání. Ludová strana na manifestaci představila svůj třetí autonomistický návrh. Tento vznikl v květnu 1938.

Dle zveřejněných ľudáckých požadavků se z ČSR měla stát federativní republika, ve které by Slovensko tvořilo její autonomní část. Samozřejmě se mělo stát

---

⁹ Pro dobrý poměr Čechů a Slováků : projev předsedy Americké slovenské ligy. *Právo lidu*. 31.5. 1938, roč. 47, č. 124, s. 2.

¹⁰ Všeci Slováci na pittsburghské oslavy : veľká národná manifestácia v Bratislave 5. júna. *Slovák*. 26.5. 1938, roč. 20, č. 121, s. 1.

¹¹ Slovensko v radostnom rozochvení. *Slovák*. 29.5. 1938, roč. 20, č. 123, s. 1.

užívání slovenštiny jako úředního jazyka¹². Měla být vymezena zvláštní krajinná příslušnost. Společných mělo být jedenáct oborů, například měna, cla, vodní, železniční a vzdušná doprava, obrana, zahraniční vztahy, státní občanství... Tyto obory by spravovalo Národní shromáždění, přičemž při rozhodování musela být zastoupena nadpoloviční, případně kvalifikovaná či poměrná většina členů ze Slovenska. Tento stav měl platit i ve výboru Národního shromáždění, který rozhodoval místo parlamentu a ve vládě, týkalo-li by se rozhodování některých ze společných věcí.

Samozřejmostí bylo zastoupení Slovenska ve společných i mezinárodních institucích. Z toho vyplýval i slovenský požadavek mezinárodní suverenity, díky níž by mohlo samostatně uzavírat mezinárodní smlouvy.

Na řízení státu se měl podílet slovenský sněm a vláda.

Poněkud paradoxně působil požadavek splátek za dvacetileté soužití ve společné republice.

Pro tisk se Hlinka k návrhu vyjádřil nekompromisně: „Nikdy jsme nebyli Čechoslováky a nikdy jimi ani nebudeme. Bude-li třeba, prohlásíme se za menšinu a jako menšinový národ budeme žádat práva, která nám proporcielně patří podle demokratické ústavy republiky. Žádáme vlastní sněm, vlastní vládu...Žádáme samostatný slovenský stát v rámci státu československého.“¹³ Ludová strana nehodlala ze svých požadavků slevit.

V luďáckém tisku se návrh setkal s odezvou. Ne tak v tisku centralistickém. Ten jej kritizoval.

Národní listy ve svém úvodníku psaly: „Pevně a nezlomně trváme na tom, aby neporušen zůstal staletou historií posvěcený celek zemí československých a za žádnou cenu se nevzdáme spojení se svými bratry Slováky, kteří nejlépe vědí, že národ náš je miluje upřímnou bratrskou láskou a že nechceme nic jiného, než aby po svém, volně a svobodně se rozvíjeli ve společné naší vlasti.“¹⁴

Polední list uvedl a zároveň kritizoval: „O požadavcích ludové strany bude jistě ještě hodně diskutováno. Přicházejí v době málo vhodné a pravilo-li se na sjezdu, že

---

¹² Zachovávala se jazyková práva menšin stanovená Saintgermainskou mírovou smlouvou z 10.9. 1919.

¹³ Co chce ludová strana?. *Národní listy*. 9.6. 1938, roč. 78, č. 157, s. 2.

¹⁴ SÍS, Vladimír. Slovensko s námi. *Národní listy*. 8.6. 1938, roč. 78, č. 156, s. 1.

přišel nyní čas, aby byla řešena slovenská otázka, byl volen tento čas hodně nebratrsky.“¹⁵

Odpovědí na manifestaci HSĽS se stala druhý den, 6. června, manifestace agrární. Oficiálně byla svolána na oslavu dvacetiletého trvání společné republiky. V tisku se okamžitě rozhořely debaty, která manifestace byla úspěšnější. Úspěch se poměřoval počtem zúčastněných lidí. Deníky pouze odhadovaly, například Polední list psal: „Oslav se zúčastnily tisícíhlavé davy rolnictva z celého západního a středního Slovenska. Účast na průvodu byla dvakrát tak velká jako na nedělní bratislavské manifestaci slovenské strany ludové.“¹⁶

Agrární sjezd podpořil existenci silného a hlavně společného, nerozborného státu Čechů a Slováků. Hodža prohlásil: „...ano, nechť žije slovenská jednota. A já proto mezi námi velmi srdečně a rád vítám delegáty za stát rovněž pracujících stran. Rádi přijmeme každého k spolupráci, kdo s čistým srdcem slovenským je ochoten spolupracovat ne s bývalými a budoucími nepřáteli, ale s těmi, kdo tuto republiku drží a za všech okolností udrží. Ve dvacátém roce republiky volá Slovensko celé veřejnosti k tomuto státu a k celé veřejnosti evropské: „My jsem tu pány! My neseme na Slovensku odpovědnost, my tedy také rozhodujeme. Základem slovenské svobody je Československá republika.“¹⁷

Těmito slovy, jež doprovázely bouřlivé a neutuchající ovace, vyhlásil M. Hodža boj veškerému separatismu a snahám o rozklad společné republiky. Český tisk jeho projev uváděl v původním znění.

Hlinkova strana byla agrární manifestací a následným ohlasem ve vládním tisku rozhořčena. Obviňovala tisk i vládu z prezentování nepravdivých a zkreslených počtů manifestujících. Sama uváděla, že na ľudáckou akci přišlo více jak 120 000 lidí. Dle vládních odhadů se však na Náměstí republiky, kde akce proběhla, sešlo pouze 18 000 lidí.

---

¹⁵ Hlinka žádá dualismus. *Polední list*. 6.6. 1938, č. 156, s. 2.

¹⁶ Slovensko manifestuje pro čs. armádu. *Polední list*. 7.6. 1938, č. 157, s. 1.

¹⁷ Tamtéž

A. Hlinka útočně oponoval: „Takovej defilády sily a vôle slovenskej nebolo v našich dejinách. Len komisný lhár môže hovoriť, že ich bolo 18 000. Nech si to vyrátajú, keď temer dve a pól hodiny valí sa more nie v štvorstupoch alebo osemstupoch, ako to čechoslováci píšú, lež i v 16-stupoch, či je to 18 000?! To je viac ako 120 000. My sme nemali do slovenského kroja oblečené Židovky alebo Češky. Za Pittsburghskú dohodu manifestoval slovenský národ, len Slováci a nikto iný!“¹⁸

Slovák ďalej reagoval: „Včera v kurzívke porovnávali sme obidve manifestácie. Porovnávali sme objektívne. Svojim sme nič nepridávali a agrárnikom nič nebrali. Napísali sme len, kto manifestoval v nedeľu a kto manifestoval v pondelok „koľko bolo v Bratislave Slovákov v nedeľu a koľko ich bolo v pondelok...My nesmieme napísať, že väčšina manifestantov v pondelok boli Česi a takí Slováci, ktorí dostali zaplatené, že najhlučnejšie aplaudovali agrárny sprievod bratislavskí Židia.“¹⁹

Manifestace potvrdila, že HSĽS na Slovensku nedisponuje tak veľkou základnou príznivcov, jak uvádzala. Podľa stízlivých tiskových odhadů na ni pripadlo len 27% slovenského obyvateľstva. Slovák ale trval na 2/3 zastoupení slovenského národa.

V průběhu celého června se v českých denících objevují kritiky referující o schůzkách HSĽS. Polední list to okomentoval slovy, že se tak Andrej Hlinka „dostal do podivné posice bratra, který se vrhá ze zadu na druhého bratra, čelícího právě společnému nepříteli.“²⁰ Co bylo obsahem schůzek, neuváděl. Blíže o nich neinformoval ani Slovák.

Ludová strana se pokusila získat větší mezinárodní autoritu prostřednictvím přízně lorda Runcimana, který v Československu zastupoval britskou vládu v řešení otázky národnostních menšin.

Polední list uvedl: „V souvislosti s očekávaným příjezdem lorda Runcimana píše orgán ludové strany, že prý „je velmi pravděpodobné, že lord Runciman zavítá i na

---

¹⁸ Andrej Hlinka „...videl som blížť sa tvoje vykúpenie“ . *Slovák*. 12.6. 1938, roč. 20, č. 134, s. 1.

¹⁹ Vyhlásili nám vojnu. *Slovák*. 9.6. 1938, roč. 20, č. 131, s. 1.

²⁰ Andrej Hlinka na spoločné frontě s Konraden Henleinem. *Polední list*. 7.6. 1938, roč. 12, č. 157, s. 2.

Slovensko jako objektivní pozorovatel“ a že do svých pozorování zahrne též slovenský problém.²¹

Pro svoji prezentaci sestavila HSLŠ zvláštní memorandum (brožuru o slovenských autonomních požadavcích), které hodlala britskému delegátovi předat. Brzy se ukázalo, že všechna citovaná prohlášení byla klamná. Runciman odmítl veškeré ľudácké snahy o navázání společného dialogu.

Proti postupu ľudové strany se zvedla vlna nesouhlasu. Kritika se týkala označení slovenského národa za menšinu. „Slovenská ľudová strana oznámila, že sa pousiluje nadviazať styky s lordom Runcimanom. V tomto úmysle nevidíme nič závadného, ale vedenie ľudovej strany malo by si pri tom uvědomit jednu jemnú distinkciu: lord Runciman prišiel, aby sa radil na jednej strane s vládou, a na druhej so zástupcami menšiny. Slováci nie sú menšina.“²²

Již na červnové ľudácké bratislavské manifestaci Andrej Hlinka ke svým stoupencům prohlásil: „Vidíte, jak mne síly opouštějí a jak pomalu klesám. Proto věřte, mluvím dnes s vámi naposled, ale ujišťuji tě, drahý slovenský národe, že tě milovati nepřestanu.“²³

Dne 16. srpna A. Hlinka zemřel. České i slovenské noviny na něho vzpomínaly jako na muže, jenž usiloval o blaho Slovenska.

Po smrti Andreje Hlinky se v ľudové straně rozpoutal boj o následnictví. Na stránkách českého tisku se objevovaly polemiky o této nastalé situaci. Podle nich proti sobě stálo radikální křídlo, v jehož čele stanul Karol Sidor s pověstí radikála a křídlo umírněné, vedené Josefem Tisem. Na požadavku autonomie se však obě křídla shodovala.

Formálně zůstalo místo předsedy ľudové strany neobsazeno. Právo lidu psalo: „Včera večer konalo předsednictvo ľudové strany schůzi, v níž bylo sice usneseno, že

---

²¹ Lord Runciman také na Slovensko?. *Polední list*. 28.7. 1938, roč. 12, č. 207, s. 1.

²² Slováci nie sú menšina. *Polední list*. 6.8. 1938, roč. 12, č. 216, s. 1.

²³ Hlinka žádá dualismus. *Polední list*. 6.6. 1938, roč. 12, č. 156, s. 2.

nový předseda bude zvolen teprve po uplynutí jednoho roku od Hlinkovy smrti, avšak úřadujícím předsedou byl zvolen posl. dr. Tiso a jeho zástupce posl. Sivák.²⁴

V tisku se začalo spekulovat, zda v HSĽS nenastává obrat k lepšímu. To měla signalizovat převaha křídla umírněného. Zároveň se objevily názory, které tvrdily, že Tiso nebude méně radikální než Sidor, že se mu naopak bude chtít v požadavcích vyrovnat a konkurovat mu svým radikalismem. Vnitřní stranické spory byly v tisku přeceňovány, „umírnění“ byli favorizováni.

Peroutkova Přítomnost se v souvislosti se spekulacemi kolem stálosti HSĽS pustila do analýzy politických stran. Charakterizovala je následovně: „...naše politické poměry charakterizuje nápadná stálost velkých politických stran: jsou jako rozložené stromy, z nichž na podzim opadáva listy, někdy se odlomí také větve, ale kmen odolává času i živlů.“²⁵

O ambicích radikálů uvedla: „Byla to snad náhoda, že se najednou začala velmi nápadně objevovat jména nejbližších Sidorových spolupracovníků, redaktora Macha a mladého právníka Ďurčanského? Byla to snad náhoda, že všechny zprávy a interviewy po Hlinkově smrti uděloval poslanec Sidor? Na schůzi předsednictva ľudové strany nepříhodilo se mnoho věcí. Nestaly se jenom proto, že je strana vskutku jednotná a že všichni vedoucí lidé mají zbožnou úctu k stanovám? To sotva.“²⁶

Ludácký tiskový orgán veškeré spekulace o mocenském stranickém boji odmítal a označoval je za nepravdivé. Za hlavní příčinu opačně vypovídajících článků uváděl závist a snahu o vyvolání vnitrostranického rozkladu HSĽS, což by centralisté uvítali.

Ludáčtí redaktoři ve svých úvodních neustále útočili na redakce listů koaličních stran. Psali: „Keby ste tak dva tri dni vydržali čítať len centralistické noviny a verili im, tak na čtvrtý deň by ste sa našli na psychiatrii.“²⁷

Slovák pokračoval: „...jedom chcú páni docieľiť dvojnásobný účinok. V prvom rade otráviť a úplne podlomiť víťazný postup autonomistického boja slovenského a

²⁴ Porážka Sidorovy politiky?. *Právo ľudu*. 1.9.1938, roč. 26., č. 204, s. 2.

²⁵ Co se v ľudové straně nestalo?. *Přítomnost*. 7.9. 1938, roč. 15., č. 36, s. 563-564.

²⁶ Tamtéž

²⁷ Kleply im zuby naprázdno : v Hlinkovej strane nebude rozkolu!. *Slovák*. 3.9.1938, roč. 20., č. 200, s. 1.

v druhom rade krásne narkotizovať, uspať vedomie českého národa, ktoré pod priamočiarou nepoddajnosťou Slovákov už už začlo sa prebúdzat' k správneému poznávaniu situácie.“²⁸ Soustavně stavěl ľudovou stranu do pozice utlačovaného.

Dále útočil: „V posledných časoch sotva uplynie týždeň bez toho, že by v niektorých pražských novinách nevystřčil hlavu jedovatý had. Svojou úlisnosťou hľadá na našom slovenskom organizme nekryté miesto, kde by s istotou kořistníka mohol najbezpečnejšie zaseknúť zuby a smrteľným jedom otráviť život.“²⁹

Jeho slovník nešetřil propagandistickými slovy.

Pokud se však jednalo o rozhodování v rámci řešení autonomních požadavků, byl postup HSLS jednotný.

Demonstrovala ho například v otázce územního rozčlenění slovenské krajiny, kde se vyslovila zásadně proti plánovanému župnímu členění.³⁰

Lidové noviny referovaly: „Zásada župního zřízení, jež má býti podkladem nové správní úpravy v republice, našla své rozhodné protivníky v obou autonomistických slovenských stranách, ľudové i národní. Vyslovila se v tomto odmítavém smyslu předsednictva obou stran, a důvodem k tomu je, že by nový plán směřoval k zrušení územní administrativní jednoty slovenské země, již autonomisté považují za základ k dalšímu budování slovenské autonomie. Zvláště by autonomisté těžce nesli zřízení maďarské župy v jižních končinách slovenských, jež by podle jich mínění narušovala integritu slovenské země.“³¹

Myšlenka žup byla diskutována i jinde. Dne 8. září Lidové noviny pokračovaly: „Po odmítavém úsudku obou slovenských autonomistických stran o myšlence nového župního zřízení v republice, promluvili nyní o téže věci i tak zvaní slovenští třicátníci ve svém čtrnáctideníku Politice. Jejich mínění o nových župách je v podstatě takové: Nové župy mohou být jako administrativní jednotky, členěné i územně se zřetelem k jednotlivým menšinám, nesporně velmi vhodným nástrojem autonomní správy. Ale hovoří-li pro ně zřetel politický i správní, právě tak mluví tento zřetel, zdůrazněný ještě stránkou hospodářskou, pro zachování zemí jako nadřízené instance. Mluví pro to

---

²⁸ MEDRICKÝ, Gejza. Novší strašák z Prahy!. *Slovák*. 6.9.1938, roč. 20, č. 202, s. 1.

²⁹ Tamtéž

³⁰ Proti byla i druhá autonomistická strana – strana národní.

³¹ Slovenští autonomisté proti župám : ohrozily by prý celistvost Slovenska. *Lidové noviny*. 5.9.1938, roč. 46, 448, s. 2.

zkušenosti čerpané ze samosprávy české, ale i ze slovenské, kde právě zemská správa může se vykázat krásným výsledkem práce v oboru hospodářském, sociálním i kulturním...Konečně i zákon župní z roku 1920 měl ustanovení o tzv. župních svazech jako vyšší instanci.“³²

Bylo třeba se šířeji zamýšlet nad slovenskou problematikou. Venkov k tomu psal: „Pravdou je, slovenský problém bol a je špatne chápaný a tým častejšie v politickom zafarbení špatne vykládaný. V čom väzí problematika Slovenska? Nebude od vecí, keď pripomenieme, že Slovensku v jeho primo rapídnom vývinu hospodárskom, kultúrnom a sociálnom doteraz najviac škodily slovenské opoziční strany so svojou negáciou a neúčast'ou na výstavbe Slovenska.“³³

Autor uvedl, že svůj díl viny nesou i slovenští vládní politici, kteří se nesnažili budovat Slovensko slovenské, ale nechali ho budovat dle vzoru českých, historických zemí.

Prvořadým problémem československého státu byl samozřejmě vztah s Německem a politika Sudetoněmecké strany.

Tisk se i nadále zajímal o vztah HSLS a SdP. Nejvíce zpráv se týkalo uskutečněných či plánovaných schůzek zástupců obou stran. Informace byly přebírány ze zahraničního, většinou německého tisku. HSLS je dementovala a označovala za nepravdivé. Určitou pravdu ale přiznala.

Lidové noviny psaly: „Tiskové ústředí Sudetoněmecké strany vydalo dnes odpoledne tuto zprávu: Dnes se za předsednictví zástupce Konrada Henleina, poslance K.H. Franka, konala společná schůze politického výboru Sudetoněmecké strany se zástupci slovenské strany lidové, spojených stran maďarských a polského dorozumívacího výboru.“³⁴

Dle tiskové zprávy se porady s SdP osobně účastnil dr. Tiso. Mnoho podrobností, například jak schůzky probíhaly, ale v tisku nenajdeme, neboť se konaly za

---

³² Slovenští třicátníci o župách : zemské zřízení musí zůstat zachováno. *Lidové noviny*. 8.9. 1938, roč. 46, č. 451, s. 2.

³³ Slovenský problém. *Venkov*. 8.9. 1938, roč. 33, č. 211, s. 3.

³⁴ Frank na Slovensku : sneseme a dovolíme politickou reprezentaci Hitlerovu na Slovensku?. *Lidové noviny*. 9.9. 1938, roč. 46, č. 453, s. 2.

„zavřenými“ dveřmi. Známy byl pouze stručný obsah, ač i na ten musí být nazíráno s rezervou.

Účast ludové strany na poradách s SdP byla v novinách hodně komentována. „Zítřejší Slovák vysvětluje účast zástupců slovenské ludové strany na poradě opozičních menšinových stran tím, že nechce býti úplně vyřaděna ze spoluúčasti na přebudování republiky, když prý to byla právě strana Hlinkova, která se nejvíce přičiňovala o vybudování republiky pokud jde o Slovensko. Slováků je včerejší porada důkazem, že ludová strana se neodchýlila ani na vlas od té linie, na které ji nechal Hlinka. Tuto linii chce strana držet i dále za předpokladu, že jen v spolupráci všech, kteří chtějí přebudování tohoto státu na podkladě autonomisticko-federalistickém, může se dosáhnout splnění slovenských národních požadavků,“³⁵ psaly 10. září Lidové noviny. Byla to výstižná úvaha o politice HSĽS.

Tiso se snažil význam porad bagatelizovat. Prohlásil, že: „...zástupci slovenské ľudové strany ze schůzky odešli předčasně, společné prohlášení nevydali, ba čtli o něm teprve v pátek v novinách.“³⁶

Vážně tak popíral, že by jednal o jakékoliv spolupráci s SdP.

Lidové noviny se následně zamýšlely, proč Tisovy obhajoby nevyšly v oficiálním tiskovém orgánu HSĽS, ve Slováků. „Úřadující místopředseda ludové strany dr. Tiso dementoval zprávu henleinovského tisku, jako by se byla ludová strana dohodla se sudetoněmeckou stranou o společném postupu v menšinových otázkách. Jeho dementi je ovšem oslabeno tím, že nevyšlo od něho spontánně, nýbrž velmi pravděpodobně, soudíc podle časopisu, v němž vyšlo – a nebyl to luďácký Slovák, nýbrž polooficiální Slovenský Hlas – byl o ně dr. Tiso požádán.“³⁷

Pověsti o užším kontaktu HSĽS a SdP nerozptýlilo ani prohlášení, které o tři dny později, 13. září, po zasedání užšího předsednictva HSĽS, otiskl Polední list. „Strana zdůrazňuje, že neochvějně a nekompromisně trvá na zajištění svébytnosti slovenského národa a integrity Slovenska při vnitřní přestavbě státu. Pro uskutečnění podnikne strana

³⁵ Sidorův Slovák desavuje Tiso. *Lidové noviny*. 10.9. 1938, roč. 46, č. 454, s. 3.

³⁶ Dr. Tiso proti podvodu SdP. *Právo lidu*. 10.9.1938, roč. 26, č. 212, s. 2.

³⁷ --. *Lidové noviny*. 12.9. 1938, roč. 46, č. 458, s. 2.

všechny kroky na půdě parlamentu a bude se snažiti všemi kroky prostředky a spojenectvím, jež uzná za vhodné v zájmu slovenského národa k tomu pracovati.“³⁸

Právo lidu přinášelo vysvětlení: „Užší předsednictvo konstatovalo na základě posledních projevů vládních a ústavních činitelů, že vláda ani nyní nechce přikročit k vyřízení slovenského problému, třeba že se snaží o dohodu s národnostními menšinami. Hlinkova strana ludová vidí v tomto postupu vlády jednostranné a nedostatečné řešení vnitřních problémů republiky a proto znova důrazně upozorňuje kompetentní činitele na význam a důležitost problému vyřešení slovenské otázky. Vyřešení slovenského problému je pro existenci a bezpečnost státu alespoň právě tak důležité, jako je důležité vyřešení národnostního problému.“³⁹

HSĽS postupně stupňovala svůj radikalismus. Svědčil o tom i výrok luďáckého poslance Haššíka, na který 15. září upozornily Lidové noviny: „...Haššík zlobně v luďáckém tisku vykřikuje, že ludová strana si zasedne za zelený poradní stůl s každým, koho jen uzná za vhodného a že nedá si připisovat, co prý Slováci smejí či nesmejí.“⁴⁰

Ludáci však stále oficiálně popírali snahy o společnou dohodu s SdP. Právo lidu zveřejnilo závěry komuniké HSĽS tvrdící: „Nemáme a neměli jsme ani písemnou ani ústní dohodu o spolupráci s neslovanskými politickými stranami. Věříme v sílu a ve vítězství pravdy svého národa!“⁴¹

List to vydával za důkaz pročeskoslovenského postoje ludové strany.

Teprve v září se na vnitropolitické scéně začalo skutečně jednat o slovenských autonomistických požadavcích. Charakteristické je, že vláda nepřinesla žádné vlastní návrhy řešení, pouze se více a více přizpůsobovala luďáckým požadavkům.

Od poloviny září noviny přinášely zprávy o probíhajících poradách, které měly HSĽS přivést do společné vlády. Ústřední vláda se tímto způsobem snažila obnovit ztracený klid a pořádek.

---

³⁸ Ludová strana nevylučuje ani spojenectví s SdP. *Polední list*. 13.9. 1938, roč. 12, č. 251, s. 1.

³⁹ Ludáci trvají na autonomii. *Právo lidu*. 13.9. 1938, roč. 26, č. 215, s. 2.

⁴⁰ Zrada luďáků : slovenský lid za republikou. *Lidové noviny*. 15.9.1938, roč. 46, č. 464, s. 2.

⁴¹ Ludáci pro konsolidovanou Československou republiku. *Právo lidu*. 20.9. 1938, roč. 26, č. 211, s. 2.

Lidové noviny psaly: „Hrozba, která se v posledních dnech vznáší nad republikou a rázná likvidace Henleinova puče budou mít, jak se zdá, nezbytné důsledky v československém táboře, jehož těsné semknutí se vesměs považuje za příkaz politického rozumu.“⁴²

Šlo však více o dohady a přání, než o politickou realitu. Objevovaly se ve chvílích stále dramatičtějšího vnitropolitického napětí vyostřeného pučistickým pokusem SdP po 12. září.

Tisk se o jednáních všeobecně vyjadřoval optimisticky. Porady se prý vyvíjely pozitivně a zdálo se, že dojde k oboustranné a akceptovatelné dohodě.

Polední list referoval: „Současně vítězí v ní názor (v HSLS – pozn. autora), že v tak vážné době, kdy jedná se o osud státu, strana je ochotna za určitých podmínek, o nichž právě se jedná, vstoupiti do vlády, aby tím vyvrátila všechny zahraniční kombinace.“⁴³

Všechny noviny připomínaly ľudácké požadavky:

1. Plné respektování samobytnosti slovenského národa a slovenského jazyka.
2. Okamžité a definitivní vyřešení slovenské otázky na podkladě Pittsburské dohody a posledního parlamentního návrhu Hlinkovy strany ludové se zákonodárným sněmem pro Slovensko.

Naděje na úspěch a okamžité přijetí požadavků byly minimální. Noviny přesto nepřestávaly být optimistické.

Lidové noviny ještě 21. září psaly, že všechny dosavadní schůzky mezi zástupci ludové strany a centrální vlády, v čele s prezidentem Edvardem Benešem probíhaly s výbornými výsledky: „Podle předběžných zpráv, došlých dnes večer do Bratislavy, je cesta k aktivismu ľudáků již tak připravena, že porada vyzní kladným výsledkem.“⁴⁴

Informace o probíhajících poradách byly příliš strohé. Jednalo se zpravidla o pouhá konstatování a nepodložené tiskové dohady. Slovenský autonomistický tisk se vyjadřoval skepticky a dával jednáním minimální šance na úspěch.

---

⁴² Vláda jedná s ľudáky. *Lidové noviny*. 17.9. 1938, roč. 46, č. 467, s. 2.

⁴³ Před vstupem ľudáků do vlády. *Polední list*. 17.9.1938, roč. 12, č. 258, s. 3.

⁴⁴ Ludáci do vlády. *Lidové noviny*. 21.9.1938, roč. 46, č. 473, s. 2.

Polední list zprávu o vstupu HSĽS do vlády dementoval jako první, již 18. září. Na svých stránkách prezentoval prohlášení samotné ludové strany, jenž převzal ze slovenského tisku. Bylo v něm konstatováno: „O vstup strany do vlády se prý vůbec se stranou nevyjednává. Kdyby měla strana o něčem rokovat, mohlo by jít jen o autonomii, neboť jen na tomto základě možno se stranou mluvit.“⁴⁵

Na stránkách svého stranického listu vyjádřila HSĽS své důvody. Nechyběl mezi nimi nezáměr centrální vlády o přijetí požadavků slovenské autonomie.

Lidové noviny přinesly oficiální zprávu o neúspěchu porad až se zpožděním dvou dnů, 22. září. Podle jejich komentáře považovalo předsednictvo HSĽS všechny dosud zveřejněné zprávy o vstupu strany do vládní koalice za předčasné. Musely referovat: „Předsednictvo projednávalo i otázky související s nynější těžkou politickou situací vnitřní i zahraniční a prohlásilo o těchto věcech oficiálně toto: Vedení strany jde o to, aby při dnešních mimořádně těžkých dobách byly životní zájmy Slovenska a slovenského národa pro přítomnost i budoucnost za všech okolností zajištěny. Předsednictvo vyzývá proto slovenský národ, aby zachoval klid a rozvahu a aby úplně důvěřoval vedení strany.“⁴⁶

Bylo až nápadné, že „životní zájmy“ se vztahovaly pouze na Slovensko, o Československu se nemluvilo. Slovák je v komentářích spojoval s realizací ľudáckého programu. „Boj o zachovanie samostatnosti a neodvislosti Československa dostává sa do rozhodujúceho štádia a od jeho výsledku závisí budúci osud tak slovenského ako aj českého národa. A práve preto je v záujme tohoto štátu nanejdvyš potrebné, aby konečne odstránené boli základné príčiny terajšieho nedorozumenia medzi Čechmi a Slovákmi a aby medzi slovenským a českým národom bola úprimná a harmonická spolupráca.“⁴⁷

České noviny se snažily – poté, co vláda přijala ultimativní požadavky Německa – přesvědčovat českou společnost, že i v této přetěžké chvíli je česko-slovenská jednota živá a posilující. Lidové noviny 23. září psaly: „Těžké chvíle, jež prožíváme, semknuly víc než jindy slovenské řady k osvědčení věrnosti republice a jejím řádům. Není dnes rozdílu v názorech u Slováků, ať už politicky patří ke stranám vládním či opozičním, a jediná touha jde slovenským lidem, aby po nynější vichřici, která letí nad námi, se zase

⁴⁵ Luďáci nejednají o vstupu do vlády. *Polední list*. 18.9.1938, 12, 259, s. 2.

⁴⁶ Luďáci ještě váhají : v poradách s prezidentem budou pokračovat. *Lidové noviny*. 22.9. 1938, roč. 46, č. 478, s. 3.

⁴⁷ SOKOL, Martin. Čakáme činy!. *Slovák*. 18.9.1938, roč. 20, č. 213, s. 1.

rozjasnilo k trvalé spokojenosti a ještě užšímu semknutí československému. Osudové okamžiky ukázaly pravý cit slovenský a ono přesvědčení, že opravdu jen naše republika může dát Slovákům všechny podmínky národního, kulturního i hospodářského uplatnění.⁴⁸

V článku se citovalo prohlášení luďáckého poslance Čavojského, který upozorňoval na nutnost společné republiky, jak pro Čechy, tak pro Slováky. Pro ty ještě více, protože pro ně znamená svobodu a rozvoj.

České slovo několikrát upožadovalo, že slovenské vládní strany (agrárníci a sociální demokraté) se snaží omezovat spory s HSLS. Republika to potřebovala. Svoji roli však hrála zahraniční propaganda zveličující česko-slovenské rozpory. V tisku se apelovalo na čtenáře, aby jí nepodléhali. Bylo zřejmé, že potřeba jednoty, české i česko-slovenské, se stala naléhavým dobovým požadavkem. Ústupnost tlaku Německa a Západu měla mít své meze. I čeští pravicovní nacionalisté tak smýšleli, třeba R.I. Malý v Lidových listech: „V nebezpečnosti života pak se zpravidla ze dvou zel volí zlo menší, aby se uhájilo aspoň minimum možnosti dalšího zdraví a života. Neboť nejprv je národu třeba žít a být svoboděn, aby mohl po svém myslit a jednat...Obává-li se v Evropě někdo „nespokojenosti“ německé, měl by poněkud více mysliti také na možné následky oprávněného hněvu a zoufalé nespokojenosti československé. Neboť, kdyby nastala chvíle, že nám půjde již i o holou státní existenci a svobodu, přestal by jistě i náš pověstný „klid“ býti klidem, na němž je možno dříví štípat!“⁴⁹

K soudobé situaci se ve své stati vyjádřil i Ivan Déřer. Ve své řeči apeloval na zachování klidu a pořádku. „Kdo by dnes chtěl působit rozklad těchto velkých mravních sil národa, rozklad v největší duševní krizi našeho národa, ten by národu nepomáhal, ten by nezachránil stát a samostatnost, ten by se nepřičinil o udržení toho, co se zachránit dá, ten by pracoval do rukou našich nepřátel a poskytl jim záminku, aby tehdy, když si pořádek neumíme udělat sami, přišli proti nám pořádek udělat cizí.“⁵⁰

Obavy z vytvoření záminky umožnící Německu zasáhnout proti Československé republice, byly v tisku přítomné i nadále. Jejich frekvence se koncem měsíce zvyšovala.

⁴⁸ Věrné Slovensko. *Lidové noviny*. 23.9. 1938, roč. 46, č. 479, s. 2.

⁴⁹ MALÝ, R.I. Národ se vrátil k sobě. *Lidové listy*. 21.9. 1938, roč. 5. (19.), č. 177, s. 1.

⁵⁰ Déřer k Čechům a Slovákům : musíme se ovládat sami, aby nás neovlád někdo jiný. *Lidové noviny*. 23.9. 1938, roč. 46, č. 479, s. 4.

Německý kancléř Adolf Hitler, ve snaze vybudovat mezi oběma národy bariéru nesouladu, ba nepřátelství, v protičeskoslovenském projevu 26. září záměrně zdůrazňoval rozdíly, které Čechy a Slováky odcizují.

Lidové noviny reagovaly na Hitlerův výrok odkazem na agrární Slovenský deník. „Jestli kdokoliv v cizině nebo doma z politicko-stranických svárů, které mezi námi donedávna byly, nebo ideologie, která poukazovala na zvláštnosti slovenské a české, chce kovat zbraň proti republice, chce v dnešních nejvážnějších chvílích poštvat nás Slováky proti Čechům, tak je na nejúžasnějším omylu. To se nikomu, ani Hitlerovi nepodaří. Bylo však dobré, že představitel velkého německého národa i v této věci odhalil své karty. My Slováci aspoň víme, odkud vítr věje. Nikdy jsme si nepředstavovali, že odpovědní státníci cizích národů jsou s to z našich domácích hádek s přispěním všelijakých našeptávačů, kteří nám doma i v cizině nepřáli, pokusit se uplést pro sebe bič nejednotnosti proti nám. Stalo se, co jsme nečekali. Přijímáme výzvu a vzkazujeme celému světu, že ani tímto bičem ani ničím jiným na světě Slovák od Čecha, Čech od Slováka, Češi a Slováci od republiky se vyloučit ani od sebe oddálit nedají.“⁵¹

Projevy solidarity začaly plnit novinové stránky.

Psal o ní i další český list, agrární Venkov. 30. září si mohli čtenáři znovu přečíst reakci na Hitlerův výrok. Autor psal: „...nemohl jsem vyslechnout s klidnou myslí prohlášení německého kancléře Hitlera, vysílané rozhlasem do světa, že Češi a Slováci jsou si cizí.“⁵²

V závěru byla položena otázka, jak zareagují Slováci? Redaktor odhadoval, zda se Slováci cítí ve společné republice cizí a dají Hitlerovi za pravdu, nebo se postaví za společné národní zájmy? Částečně mu na to odpověděla slovenská inteligence: „Slováci v Československé republice povstali k novému životu. S ní žijí a padají. Cítíme osudovou naléhavost nejužší spolupráce s Čechy na díle obrany státu. Věříme, že uhájíme svůj stát, že spolu s bratry Čechy uhájíme svůj vlastní život.“⁵³

Toto prohlášení však mělo omezenou výpovědní hodnotu. Jednalo se o vyjádření centralisticky orientované veřejnosti.

---

⁵¹ Jednota vlády i stran : nepřetržitě porady v Praze. *Lidové noviny*. 28.9.1938, roč. 46, č. 483, s. 2.

⁵² MATULA, Antonín. Hlas duchovního Slovenska. *Venkov*. 30.9.1938, roč. 33, č.229, s. 3.

⁵³ Tamtéž

Důkazem prorepublikového postoje Slováků byl jejich okamžitý nástup do mobilizované armády. I vedení HSLS, za jednoznačné nálady veřejnosti, odhodlané bránit stát, mobilizaci oficiálně podpořilo. Neoficiálně však jednalo s polským vyslancem o možnosti připojení Slovenska k Polsku v případě vypuknutí války.

Slova o společném hájení státu a života se nenaplnila. Světové velmoci, konkrétně Velká Británie zastoupená Nevillem Chamberlainem, Francie, jejíž delegaci vedl Édouard Daladier, Itálie v čele s Benitem Mussolinim a Německo zastupované Adolfem Hitlerem, podepsaly 30. září 1938 mnichovskou dohodu.

Československo ztrácelo pohraničí českých zemí, které mělo připadnout Německu. Polsko si ultimativně vynutilo Těšínsko a územní zisk očekávalo také Maďarsko. První Československá republika přestala existovat.

3. ŽILINSKÁ DOHODA

Na počátku října byla pro československý tisk hlavním tématem mnichovská dohoda. Zprávám, které přinášely informace o výsledku porad velmocí, na kterých bylo definitivně rozhodnuto o okupaci českého pohraničí, byly věnovány všechny první strany českých novin. Vláda se ze všech sil snažila ustálit a zklidnit vnitropolitickou situaci, aby již Německo nedostalo žádný další podnět k možnému protičeskoslovenskému zásahu.

V nové podobě se objevilo i „slovensko-ludácké“ téma.

Prezident Beneš měl po Mnichovu jediný cíl: udržet československou národní svobodu, samostatnost a demokracii. V zahraniční politice volil vyčkávací taktiku. Nechtěl přijít o Západ a zároveň trval na projevení přátelské politiky vůči „sousedům“.

Co mu ale dělalo vrásky, bylo Slovensko. V důsledku mnichovské dohody ztratila ústřední vláda značnou část své autority. Povolení vedení se projevilo i na východě republiky. Stále častěji odtud přicházely zprávy upozorňující na sílící separatistické tendence.

Vláda se snažila najít s autonomisticky orientovanými Slováky společnou řeč.⁵⁴

Ludácký tiskový orgán Slováček se vyjadřoval jinak. Právem ve svých článcích odmítal, že by se s HSLS jednalo o vstupu do vlády. České slovo a další listy nadále psaly o probíhajících vyjednáváních. Celkem optimisticky tisk reagoval, když se dozvěděl, že porady se přesouvají z českého na slovenské území. České slovo se domnívalo: „...že dá se přece jen usuzovat už i z toho faktu, že v poradách se bude pokračovat v Trenčíně, že je zde všestranná vůle k dohodě a že tyto porady skončí úspěšně.“⁵⁵

Mělo dojít k odklizení „fiktivních přehrad“ ve slovensko-českém vztahu.

---

⁵⁴ O prosazení svébytnosti vůči centralistické politice v této době uvažovaly i další slovenské politické strany, které byly oficiálně nositelkami statutu stran státotvorných.

⁵⁵ Před rozřešením slovenské otázky : v poradách slovenských poslanců se bude pokračovat v Trenčíně. *České slovo*. 2. 10. 1938, roč. 30, č. 231, s. 2.

Bezprostředně po podpisu mnichovské dohody se na Slovensku rozpoutal boj mezi státoprvními stranami a HSĽS o dominantní postavení na domácí politické scéně. Ludová strana si rychle vybudovala dostatečně pevnou pozici pro uskutečnění svých politických cílů. Využila i rozčarování z mnichovské dohody.

Slovák 4. října záměrně tragicky bilancoval celorepublikovou situaci. Obracel se na celou slovenskou společnost. Hledal viníka, jenž je zodpovědný za nastalou československou situaci. Psal: „Na vlastné oči videl som tam mapu, na ktorej byly zakreslené kraje nemecké na Morave, v Čechách a v Sliezsku, ako aj na Slovensku...Slovensko malo byť ozobráčené. Malo zmiznúť jeho hlavné mesto a náš krásny vínorodý kraj.“⁵⁶ Autorem byl radikál K. Sidor.

Jeho prohlášení bylo demagogické. Snažil se vsugerovat názor, že Mnichov zavinili čeští politikové a ohrozili svou politikou i Slovensko. Ludácký Slovák zároveň tvrdil, že mnichovské důsledky se týkají jen Čechů, Slováků nikoliv. Zanedlouho musel z této klamné propagandy vystřízlivět.

Možná řešení česko-slovenských vztahů měla být 4. října projednána na schůzce za účasti prezidenta Edvarda Beneše. Výsledkem se stalo vystoupení ludáckého radikála a protičeskoslovensky smýšlejícího poslance a ministra Matúše Černáka. Obrátil se přímo na prezidenta a žádal odevzdání veškeré výkonné moci na Slovensku do rukou lidí pověřených HSĽS. V případě, že by se tak nestalo, byl Černák rozhodnutý podat demisi.

Vládě bylo poskytnuto pouhých 24 hodin. Ač byli ludáci upozorněni, že za tak krátký čas jsou jejich podmínky nesplnitelné, od svých požadavků neustoupili.

V českém tisku nenajdeme žádná stanoviska vztahující se k této kauze. Všechny listy pouze konstatovaly a opakovaly známá fakta. Nikdo nehodnotil, nekritizoval. Objevovala se však jistá skepse z nastávajícího státního vývoje a budoucnosti. Přispěl k tomu Slovák, který vyjádřil absolutní podporu Černákovým požadavkům a vyvracel jinou možnost řešení: „...všechny kluby strany se ztotožňují se stanoviskem bývalého ministra Matúše Černáka...Jakékoliv vyjednávání považuje ludová strana za oddalovací taktiku v řešení slovenského problému“⁵⁷

⁵⁶ SIDOR, Karol. Povedzme si pravdu. *Slovák*. 4.10. 1938, roč. 20, č. 225, s. 2.

⁵⁷ Porady ludáků v Žilíně. *Polední list*. 6.10.1938, roč. 12, č. 277, s. 1.

Lidové noviny v této souvislosti psaly o „nebezpečných fanaticích“, kteří klamou slovenské občany a slibují jim lepší budoucnost ve svazku s Poláky, případně s Maďary.

Hlavní nebezpečí viděly v prohlášeních slibujících Slovákům svobodu v rozhodování na jejich státním území. Právě „nebezpeční fanatici“ s jejich neupřímnými sliby a plány, byli skutečným celorepublikovým nebezpečím. Dále dodávaly: „...každý pokus o příklon jinam by znamenal daleko hlubší oslabení Slovenska uvnitř, daleko horší postavení Slovenska zevně a ať tak ať onak, nikde tolik nadějí do budoucna jako v Československu.“⁵⁸

Toto varování bylo určeno hlavně luďákům. Ohlasu se u nich nedočkalo.

V napjaté vnitropolitické atmosféře abdikoval na svůj post prezident Edvard Beneš. Zprávy o jeho odchodu zaplnily 6. října titulní strany českého tisku.

Noviny o jeho odchodu referovaly rozdílně – podle svého politického vztahu k Benešovi. Prohradní České slovo psalo: „Je to pád, v němž je něco z velikosti antických hrdinů...není to útek od odpovědnosti. Nikdy se Beneš nebál, boje ani práce, nikdy před žádnými překážkami necouvl, nikdy neztrácel vytrvalosti, odvahy ani optimismu.“⁵⁹

Protihradní Polední list s odkazem na agrární Slovenský Hlas psal: „...nebylo pochybností, že při úpravě našeho poměru k Německu Benešova osoba bude překážkou. Není prý také žádnou tajností, že polská vláda nepovažovala osobu našeho bývalého prezidenta za kladný prvek v poměru českopolském.“⁶⁰

Negativní luďácký postoj k osobě prezidenta republiky nebyl překvapující. Projevil se již dříve. Nyní však luďáci dokonce žádali stažení poštovních známek s Benešovým portrétem a jejich nahrazení za známky s portrétem M. R. Štefánika.

Ve stený den, ač na zadních stranách novin, bylo avizováno přelomové žilinské jednání mezi HSLS a zástupci dalších politických stran. Dle tiskových zpráv se mu přikládal zásadní význam. Český tisk většinou přebíral informace z tisku slovenského. Žilinská jednání si vynutila mimořádnou pozornost.

O průběhu schůzek ale český tisk nepsal. Pokud se přece jen nějaká drobnost ze zákulisí porad na veřejnost dostala, jednalo se většinou o obecnou informaci.

---

⁵⁸ Nejširší autonomie pro Slovensko : rokování v Žilině. *Lidové noviny*. 6.10.1938, roč. 1, č. 14, s. 3.

⁵⁹ Tragická oběť. *České slovo*. 6.10.1938, roč. 30, č. 234, s. 2.

⁶⁰ Hodžův orgán o odchodu Benešově. *Polední list*. 8.10.1938, roč. 12, č. 279, s. 1.

Lud'ácký tisk byl sdílnější. O nadcházejících jednáních konstatoval: „Hlinkova slovenská ľudová strana s nikým dosiaľ nevyjednáva, ale nebude robiť prekážky, aby sa všetci títo zapojiť mohli do rozhodujúceho slovenského národného pohybu. Prijíme ich, keď pôjdu s námi.“⁶¹

Vyvrcholením žilinských porad bylo podepsání žilinské dohody. Usnesení znamenalo zásadní ústupky vlády a politické vítězství koncepce slovenské autonomie.⁶²

Znění dokumentu bylo následující:

1. *Podpisání osvojujeme si návrh Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na vydanie ústavného zákona o autonómii Slovenska tak, ako bol podaný v poslaneckej sněmovni a uverejnený v Slovákovi č. 129 5. júna 1938. Zaväzujeme sa, že sa všetci všetkými silami vynasnažíme, aby tento návrh bol Národným zhromaždením ústavne prijatý najneskôr do 28. októbra. Ústavným prijatím tohto návrhu bude státoprávne postavenie Slovenska definitívne vyriešené.*

2. *Vládná a výkonná moc na Slovensku sa má okamžite odovzdať do rúk slovenskej vlády, preto madame okamžite poveriť podpredsedu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, poslanca Dr. Jozefa Tisa, aby jako designovaný predseda zostavil v dohode s podpísanými politickými stranami prvú slovenskú vládu, pozastávajúcu z predsedu a štyroch ministrov a navrhol ju na menovanie.*

Podpisání přijímají návrh zákona na decentralizáciu vládnej a výkonnej moci tak, ako je k tomuto vyhláseniu pripojený. Tento návrh sa má prijať a uskutočniť v najkratšom čase, aby sa aj do uskutočnenia prvého bodu tohoto vyhlásenia vládná a výkonná moc dostala nielen fakticky, ale aj právne do rúk Slovákov.

Dané v Žiline, dňa 6. Októbra 1938.

Za Republikánsku stranu zemedelskeho a maloroľnickeho ľudu: Pavol Teplanský, Ján Ursíny, J.S. Vančo, Ján Petrovič, Ján Lichner, Karol Rybárik, Ondrej Devečka, Kornel Stodola, Adolf Šelmeč, Ing. Jozef Styk, Milan Polák.

⁶¹ Slovenské svedomie rozhoduje. *Slovák*. 6.10.1938, roč. 20, č. 227, s. 1.

⁶² Žilinská dohoda byla ve své podstatě dohodou mezi HSĽS a státoprávními stranami. Kdo se jí nezúčastnil, byla KSČ a sociální demokracie.

Za živnostenskú stranu: Ján Liška

Za čsl. Nár. socialistov: Dr. Emil B. Lukáč

Za fašistov: Ján Sivák

Za Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu: Dr. J. Tiso, Dr. J. Buday, Jozef Sivák, Dr. Martin Sokol, Karol Sidor, Dr. Karol Mederly.⁶³

Jako doplňující dokument byl 7. října vydán manifest ke slovenskému lidu. V úplnosti ho zveřejnil pouze Slovák.

Oproti formulacím žilinského prohlášení byl doplněn o další, neprojednávané a pro koalované strany zcela nové požadavky. Vláda neměla možnost na ně reagovat, byla de facto postavena před hotovou věc.

V manifestu bylo napsáno:

Mníchovská dohoda štyroch veľmocí podstatne zmenila štátne a politické pomery v strednej Európe. My Slováci, jako svojbytný národ, žijúci od vekov na tomto území, uplatňujeme si svoje samourčovacie právo a preto sa dovolávame medzinárodného garantovania nedeliteľnosti svojej slovenskej národnej jednoty a námi obývanej zeme. Chceme slobodne podľa vlastnej vôle určiť svoj budúci život v plnom rozsahu, v to počítajúc aj štátnu ústrojnosť k usporiadaniu pomerov v strednej Európe v kresťanskom duchu.

Vytrváme po boku národov, bojujících proti marxisticko-židovskej ideológii rozvratu a násilia.

Sme za mierové vyriešenie sporných problémov v duchu mníchovskej dohody.

Protestujeme čo najrozhodnejšie proti tomu, aby hranice Slovenska boli určované bez nás, plnoprávných zástupcov slovenského národa. Žiadame medzinárodnú ochranu slovenskej menšiny v cudzine. Žiadame rýchlu demobilizáciu.

V duchu samourčovacieho práva žiadame okamžité prevzatie výkonnej a vládnej moci na Slovensku Slovákmi. Víťazstvo samourčovacieho práva znamená pre slovenský národ víťazné zakončenie nášho dl'horočného boja.

Nech žije sloboda slovenského národa!

*Nech žije slovenská vláda na Slovensku!*⁶⁴

---

⁶³ RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století : česko-slovenské vztahy 1914-1945*. Bratislava : Academic Electronic Press Bratislava a Ústav T. G. Masaryka Praha, 1997, s. 144.

⁶⁴ Tamtéž, s. 145.

Reakce českého tisku byly vesměs stejné. Výsledek porad byl, jako by přijat s ulehčením. Důvod? České slovo o něm psalo: „Byly obavy, aby někteří jednotlivci nesesli na lep lákavým, ale falešným nabídkám ze zahraničí, které by znamenaly konec slovenského národního vývoje. Proto hleděli všichni občané s takovou úzkostí do Žiliny, kde se radili slovenští zástupci a proto je dnes dohoda se Slováků přijata po celé republice s velkým ulehčením.“⁶⁵

Byl to ovšem spíše hraný optimismus.

Tak Lidové noviny označily 7. října výsledek jednání poeticky za „maják a opravdový ukazatel cesty“, po které nyní oba národy společně půjdou.

O den později tvrdily: „Slováci půjdou do nových poměrů jednotní, jako do nich jdou jednotní Češi a půjdou do nich s Čechy ruku v ruce. Československá jednota státní je zachráněna československým bratrstvím národním...Dvě věci zaručují, že se v tom všem budeme sbližovati: součinnost strany lidové s ostatními stranami slovenskými povede také k vzájemnému chápání, i když ne k sjednocení ideovému...Zapomeňme hořkosti, které nakupila minulost, zachraňme společnou práci společný zítřek.“⁶⁶ Doufaly, že Slováci se nyní k Čechům budou chovat přívětivěji a přátelštěji.

Obdobně se vyjadřoval i agrární Venkov: „V hodinách bolesti jest světlým paprskem, že jsme se našli s bratry Slováků. Víme, na čem jsme a hrdě půjdeme vstříc osudu. Bude tvrdý, ale není, nemůže být beznadějný.“⁶⁷

Optimistický a oslavný tón dlouho nevydržel.

S nehraným nadšením přivítal slovenskou autonomii Slovák. 9. října otiskl vítězný článek o ústupcích vlády: „Podpisáním tohoto závazného osvedčenia nastal ďalší významný prielom v politickom živote. Dňa 6. októbra v Žiline prijali náš radikálny návrh na federatívnu autonomiu slovenskí koaliční poslanci a dňa 8. októbra prijali ho za svoj reprezentanti všetkých českých koaličných strán, teda český národ. To znamená záväzok, že náš návrh bude v najbližších schôdkách Národného zhromaždenia prejednaný a prijatý ústavnou väčšinou. Po prevzatí vládnej a výkonnej moci, čo sa už stalo skutkom, máme teda zabezpečené aj víťazstvo kardinálnej

⁶⁵ Budujeme nový stát : republika Čechů, Slováků a Podkarpatorusů. *České slovo*. 7.10. 1938, roč. 30, č. 235, s. 1.

⁶⁶ Jednotný stát Čechů, Slováků a Karpatorusů. *Lidové noviny*. 8.10.1938, roč. 46, č. 501, s. 1.

⁶⁷ HALÍK, Rudolf. Nepodlehne. *Venkov*. 9.10.1938, roč. 33, č. 238, s. 1.

požadavky Hlinkovej slovenskej ľudovej strany: zmenu Ústavnej listiny v smysle federatívnej autonómie Slovenska. Pred Hlinkovou zástavou sklonila sa dnes i Praha“⁶⁸

Listy zveřejnily i Tisův popřevratový projev. Tiso také řekl: „Skutečnost, že dnes stojíme před vámi a ujímáme se správy Slovenské země, je výsledkem dvacetiletého nejobětavějšího a nejhouževnatějšího zápasu za práva slovenského národa. Šestý říjen je ovocem historického vývoje, ovocem snah všech slovenských národních buditelů a oběti našich amerických bratrů, oběti našich legionářů na všech frontách světové války až po houževnatá úsilí dnešního slovenského pokolení. Nesmí býti zneuctěno a znesvěceno nijakými známkami anarchie a rozkladu. Svou slovenskou revoluci uskutečnili jsme ne proléváním krve, ale se zpěvem na rtech.“⁶⁹

V závěru se Tiso zmínil o Čechách žijících na Slovensku. Konstatoval, že ne všichni jsou s výsledkem žilinských porad spokojeni. Údajně se ale jednalo o menšinu, která se na slovenském území nechovala přátelsky a nehledala žádné sepětí se slovenským životem.

Jeho projev signalizoval vypuzování Čechů ze Slovenska, které vzápětí začalo.

Závažná byla úvaha Ferdinanda Peroutky v Lidových novinách z 11. října. Psal: „...ze slovenského národa, který byl na vyhynutí, stalo se národní těleso kypící životní silou. Není žádné tragické viny, která by Slováky a Čechy oddělovala od sebe. Byla nedorozumění na té i oné straně. Ale co znamenají všechna nedorozumění proti základnímu směru, který šel k obrození slovenského národa. Vykládati proč a jak kritisovati toho muže nebo onu stranu, to by byl v přítomné chvíli jeden z oněch luxusů, jež si musíme odpírati. Stačí říci, že celá veřejnost souhlasila s vládou, když se rozhodla řešit slovenskou otázku co nejrychleji ve smyslu slovenských přání. Je to ovšem smysl autonomistický. Bylo by zbabělé nepřipomenouti aspoň, co tak jako tak každý ví, že tomuto řešení vzpírala se česká a velká část slovenské veřejnosti po celých dvacet let. Ale to jest, jako tak mnoho jiného, minulost. Ať byly naše minulé názory jakékoliv, do nových poměrů musíme jíti s pevným odhodláním, věrně a poctivě dodržeti každý závazek, který přijímáme, každou smlouvu, kterou uzavíráme. Záchrana není ve lsti a postranních myšlenkách. Slovensko žádalo autonomii, my na to přistoupili a nyní

---

⁶⁸ I Praha sa sklonila pred Hlinkovou zástavou. *Slovák*. 9.10.1938, roč. 20, č. 230, s. 1.

⁶⁹ Prohlášení vlády slovenské. *Venkov*. 9.10.1938, roč. 33, č. 238, s. 2.

budeme nový stát lokálně prováděti a udržovati, přejíce slovakům přitom všechno dobro, poněvadž jejich dobro nepřestává býti dobrem našim.“⁷⁰

Peroutka také konstatoval, že ne všechno české počínání na Slovensku bylo vždy přínosné, ale určitě převažovalo nad skutky opačnými.

Vítězství HSĽS a jejích autonomních požadavků po svém komentovaly Lidové listy. Autor spojoval úspěch HSĽS s křesťanstvím, které mělo napříště vést i českou politiku. Bylo jej v ní podle něho dosud málo, křesťanský klerikalismus měl v ní nacházet rozhodující místo. „Začínáme nový život. Nezačínejme jej však za paměti současných pokolení po prvé, už před dvaceti lety, v roce 1918, zahájili jsme nový národní a státní život za předpokladů šťastnějších a přímo opojeni tím, co nám štedrá ruka Prozřetelnosti darovala. A přece jsme se Pánu Bohu odvděčili špatně: nezahájili jsme tehdy svůj nový život se jménem Božím na rtech, ale pronásledováním Jeho církve a katolického náboženství. Dnes vidí všichni, že to byl hřích, omyl a těžká chyba, která se na nás vymstila. Je nám líto, že ni v jednom projevu nových mužů tohoto státu neslyšíme zazníti jméno Boží, nikdo z nich Ho neprosí o pomoc a nedovolává se Jeho přispění a požehnání. A přece, zahájíme-li nový život zase bez Boha, bude to zase práce marná a můžeme ztratit ještě více. Správně praví se v písmu: „Hospodin-li domu nebuduje, nadarmo pracují, kdož jej staví. Hospodin-li města neostříhá, marně v něm bdí strážný.“ Slovenský národ zahájil v tyto dny také nový život; jak krásně musilo působit na slovenský lid, když se ministr dr. J. Tiso dovolával pro novou práci slovenského národa a Slovenska pomoci Boží!...Proto klademe na srdce všem, kdož dnes odpovědně pracují na základech nového života československého, aby nová republika zahájila svůj nový život modlitbou a prosbou o přispění Všemohoucího“⁷¹

Ani česky nacionální Národní listy nepsaly v jiné, než pozitivní požilinské náladě, ač právě v tomto listu lze vysledovat tón „zadoustiučení“ spojeného s maďarskými územními požadavky. Psaly: „Jednu otázku vnitřní jsme si již rozřešili podle dané situace. Slováci budou mít, co chtěli. Jestli budou samostatnější, stoupá tím také jejich odpovědnost. Je proto docela vhodné, jestli nyní je předsedou

⁷⁰ PEROUTKA, Ferdinand. Slovenský účet. *Lidové noviny*. 9.10.1938, roč. 1, č. 17, s. 1.

⁷¹ Nezačínejme svůj život zase bez Boha. *Lidové listy*. 11.10. 1938, roč. XVII. (19.), č. 232, s. 1.

československé delegace pro úpravu hranic s Maďarskem ministr pro správu Slovenska Slovák a vůdce slovenské strany ľudové dr. Tiso.“⁷²

Politikem, který se pochopitelně vyjadřoval nejen k žilinským poradám, ale i k maďarským požadavkům, byl Ivan Dérer. V roce 1938 přišel s několika návrhy na státoprávní úpravy na Slovensku. Tento tvrdý oponent luďáků apeloval na zvýšenou potřebu slovensko-české jednoty. Nemělo se stát nic, co by mohlo vést k dalšímu oslabování společného státu. „Je povinnosťou všetkých Slovákov a Čechov bez rozdielu politických názorov, aby v tejto životnej otázke slovenského národa spoludržali. V tejto otázke musíme poskytnúť všetci bez rozdielu pomoc a podporu novým zodpovedným činiteľom Slovenska, aby dobre mohli obhájiť zájmy Slovenska a Republiky. Nesmíme podniknúť nič, čo by mohlo oslabiť ich postavenie v době, keď jednájú o docielenie dobrých hraníc nášho spoločného života.“⁷³

Rozdělení Československa by dle Dérera nepřineslo prospěch ani jednomu národu. Národ slovenský by se navíc mohl stát „kořistí jiných“.

Frank Wollman, publikující v Přítomnosti, viděl hlavní příčinu československých problémů ve „slovenské odstřednosti“, tedy v přílišné vzdálenosti politického centra republiky od slovenské krajiny.

Dle jeho názoru, právě vinou toho Slováci získávali pocit, že se ocitají na periferii, z čehož také v podstatné míře pramenila jejich nespokojenost a sílil jejich nacionalismus.

České chování vůči Slovensku nebylo vždy zcela ideální. „Chyby“ napomáhaly k nacionalismu Slovenska, ať už to byly skutečné chyby, ať už jen domnělé a vybájené. Protičeský antagonismus popřevratový spojoval v představě starousedlictví živly velmi různorodé (někdy i Židy) a usnadňoval dosud národně vlažným Slovákům a někdy i Maďarům a Němcům, přístup do opozičního tábora nacionálně slovenského, anebo aspoň vzbuzoval k němu sympatie.

Po přijetí slovenské autonomie začala ludová strana systematicky budovat monopol své neomezené moci. Na změny, které se na východě republiky začaly uskutečňovat, upozorňoval i český tisk.

---

⁷² SOUKENKA, Jan. Nejblíží úkoly. *Národní listy*. 9.10.1938, roč. 78, č. 277, s. 2.

⁷³ DÉRER, Ivan. Smernice našej politiky na Slovensku. *Právo ľudu*. 9.10.1938, roč. 47, č. 238, s. 1.

Lidové noviny již 11. října poukazovaly na měnící se politickou situaci na východě republiky. Psaly: „Po sobotním slavnostním vjezdu nové slovenské vlády nastaly všední dny pracovní. Jde o to, aby myšlenky, které ještě před krátkým časem byly vidinami, přenesly se skutkem v kázni a pořádku na celou oblast slovenskou, jež bude nyní suverénním pánem nad svými osudy. Se zeměmi českými se zapne do svazku čistě dualisticky. Zase i tu ještě musí platit zákon a příkaz o postupném vývoji, jímž bude každá překotnost udušena a jímž umožní se spolupráce všech loyálních tvárných sil v novém slovenském životě. Vůdcové a mluvčí nového Slovenska podle všeho uvědomili si tuto cestu evoluce a poslanec Sidor, jenž stojí v čele ústředního slovenského výboru, jako jeho předseda ve svém rozhlasovém projevu to také připomněl, i když nabádal k trpělivosti pomocníky hnutí a když zase naopak vyzdvihl, že nová správa je daleka pomsty, že bude spravedlivá a nepadne do chyb režimu starého. Neukvapenost přikazuje i celé ovzduší nyní Slovensku, neboť se staly pokusy a náběhy k demonstračním projevům jak v Bratislavě samé, tak i na slovenském venkově, zvláště v některých větších městech (Trnava, Nitra).“⁷⁴

Apely na státní stabilitu se v českém tisku staly každodenními. Tak Právo lidu přineslo 19. října článek, v jehož závěru zdůrazňovalo: „Nedělejme si sami věci jiné, než byly, nemnožme zmatek v národě, kdy je opravdu národní jednoty zapotřebí, a z toho, co je, snažme se udělat to nejlepší, co možno dělat.“⁷⁵ Články svým obsahem reagoval na tiskové zprávy upozorňující na měnící se politické klima na východě republiky.

Obavy vzbuzovalo zejména rychlé, neplánovité rozhodování o dalším slovenském vývoji. Podle tiskového mínění tento stav směřoval k překotným a nepromyšleným rozhodnutím. Ta státu pouze ublíží a nepovedou ani ke společné spolupráci všech potřebných „loyálních tvárných sil v novém slovenském životě.“

Mezi prvními „nepromyšlenými“ rozhodnutími byly úpravy slovenského školství. Matúš Černák, jakožto ministr školství v autonomní vládě, se ve svém resortu rozhodl pro radikální změny.

---

⁷⁴ Slovensko Slováckum : Jedině slovenský jazyk na školách a úřadech. *Lidové noviny*. 11.10.1938, roč. 46, č. 511, s. 2.

⁷⁵ MARTÍNEK, Josef. Hleďme kriticky. *Právo lidu*. 19.10. 1938, roč. 47, č. 246, s. 1.

Lidové noviny uvedly: „Ministr školství Matúš Černák nastoupil dopoledne svůj resort v bratislavském školském referátě. Oznamil při tom, že ti činitelé školské správy, kteří byli v cestě slovenské národní a nábožensko-mravní výchově, budou při reorganizaci školství na Slovensku zneškodněni. Působení školského referátu, dnes vlastně ministerstva, bude rozšířeno i na školy odborné.“⁷⁶

Dalším mezníkem bylo prohlášení P. Čarnogurského. Informovaly o něm také Lidové noviny: „Ve svém nástupním prohlášení zdůraznil nutnost, aby na lidových školách na Slovensku byla vedena výchova a výučba v duchu nacionalistickém a křesťanském.“⁷⁷

Změny se ve velké míře týkaly i českých státních zaměstnanců pracujících na Slovensku.

Oficiální stanoviska slovenských vládních činitelů byla pouhou zástěrkou skutečné situace. „Konejte dále svou povinnost ve prospěch slovenského národa, československé věci a československého státu! Československá spolupráce má platnost i v nových změněných poměrech“⁷⁸, psaly 14. října Lidové noviny.

Slovenská vláda odchod Čechů obhajovala zájmem o blaho a rozkvět národa, trvala na tom, že slovenský člověk se musí uplatnit v první řadě. Nařízení bylo prezentováno jako nutnost.

Agrární Venkov v této souvislosti dal na svých stránkách prostor k vyjádření J. Rochovi. Ten uvedl: „Všeobecne všade začínáme nový život. Budujeme nový štát. Ide o to, kto a jak veľkou národnou hrivnou prispeje. Predovšetkým si musí vyriešiť každý národ svoje vlastné problémy. Slovenská vláda pustila sa radikálne do práce a vykazuje dosiaľ veľkú húževnatosť. Po reorganizácii verejného a administratívneho životam ktorá je v prúde, prichádza na rad hospodárske zabezpečenie Slovenska...V týchto dňoch objavily sa hlasy a ešte stále odchadzajú, že Slováci vyhánajú Čechov zo Slovenska. My sme už upozornili na tieto fantastické zprávy – tak sme ich pomenovali. Bolo nám osobne i listami sdelené, že nemáme pravdu. My však máme pravdu v tom, že nie všetci Česi sú na Slovensku ponechavaní. Ti, ktorí si našli dobrý pomer k slovenským

---

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ Nové Slovensko : Česi zůstávají na svých místech. *Lidové noviny*. 14.10.1938, roč. 46, č. 514, s. 2.

⁷⁸ Tamtéž

potrebám, sú užiteční a neboli dosadeni na Slovensko dľa straníckej legítimácie, zostávajú na svojich miestach.“⁷⁹

Pripustil, že tzv. nepotrební čeští zaměstnanci odcházejí zpět do Čech. Za jakých podmínek se tak děje, uvedeno nebylo.

Kritériem pro tolerování Čechů na Slovensku měl být jejich vztah ke slovenské krajině. Venkov podmínku specifikoval, když uvedl: „Ti Češi, kteří jsou hodni být zástupci českého národa mezi Slováky, budou se tam mít dobře.“⁸⁰

Skutečnosti to ani zdaleka neodpovídalo. Rozhodující byl zájem lidí o místa v aparátu, školství, zdravotnictví a jinde. Češi je měli opustit.

Česká společnost reagovala na odchod českých zaměstnanců po svém. Ojedinělé nebyly ani výčitky na adresu Slováků žijících v Čechách. Venkov psal: „Slovákov v českých zemích mohlo by stihnout to isté. A verte mi, lebo cítim to najlepšie podľa vlastných zážitkov, že Slováci medzi Čechmi sa cítili veľmi poníženi, keď sa im začalo v týchto dňoch naznačovať, že majú zodpovednosť za činy, ktoré sa stali českým jednotlivcom na Slovensku. Nie sme proti tomu, aby Slováci, ktorí sú v Čechách len preto, že sú Slováci alebo dostali sa sem protekciou, boli posláni na Slovensko. Ti, čo nie sú hodni byť zástupcami slovenského národa medzi Čechmi, nech idú tam odkiaľ prišli a nech sa stará ten, kto ich sem dosadil.“⁸¹

Slovák se bránil „protiútokem“. 23. října psal o útisku Slováků v Čechách. „Dostávali sme často aj my do redakcie listy s otázkami, čo bude s Čechmi na Slovensku. Argumentovali proti nášmu stanovisku tvrdeniami, že v Čechách je veľa Slovákov na úradníckych miestach i v továrňach. A vždy sa žiadalo, aby sme pokračovali spravodlivo. Veď vraj Slováci v Čechách majú dobré miesta, sú poctivými a svedomitými pracovníkmi a že tam aj ostanú. Aby sme ukázali, ako „dobře“ sa majú slovenskí pracovníci v Čechách, uverejňujeme tu úryvky z listov, ktoré nám poslali slovenskí zamestnanci z Čiech. Slovák J.N. pracoval v Prahe v továrni. Vždy pracoval svedomite a jeho nadriadení nemali ani najmenšiu sťažnosť voči nemu. Keď však Slovensko stalo sa slobodným a autonómnym, oznámili mu, keď prišiel ráno do práce,

---

⁷⁹ Slovenské poznámky. *Venkov*. 23.10.1938, roč. 33, č. 250, s. 3.

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ Tamtéž

že ho nepotřebuju, aby šiel na Slovensko; ak Slováci nepotřebuju Čechov, tak ani Češi Slovákov.“⁸²

V českém tisku i nadále převládala tendence napjaté česko-slovenské vztahy uklidňovat.

Obavy z dalšího možného zahraničního zásahu proti Československé republice byly v tisku všudypřítomné a přímo navazovaly na stále častější články o řešení maďarských stížností a požadavků. Všeobecná stabilita a spolupráce se staly prioritou doby.

---

⁸² Slovákov vyhadzujú z práce. *Slovák*. 23.10.1938, roč. 20, č. 242, s. 1.

4. KOMÁRENSKÁ JEDNÁNÍ

Bezprostředně po vyhlášení slovenské autonomie vzneslo Maďarsko své územní požadavky.

Československá vláda zpočátku odolávala teroristickým útokům, jimiž se Maďaři snažili získat to, co chtěli. Nakonec ale rezignovala. 9. října byla po oboustranné dohodě, započata československo-maďarská jednání v Komárně.

Maďaři přijeli do Komárna se značně maximalistickou představou. Na slovenském a podkarpatoruském území usilovali o zorganizování plebiscitu a požadovali okamžité odstoupení jižních oblastí Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Jako rozhodující pramen měly být použity statistiky sčítání obyvatel z roku 1910, které dokládaly převahu obyvatelstva hlásícího se k maďarské národnosti.⁸³

Statistické výměry byly neaktuální. V požadovaných místech v roce 1938 tvořili většinové obyvatelstvo Slováci.

Uvedené požadavky byly československou delegací, respektive slovenskou delegací⁸⁴, odmítnuty. Na vyjednávání ale nerezignovala. Maďarsku nabídla území, na kterém aktuálně stále převažovala většina maďarského obyvatelstva.

Český tisk obsahoval zprávy, ve kterých stálo, že Maďaři jsou vývojem na Slovensku zklamáni. Národní listy to komentovaly: „Maďaři si dělali naděje, že dojde ke konfliktu mezi Čechy a Slováky, snad dokonce k slovenskému povstání, a že budou moci z toho těžiti pro své revisionistické plány.“⁸⁵

Jakékoli další spekulace o možném smířčím postupu ukončilo prohlášení Matúše Černáka, které s odkazem na polský tisk zveřejnily Lidové noviny. „Nemyslím si, že

---

⁸³ Statistiku sčítání lidu z roku 1910 byly zavádějící. Nezjišťovala se národnost, ale obcovací jazyk. Dle nich zahrnula maďarská vláda do požadovaných územních zisků i Děvín, Bratislavu, Nitru, Košice, Užhorod, Mukačevo, Berehovo a řadu dalších větších či menších měst a vesnic.

⁸⁴ Z Čech nebyl přítomen žádný zástupce. HSĽS si vymohla, že slovenské zájmy bude hájit sama. V delegaci zasedli J. Tiso, F. Ďurčanský, I. Krno, R. Viest a E. Bačinský.

⁸⁵ Maďarské revizionisty mrzí slovenská svoboda. *Národní listy*. 12.10.1938, roč. 78, č. 280, s. 2.

federace s Maďarskem mohla by Slováci lákati, předválečný úzkoprsý maďarský nacionalismus zůstavil vzpomínky příliš smutné.“⁸⁶

Na mezinárodní scéně se vzápětí roztočil kolotoč osobních vyjednávání a schůzek.

Ještě před potvrzením arbitrážního řízení kontaktovali Slováci F. Karmasina, aby jim dohodl schůzku s říšskými pohlaváry. Hlavním programem byla ochrana před maďarskými požadavky.⁸⁷ Slovenská delegace označila autonomní poměr s Čechami za dočasný. Pokračovala ale ještě dále. Prohlásili, že by jako samostatný stát usilovali o připojení k německé říši a po jejím vzoru se vypořádali s otázkami, mezi nimiž uvedli i otázku Židů žijících na Slovensku.

Tiso mezitím pokračoval ve vyjednáváních s Maďary. Jejich požadavek odmítl se slovy, že Slovensko a Podkarpatská Rus leží mimo rámec vyjednávání stanovený mnichovskou dohodou. Přes maďarské stížnosti na úmyslné průtahy ze strany ČSR trval na tom, že Československo postoupí Maďarsku pouze tolik území, aby byly menšiny žijící na obou stranách případné hranice vyrovnané. Navrhoval použít statistiky z roku 1930.

Maďarská delegace byla neústupností natolik rozhořčena, že přerušila veškerá jednání.

Maďarskou nadějí byla 14. října audience u říšského kancléře Hitlera. Ani ta ale nedopadla příliš dobře. František Lukeš dokonce uvedl: „Když se hovořilo o konferenci čtyř, od níž si Budapešť slibovala více než od přímých rozhovorů s Prahou, Ribbentrop ji označil za nepřijatelnou.“⁸⁸

Ve své podstatě tak byla německá podpora maďarských cílů vyloučena. Hitler upřednostňoval obnovení původních schůzek.

Ve své „spanilé jízdě“ evropských vyjednávání pokračoval ve dnech 19.-21. října K. Sidor. Ve Varšavě konstatoval, že autonomní svazek s Čechy je jen předstupněm k vytvoření vlastního a zcela samostatného státu.

---

⁸⁶Slovensko chce být svoje. *Lidové noviny*. 12.10. 1938, roč. 46, č. 512, s. 2.

⁸⁷Za německou říši byl přítomen Göring, za Slovensko, F. Ďurčanský, A. Mach a prostředník F. Karmasin. Jednání se uskutečnilo ve Vídni.

⁸⁸LUKEŠ, František. *Podivný mír*. Praha : Svoboda, 1968, s. 125.

Polský viceministr J. Szembek ale trval na radikálním řešení. Buď se Slovensko odtrhne hned a Polsko se vzdá všech územních nároků nebo zůstane v ČSR a Poláci budou požadovat Čadcu, Spiš a Oravu.⁸⁹

Je třeba dodat, že ani Tiso se Sidorem ve své podstatě neodmítali společnou polsko-maďarskou hranici, která by vznikla připojením Podkarpatské Rusi k Maďarsku, na oplátku ale požadovali stažení maďarského nároku na Bratislavu. Hájili čistě zájmy Slovenska.

Veškerá jednání byla bezvýsledná. Řešením se stal arbitrážní soud. Československá vláda tento postup schválila 25. října. Pro stanovení jasných pravidel již 26. října zaslala maďarskému vyslanci nótu, v níž jasně připomněla, že bude jednat pouze o maďarské menšině a ostatní etnické principy budou ponechány stranou. Témata probíhajících zahraničních porad tisk nekomentoval. Více prostoru získalo osvětlování důvodů arbitrážního řízení.

Slovák přinesl zprávu, která konkretizovala rozhodnutí a důvody Maďarů. Dle jeho slov byli Maďaři ochotni i nadále vyjednávat s pověřenou československou delegací, ale za podmínky, které si stanovili: vyklizení slovenského území, plebiscit na celém slovenském území a případné řešení prostřednictvím arbitrážní komise, a to komise německo-italské. Jak Slovák dále uvedl, na maďarské požadavky nebylo možné přistoupit, proto bylo přistoupeno přímo k arbitrážnímu řízení.

Tisková prohlášení HSLŠ byla sebevědomá. Slovák psal: „Táto zpráva znamená, že teraz je rozhodnutie o slovenských hraniciách v rukách Ríma a Berlína. Je len prirodzené, že toto rozhodnutie musí byť spravедlivé a že při ňom bude sa brať zreteľ aj na zájmy slovenské, ako to má slovenská vláda s niekoľkých strán zaručené.“⁹⁰

Ludáci prohlašovali, že arbitráž Slovensku neuškodí a Maďarsko bude muset ze svých požadavků slevit, ne-li je dokonce zcela opustit. Slovák dále konstatoval: „My veríme v objektivitu veľmoci a vkladáme v nej svoju dôveru. Videli sme už podľa mnichovského rozhodnutia, že mestá s veľkým počtom nemeckého obyvateľstva, ale v etnickom celku českom ležiace, Nemci neobsadili. Ako si nárokuje teda Maďari pre

---

⁸⁹ J. Beck mezitím usilovně vyjednával s dalšími evropskými státy, zda by byly ochotny podpořit společnou polsko-maďarskou hranici. Tážal se Německa a Rumunska. Druhá velmoc, v čele s králem Carolem a P., Comnenem jej odmítla.

⁹⁰ Rozhodnutie v rukách Ríma a Berlína. *Slovák*. 27.10. 1938, roč. 20, č. 245, s. 1.

seba výhodnejšiu mieru ako Nemecko?...My veríme, že spravodlivosť zvíťazí a Maďarom nedajú sa žiadne privilégiá. Všetko sa musí vybaviť tak, aby sa uplatnily mnichovskej zásady. Akékoľvek ekstraklobázy pri riešení stredoeuropských problémov značily by veľkú krivdu a stálu nespokojnosť v dunajskej kotline,⁹¹

Dle nejtragičtějších scénářů měly být Maďarsku přiřknuty pouze kraje s většinou neslovanského obyvatelstva.

Těsně před vyhlášením konečného verdiktu navštívili vládní zástupci všechna významná slovenská města a v manifestačních projevech ujišťovali, že Slováci nedají Maďarsku „ani píd’ slovenské země.“

---

⁹¹ My veríme v objektivitu vel’mocí. *Slovák*. 30.10. 1938, roč. 20, č. 248, s. 1.

5. VÍDEŇSKÁ ARBITRÁŽ

Československo-maďarská jednání o postoupení slovenského území vyústila dne 2. listopadu do vídeňské arbitráže. Stalo se tak ve vídeňském zámku Belvédér. Arbitrážními soudci byly Itálie a Německo.

Byla fakticky zopakována mnichovská dohoda, s tím rozdílem, že nyní bylo postiženo Slovensko.

Maďarsku připadlo téměř 600 000 občanů národnosti maďarské, 300 000 Slováků a 40 000 občanů národnosti ukrajinské. Dále Slovensko ztratilo i své nejurodnější jižní kraje. Maďarsko se navíc rozrostlo o jižní kraje Podkarpatské Rusi.

V tisku byly výsledky vídeňské arbitráže doprovázeny slovy, která vyjadřovala emoční rozladění společnosti. Časté bylo slovo tragédie. Rozhodnutí arbitrů bylo pro Slovensko šokující. Ani slovenská vláda své zklamání nezakrývala. V tisku je dostatečně patrné.

Deníkem, jenž arbitrážnímu rozhodnutí věnoval po oznámení výsledku nejvíce prostoru, byl překvapivě Polední list. Na Slovensku to byl samozřejmě luďácký Slovák.

Polední list psal: „Ve Vídni padlo ve středu rozhodnutí o slovenském území, které připadne Maďarsku. Každý ví, že výsledek arbitrážní je další krutou ranou, jichž celou řadu musila naše republika v posledních měsících přestát. Nelze zapřít, že zejména na Slovensku po novém vývoji poměrů v době po okleštění Čech, převládalo do jisté míry značně optimistické mínění o likvidaci územních požadavků Maďarů.“⁹²

Bezprostředně po vyřčení arbitráže se v tisku objevil Cianův a Ribbentropův společný projev. Rozhodnutí propagandisticky a lživě odůvodňoval snahou o udržení mírového stavu v Evropě.

Pravicový Polední list jej otiskl celý a dodal: „Osa Řím-Berlín se dnes uplatnila jako úspěšný rozhodčí soudce ve sporném případě, který měl velký význam a byl neobyčejně spolehlivý. Znovu tím dokázala, že je v evropské politice činitelem míru a pořádku. V tomto jihovýchodoevropském prostoru vznikne bezprávím, spáchaným

---

⁹² Maďaři se dali na pochod. *Polední list*. 4.11. 1938, roč. 12., č. 306, s. 1.

smlouvami, trvalé ohnisko neklidu. Tento stav byl nestranným rozhodčím výrokem vynesným po podrobném vyslechnutí obou stran a po poradě zahraničních ministrů Německa a Itálie nyní ukončen. Rozhodčí výrok vznikl z ducha vzájemného přátelství Německa a Itálie a z jejich vědomí odpovědnosti za mír Evropy.“⁹³

Byl to komentář, který svědčil o servilním připomínání politiky Německa a Itálie. Nebyl už v českém tisku ojedinělý, byť v tomto tónu přece výjimečný.

Na prohlášení arbitrů přímo navazovalo prohlášení předsedy vlády Tisa. Otiskly ho všechny československé deníky. Uvádělo: „Osudy slovenského národa dostaly sa do slovenských rúk v chvíli, keď 20-ročná politika priniesla štát k úplnému rozkladu tak na poli vnútornom, jako aj – a to predovšetkým – na poli medzinarodnom. Slovenská vláda mala možnosť zachrániť len to, čo sa ešte pre slovenský národ zachrániť dalo. O tom najlepšie svědčia slová ministra zahraničných vecí Německej ríše, von Ribbentropa, ktorý mi dnes vo Vídni povedal toto: Mnichov vás, Slovákov, zachránil před veľkou katastrofou, před úplným rozkúskovaním. Nebyť mnichovskej dohody, byly by sa na vás vrhli všetci záujemci a rozkúskovali vás. Co dnes máte, môžete ďakovať dohode mnichovskej...Slováci a Slovenky! Dnes vo Vídni arbitrážna komisia, ktorej bolo predložené určiť hranice Slovenska, upravila naše hranice vůči Maďarsku a súčasne poskytla nám úplné garancie našich nových slovensko-maďarských hranic. Týmto činom dosiahli sme dl'ho a netrpezlivo očakávanú istotu. Táto istota zaručuje všetkým obyvateľom Slovenska, že ich osobné a majetkové práva nebudú nijako nahrbené. Táto istota značí pokoj.“⁹⁴

Tiso viděl hlavní důvod slovenského neúspěchu v pozdním převzetí kontroly nad Slovenskem. Sváděl neúspěch na existenci Československa, psal cosi o potenciálu „slovenské zahraniční politiky“, který samozřejmě ještě neexistoval. Zakrýval prohru, kterou slovenská vláda zjevně utrpěla.

Venkov, podobně jako další české listy, arbitráž přirovnával k mnichovské dohodě. Autor připomínal: „Vídeňské rozhodnutí o hranicích Slovenska a Podkarpatské Rusi je stejně tvrdé, jako bylo rozhodnutí mnichovské o hranicích českých zemí. Přál bych Slovákům, aby byli včera v Praze, v Čechách, a slyšeli hlasy všech českých lidí o

---

⁹³Vyvrhnutí národní tragédie. *Polední list*. 4.11. 1938, roč. 12., č. 306, s. 1.

⁹⁴Niet příčiny k malomysel'nosti. *Slovák*. 4.11. 1938, roč. 20., č. 251, s. 1.

bolném a tvrdém rozhodnutí vídeňském. Nám vzali hory a jim zas nechali jenom hory.“⁹⁵

Viděl v ní ale i pozitivum: „Takový byl úsudek a v bolesti i v citu byli jsme si najednou zase bližší. Jestliže toto poznání vzniklo včera, pak je jediným zdravým přínosem tvrdých dnů obou národů,“⁹⁶ dodával.

Polední list komentoval: „Vídeňské rozhodnutí provází slovenský tisk trpkými komentáři, „Slovák“ konstatuje, že stejně bez ohledu na všechny morální a lidské síly, jako bylo před měsícem rozhodnuto o hranicích Čech a Moravy, bylo nyní jednáno i se Slovenskem.“⁹⁷

List, stejně jako další české noviny, upozorňoval, že se nerozhodovalo podle etnického hlediska. „Mohlo by se zdáti, že zde rozhodovaly národnostní poměry v košickém okrese venkovském. Právě naopak. Ten je ještě slovenštější. Ztrácíme více nežli jeho polovinu, ač národnostně bylo napočteno 50 tisíc 188 obyvatel národnosti československé a pouze 3 546 Maďarů. To znamená 90 procent Slováků a pouze 6 procent Maďarů! Šesti procentům Maďarů obětováno 90 procent Slováků.“⁹⁸

Ani luďácký tiskový orgán neskrýval zklamání. 4. listopadu psal: „Jako so sučiastkou republiky Česko-Slovenskej zaobchodily s nami veľmoci tak, ako zaobchodily pred mesiacom s Čechami a Moravou. Bez pardonu, bez ohľadov na všetky morálne a ľudské city, majú pred očami jedine veľmocenské zájmy obidvoch skupín.“⁹⁹

O tragice celého soudu vypovídaly Národní listy. Informovaly o velkém nárůstu sebevražd, k nimž došlo v Bratislavě.

Vídeňská arbitráž znamenala pro Slovensko ztrátu úrodných zemědělských oblastí. V tisku bylo možné najít články polemizující nad jeho hospodářskou soběstačností. Venkov zdůrazňoval: „Slovensko ztratilo bohaté jižní kraje. Nebude zemědělsky soběstačné a bude mít hospodářsky co dělat, aby se uživilo...Zůstaly chudé

---

⁹⁵ „Vyhrnout rukávy a jít do práce“. *Venkov*. 4.11. 1938, roč. 33., č. 260, s. 1.

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Nitra byla zachráněna až v poslední chvíli. *Polední list*. 5.11. 1938, roč. 12, č. 307, s. 1.

⁹⁸ Pro 6% Maďarů obětováno 90% Slováků. *Polední list*. 5.11. 1938, roč. 12, č. 307, s. 1.

⁹⁹ Od 10. novembra budeme žít sami. *Slovák*. 4.11. 1938, roč. 20, č. 251, s. 2.

hory, které byly vždy hospodářsky pasivní, a k tomu zůstaly bez spojení a s těžkou možností spojení v budoucnosti...Nejsilnější kapitál národa spočívá v jeho rukou. Bylo-li potřebí ještě demonstrativnější a makavější odpovědi, že můžeme spoléhat jenom na sebe, pak nám byla dána.¹⁰⁰

I České slovo vidělo problém v zemědělské soběstačnosti Slovenska. V úvodníku ze dne 5. listopadu bylo konstatováno: „Obecně zdůrazňuje se, že náš největší úkol bude hospodářský, že nejvíce potřebujeme napnout úsilí směrem k hospodářské obnově, k hospodářskému pořádku, k oživení výroby a obchodu, k zajištění co nejvyšší zaměstnanosti.“¹⁰¹

Několikrát uváděný Polední list, ve svých odkazech na tisk slovenský, ztráty dále specifikoval: „Ztráta národní krve slovenské je vůbec nenahraditelná, a pokud jde o ztrátu národohospodářskou je nesporné, že zasáhne velmi hluboko do celého slovenského i celostátního organismu...Po ztrátě jižního slovenského území nebude už Slovensko mít pšeničné přebytky, v produkci dobytkařské obhájí však svou soběstačnost. Zemědělský průmysl utrpí největší ztráty v mlynářství, neboť asi jedna třetina celé kapacity mlýnů přejde do Maďarska. Také průmyslové a obchodní ztráty jsou velmi značné, ale bude možno je zmírniti přenesením činnosti na nové koncentrační území okolo projektovaných magistrál. Horší to bude u produkce zemědělské, která je odkázána na stálá sídliště.“¹⁰²

Slovensku zůstaly pouze turisticky atraktivní hory. Vláda byla proto postavena před otázkou, jak nalákat Čechy, aby na Slovensko přivezli svůj kapitál a strávili zde dovolenou?

Polední list byl skeptický: „Kdož může vědět, co se všechno na Slovensku v posledních dnech událo a dosud děje. Jaké horké chvílky za chyby bývalého režimu prožívají teď Češi, usazení v krajině slovenské. Jisto je však, že ne každý Slovák schvaluje spodní proudy, jež se přičinily při obrozeneckém hnutí. Spíše lze říci, že velká většina Slováků zcela si uvědomuje hospodářský dosah neodpovědného štvání proti

---

¹⁰⁰ "Vyhrnout rukávy a jít do práce". *Venkov*. 4.11. 1938, roč. 33., č. 260, s. 1.

¹⁰¹ HOUDEK, Antonín. Práci k novému životu. *České slovo*. 5.11. 1938, roč. 30, č. 260, s. 1.

¹⁰² Nitra byla zachráněna až v poslední chvíli. *Polední list*. 5.11. 1938, roč. 12, č. 307, s. 1.

všemu českému. Vědí, že Čechy budou potřebovat. Slovensku byly ve Vídni teď ukrojeny nejúrodnější a nejbohatší krajiny. – Zbyly mu hory. – Krásné a nádherné hory, které samy při důkladné propagandě jsou s to uživiti velkou část obyvatelstva Slovenska. Cizinecký ruch je dnes největší nadějí celého východu republiky. Nedivme se proto, že na Slovensku už se počínají objevovat hlasy, které si toto uvědomily. Pocit nebezpečí, jaké hrozí, budou-li s Čechy jednat dosavadním způsobem.“¹⁰³

Autentičnost „slovenského prozření“ ve vzathu k Čechům byla doplněna prohlášením slovenského turistického pracovníka: „České země stratily strediska turistické a veľké množstvo hotelov, chát a útulní. Táto ztrata mala by byť pôvodcom lepších časov pre turistiku na Slovensku. Áno, mala i mohla by byť pôvodcom veľkého prílivu letujúcich turistov i lyžiarov Čechov na Slovensko...Podľa sľubovanej konjunktúry mali by kúpeľné strediska a turistické chaty zaplniť českí návštěvníci, ktorí vraj nebudú mať kam ísť, lebo utratili svoje obľúbené pohoria. Bazirovať na tomto bolo by správne len vtedy, keby okamžite nastala zmena v našej propagácii časopiseckej i rozhlasovej, lebo terajšie spôsoby odraďa každého uvedomelého českého občana od návštevy Slovenska, ktoré netaktne odpuzuje od seba celú českú verejnosť...Museli by sme stvoriť také podmienky, ktoré by znemožnily akýkoľvek nesúlad. Musíme robiť takú propagandu, ktorá by dokázala, že český turista i český kúpeľný hosť je i bude v našom slovenskom prostredí naozaj úprimne a s láskou vítaný a že sa tu bude môcť cítiť ako doma.“¹⁰⁴

Slovenský tisk upozorňoval, že pokud cestovního potenciálu Čechů nevyužije Slovensko, je tu připravený kandidát druhý – Německo.

Venkov upozorňoval i na možný odchod slovenské inteligence a politických činitelů ze zabraného území. Jeho obavy byly opodstatnělé, protože těmto skupinám lidí hrozila ze strany Maďarů perzekuce a stíhání.

---

¹⁰³ Slováci žádají nejužší přimknutí k Čechům. *Polední list*. 5.11. 1938, roč. 12, č. 307, s. 1.

¹⁰⁴ Tamtéž

6. VNITROPOLITICKÁ SITUACE ČSR (listopad-prosinec 1938)

Po odeznění první vlny zpráv o arbitráži se český tisk začal orientovat na vnitropolitickou situaci republiky. V novinách se objevovaly články, které bilancovaly dosavadní situaci a způsob vedení státu. Tak na stránkách Stříbrného Poledního listu byl terčem útoku Beneš. Bylo odhadováno, co by bylo, kdyby se právě on nestal prezidentem, byli hledáni viníci jeho zvolení a uvažovalo se nad tím, kdo nese zodpovědnost za okleštění společného státu.

Polední list psal: „Mnichov znamenal 100% vítězství Německa, podporovaného Itálií. Vídeň znamená 90% vítězství Itálie, jemuž nemohlo se vzepřít Německo, třeba že mělo jiný zájem.“¹⁰⁵ O důvodech nevýhodného rozhodnutí měl jasno. Za hlavní příčinu označil chybnou Benešovu zahraniční politiku. Itálie podle něho „trestala“ Československo za jeho postoj při přepadení Etiopie.

Polednímu listu byl ostatně vždy blízký italský fašismus a jeho vydavatel Stříbrný útočil na Beneše po celá třicátá léta. Až hrubé atakování Beneše se nyní objevovalo v pravicovém českém tisku trvale. Souviselo i s vládním programem „autoritativní demokracie“, který v republice likvidoval demokracii.

Stále se hledal nový slovensko-český vztah. Venkov psal smířlivě: „Musíme se na věci dívat klidně. Na Slovensku je klid, je autorita, je pořádek, a jestliže některá opatření jsou nesrozumitelná nám, ať po stránce hospodářské či politické, pak jsou to opatření vyrůstající z dobré vůle a především ve snaze za všech okolností udržeti normální chod poměrů na Slovensku a především státní autoritu. Dělají se opatření, která jsou podle přesvědčení těch, kteří mají na Slovensku v rukou vládu, ventilem nutným k regulování života v nově kypící zemi. V otázce Čechů na Slovensku jest známo, že je tam na 36 000 českých lidí a kruhy radikální přiznávají, že se některá opatření nemohou týkat této veliké masy potřebných českých technických sil a připouštějí, že může dojít k změně nejvýše u nějakých 1000 až 1500 případů.“¹⁰⁶

Následně žádal: „Vy, mladí radikální Slováci, přestaňte už dráždit Čechy revolučními výstrelkami, aby vás slovenský národ niekedy nepreklínal, že ste ho pripravili o najbližšieho brata. Český národ zachoval sa statočne po vynesení krutého

¹⁰⁵ Kdo nese zodpovědnost?. *Polední list*. 4.11. 1938, roč. 12, č. 306, s. 1.

¹⁰⁶ Tři pruty Svatoplukovy.. *Venkov*. 2.11. 1938, roč. 33, č. 258, s. 1.

višeňského rozhodnutia, hoci bol predtým udalosťami na Slovensku všeobecne pobúrený. Sbližme sa znova a v čo najužšej spolupráci Čechov, Slovákov a Podkarpatorusov vyudujme si novú, spravедlivú a šťastnú národnú republiku, v ktorej každý z národov bude sa svojsky rozvíjať jako samostatná, štátopolitická individualita.“¹⁰⁷

Hlavním tématem českého tisku však byl vznik jednotné politické strany. Venkov k tomu napsal: „Mocný otřes způsobený nálezem v Mnichově a také ve Vídni, přiměl československou veřejnost k přesvědčení, že staré útvary politické organizace musí býti změněny. Lidé vůdčí i prostí členové stran octli se před novou skutečností: že stará hesla a bývalé ideje pozbyly ceny. Klesl také význam překonaných programů. Z tohoto poznání dochází se všeobecně k nové organizaci politické, jež má býti vybudována na jednom základě – na podkladě národní jednoty a spolupráce.“¹⁰⁸

Strana Národní jednoty ale nevznikala snadno. Uplatňovaly se osobní ambice politiků, příkladem byl i lidovecký Bohumil Stašek, který chtěl opravdu „novou“ stranu, bez některých dosud vedoucích politiků. „To by nebyla jednotná národní strana nýbrž starý koaliční systém maskovaný formální „jednotou“ starých vládních stran. Stranicko-politické chytračení neozdraví náš politický život. Je třeba, aby byl učiněn konec umělému oddalování ozdravení našeho politického života. Hrozí nebezpečí z prodlení...“¹⁰⁹

Agrární Venkov agitoval politickými frázemi, které se ještě dovolávaly českého demokraticismu. „Snahou vytvořiti všennárodní stranu lidu venkovského i městského, stranu ryze národní a občanskou, s nejširším sociálním programem, je dán nejlepší výraz demokratického smýšlení celé české veřejnosti. Jestliže tu a tam se ozývá volání po diktatuře, nesmí nás mýlit. Především je to důsledek - mluvíme otevřeně - politického zoufalství, které, zamítajíc vše dřívější, hledá jedinou záchranu v silném jedinci, ve všemocném diktátoru.“¹¹⁰

¹⁰⁷ Historická chvíle : radikální Slováci, nedráždíte více Čechov. *Venkov*. 6.11. 1938, roč. 33, č. 262, s. 2.

¹⁰⁸ Nová organizace československého státu. *Venkov*. 9.11. 1938, roč. 33, č. 264, s. 2.

¹⁰⁹ "Vládněte, aby jiní nevládli nám!". *Národní listy*. 8.11. 1938, roč. 78, č. 306, s. 1.

¹¹⁰ Demokracie či diktatura?. *Venkov*. 12.11. 1938, roč. 33, č. 267, s. 1.

Pro část pravice mohlo být příkladem vytvoření jednotné strany na Slovensku. Dělo se ovšem příkazy a zákazy. Kapitulovali i slovenští agrárníci. Polední list o tom referoval v duchu dobové terminologie, která zkreslovala motivy i výsledky. Podle něho „delegáti poukazovali na panující situaci a jednomyslně konstatovali, že Slovensko potřebuje úplnou jednotu k zajištění zdárného vývoje. Této národní jednotě musí být dán konkrétní výraz také v přebudování politického života na Slovensku. Aby tomu byl dán náležitý výraz usnáší se výkonný výbor slovenské republikánské strany na vytvoření společné celonárodní strany na zásadách křesťanských a národních.“¹¹¹

V českém tisku bylo možno číst propagandistický Tisův projev zakrývajícím luďácký diktát frázemi. „Ve slovenské národní jednotě je naše síla, naše záchrana a naše budoucnost a v této jednotě jest i záchrana našich bratří Slováků v zahraničí. Slováci a Slovenky! V duchu Hlinkova odkazu jsme se sjednotili a po tomto sjednocení stali jsme se nerozborným a jednotným národem. Touto skutečností Hlinkova slovenská ludová strana jako strana slovenské národní jednoty stává se skutečnou a jedinou reprezentantkou vůle slovenského národa. Zapomeňme na vše, co nás dělilo v minulosti, spojme se všichni v duchu slovenské národní jednoty a pracujme všichni svorně za lepší budoucnost Slovenska a slovenského národa.“¹¹²

Polední list si neodpustil dodat: „Uvedl (dr. Tiso – poznámka autora), že všechny neúspěchy národa slovenského byly v jeho roztříštěnosti stranické a v bratrovražděném boji. Tak musel přijít otřes se ztrátou slovenského území. Nyní však slovenský národ rozbil stranické přehradu a po dosavadním sjednocení menších stran vlévá se do Hlinkovy slovenské ludové strany i republikánská strana agrární...se sjednotili ve společné straně pod názvem: Hlinkova slovenská ludová strana (strana slovenské národní jednoty).“¹¹³

Vytvoření jedné politické strany na Slovensku bylo výsledkem luďácké snahy o likvidaci možných opozičních tendencí hrozících od ostatních politických stran. HSĽS – SSNJ de facto zlegalizovala autoritativní luďáckou politiku. Na Slovensku již nebyla žádná oficiální, politická opozice, která by jí mohla oponovat.

---

¹¹¹ Jediná strana na Slovensku. *Polední list*. 6.11. 1938, roč. 12, č. 308, s. 2.

¹¹² Politická jednota Slovenska provedena. *Národní listy*. 9.11. 1938, roč. 78, č. 308, s. 2.

¹¹³ Dr. Tiso ohlašuje jedinou stranu. *Polední list*. 9.11. 1938, roč. 12, č. 311, s. 2.

Uzákonění autonomie

Ve dnech 9. a 11. listopadu se v Praze jednalo o uzákonění slovenské autonomie. Ve vládních kruzích se v těchto dnech ještě více zakořenil názor, že udržení Slovenska ve společné republice je důležitější, než kdy před tím. Hlavní snahou pražských politiků tak bylo posílení pravomocí ústřední vlády, především v otázkách hospodářských. Vláda se snažila eliminovat nežádoucí a pro republiku nejvíce nebezpečné požadavky. Mezi nimi byla i slovenská mezinárodní subjektivita. Centrální vláda ovládala společné finance, na kterých byl Slovensko závislé. Zdálo se to být argumentem proti jeho odtržení.

17. listopadu se návrh zákona o slovenské autonomii dostal na program jednání Národního shromáždění. Následně byl formálně přidělen k projednání výborům.

Ústavní zákon o autonomii Slovenska byl ve sněmovně schválen 18. listopadu. Nebyl vlastně ani projednáván, neboť vládní většina prosadila v tomto případě upuštění od diskuze.

Polední list, jako ostatně všechny deníky, 20. listopadu otiskl výsledky poslaneckého hlasování: „Pro autonomii Slovenska vyslovilo se 142 poslanců a proti 21 poslanců. Ve druhém čtení byl zákon přijat 144 hlasy, proti bylo 25 hlasů...Po odhlasování těchto zákonů pokračovala sněmovna za plné presence v jednání o Stálém výboru. Tyto předlohy byly postoupeny ještě odpoledne senátu, který je přidělí svému ústavněprávnímu výboru. Výbor projedná je urychleně, takže se očekává, že senát bude moci přijati tyto předlohy v plénu již v pondělí večer nejpozději v úterý...Ve věci zmocňovacího zákona nastaly malé změny požadavkem Slováků, aby z plných mocí vlády byly vyňaty autonomní ústavní zákony právě odhlasované.“¹¹⁴

Senát uvedený ústavní zákon schválil 22. listopadu. Po podpisu předsedy vlády Syrového, zastupujícího prezidenta, byl zákon hned druhý den publikován ve zvláštní části Sbírkky zákonů a nařízení.¹¹⁵

Jak uvádí Jan Rychlík, veškerý proces schvalování ústavních zákonů o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi byl z právního hlediska značně problematický, protože po vídeňské arbitráži byli poslanci z jižního Slovenska a Podkarpatské Rusi, kteří měli

---

¹¹⁴ Historická schůze sněmovny. *Polední list*. 20.11. 1938, roč. 12, č. 322, s. 1.

¹¹⁵ Ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi byl schválen 22.11., ale publikován, tzn. v platnost vešel až 16.12. 1938.

domovské právo v některé z odstoupených obcí, zbavení poslaneckého mandátu. Ve své podstatě tak nastala situace, kdy Národní shromáždění již 18. listopadu nebylo usnášeníschopné k přijímání ústavních zákonů.

Samotný ústavní zákon měl základ v původním luďáckém návrhu. Na rozdíl od toho byl posílený ve prospěch společných úřadů. Byla odstraněna zejména luďácká snaha k mezinárodnímu zplnomocnění uzavírání zahraničních smluv a paragraf o náhradách za hospodářskou újmu, kterou prý Slováci utrpěli za dvacet let soužití s Čechy.

Další omezení se týkalo užívání slovenštiny jako úředního jazyka.¹¹⁶ Nově bylo osobám a úřadům pocházejícím z českých zemí dovoleno při styku se slovenskými úřady používat český jazyk.

Postavení Slovenska bylo posíleno tím, že do společných ministerstev financí, zahraničních věcí a obrany byli jmenováni slovenští státní tajemníci a v ústřední vládě zasedal ministr, jenž měl na starosti přímo slovenské záležitosti. Stal se jím Karol Sidor.

Ústava státu se v této chvíli stávala základním kamenem nově vzniklého státního, resp. federativního útvaru. Bylo nutné vytyčit pravomoci ústředních orgánů, i orgánů autonomních, upravit poměr státu k jeho federativním složkám, upřesnit práva prezidenta republiky. Hlavním tématem se však stávalo začlenění slovenské autonomie do ústavy. Noviny samozřejmě o obsahu česko-slovenských jednání podrobně nereferovaly.

Díky snaze o co nejrychlejší uzákonění slovenské autonomie se do pozadí zájmu dostalo jednání o zmocňovacím zákoně. Požadavek vládnout pomocí zmocňovacího zákona připadl k poradám nově jmenované vládě R. Berana. Ta byla prezidentem jmenována 1. prosince.¹¹⁷

Venkov žádal, aby se zmocňovací zákon projednával až po plánované prezidentské volbě. Na to však luďáci nechtěli přistoupit.

---

¹¹⁶ Uvedeno v platnost po 6. říjnu 1938 nařízením autonomní vlády č. 6/1938 úř.novin (úředních novin).

¹¹⁷ Požadavek vládnout pomocí zmocňovacího zákona byl zpracován již 16. listopadu. O dva dny později byl gen Syrovým předložen poslanecké sněmovně jako návrh ústavního zákona o „změně ústavy Republiky československé a mimořádné moci nařizovací.“

O pokračujících poradách České slovo psalo: „Porady se začaly návštěvou dr. Tisa u ministerského předsedy arm. gen. Syrového, o jejímž výsledku pak dr. Tiso podal zprávu slovenské delegaci. Ta hned určila směrnice pro další jednání. K poledni se sešla šestka ústavně-právního výboru, v níž jsou poslanci dr. Černý, dr. Klapka, Mlčoch, Ježek a inž. Nečas spolu se zástupci Slovenska ministrem dr. Ďurčanským a senátorem Mederlym, aby byl definitivně určen obsah a šíře zmocňovacího zákona, jež dnešní vláda chce mít projednán parlamentem ještě před volbou prezidenta republiky, aby projevila spoluúčasť na budoucím vývoji republiky tím, že plné moci prosazuje ne pro sebe, nýbrž pro vládu příští.“¹¹⁸

Dodávalo: „Jde tedy vlastně o to, aby Slovákům byly dány záruky, že zmocňovacího zákona nebude užito na zkrácení dnešních práv Slovenska. Protože takovému záměru u nikoho na české straně není, lze žádané záruky dát, ovšem takovým způsobem, aby právo měnit i ústavní předpisy prezidentu republiky zůstalo.“¹¹⁹

Polední list citoval Karla Sidora, který tvrdě glajchšaltoval politické poměry na Slovensku a na české se proto díval povýšeně: „Nuže, bylo třeba jít do Prahy a zjistit situaci na místě. Ta situace může být charakterisována jedním slovem: bezradnost. Politické strany v Praze se hašteří dál, i když místy řeční cosi o „zjednodušení poměrů“. Ale jen řeční. K činu, k němuž jsme my na Slovensku přikročili, české strany se odhodlat nedovedou. Tím ztrácejí vliv na nepolitickou vládu Syrového.“¹²⁰

Volba prezidenta

Rychlá volba prezidenta byla ze slovenské strany podmíněna. Již 12. listopadu se v luďáckém Slováku objevil článek, který vypovídal o ultimativních požadavcích HSLS v případě probíhajících česko-slovenských porad. Psalo se zde: „Len po ústavnom uzákonení dnešného stavu na Slovensku by sa zúčastnili sjednocený Slováci voľby prezidenta republiky. Plnoprávní zástupci Slovákov žiadajú, aby táto voľba bola v piatok budúceho týždňa.“¹²¹

---

¹¹⁸ Opční dohoda schválena ministerskou radou : porady o zmocňovacím zákonu odloženy na příští týden. *České slovo*. 26.11. 1938, roč. 30, č. 278, s. 2.

¹¹⁹ Tamtéž

¹²⁰ Takhle smýšlejí Slováci o Praze. *Polední list*. 12.11. 1938, roč. 12, č. 314, s. 1.

¹²¹ Nemožno už ďalej otáľať. *Slovák*. 12.11. 1938, roč. 20, č. 258, s. 1.

K volbě došlo 30. listopadu. Na stránkách českého tisku se spekulovalo o možných kandidátech a jejich šancích na získání prezidentského křesla. Jména padala různá, nechyběl mezi nimi například podnikatel a ekonom Jan Antonín Baťa nebo Dr. Jaroslav Preiss, vrchní ředitel Živnostenské banky. Spekulovalo se i o prezidentovi ze Slovenska. Tento návrh ale tamní reprezentace odmítla.

V polovině listopadu padlo jméno Emila Háchy. Pro svou nestrannost a nezávislost se jevil jako ideální kandidát, přijatelný i pro Německo a západní velmoci. České slovo ho charakterizovalo: „Je to muž práva a řádu, a právě proto záruka plnění litery i ducha zákonů.“¹²² Očekávalo se, že bude symbolizovat demokratický systém. Kdo jiný, než prezident Nejvyššího ústavního soudu by měl být obráncem demokracie?

Hácha svým navržením na post hlavy státu nadšený nebyl. Dlouho s příslibem kandidatury váhal. Upozorňoval na svůj špatný zdravotní stav a vysoký věk. Nakonec prosbám podlehl a kandidaturu příslibil. Doufal, že se najde lepší adept a on z volby odejde poražen. Doufal, že Slováci budou stát proti jeho zvolení. Hluboce se zmýlil. Výsledek byl pro něho zklamáním.

Hned po svém zvolení byl dovezen do Rudolfiny, kde do rukou vlády složil prezidentský slib. Následující den jmenoval novou vládu a ujal se tak řízení státu.

Na zvolení Háchy prezidentem se shodly všechny politické strany, vyjma komunistů. Jeho zvolení znamenalo kompromis mezi pravíci a levicí. „Bylo to patrné i ze symbolických aktů. Hácha se účastnil slavnostní mše ve svatovítské katedrále, sloužené arcibiskupem Kašparem. Políbil ostatky svatého Václava, čímž naznačil, že se staví za novou ideologii druhé republiky, opřenu o svatovítskou tradici. Navštívil ale také hroby zakladatelů Československé republiky, K. Kramáře, A. Švehly a T. G. Masaryka.“¹²³

Jeho kandidatura a následné uvedení do úřadu bylo tiskem hodnoceno kladně. Lidové listy psaly jednoznačněji, než ostatní periodika: „Celý národ cítí, že šťastněji nemohlo býti voleno, a přeje opravdu svému třetímu prezidentovi hojnost zduaru a

---

¹²² Opční dohoda schválena ministerskou radou : porady o zmocňovacím zákonu odloženy na příští týden. *České slovo*. 26.11. 1938, roč. 30, č. 278, s. 2.

¹²³ LUKES, František. *Podivný mír*. Praha : Svoboda, 1968, s. 196.

Božího požehnání v jeho úsilí. Mluvílo se v překotných snahách o tom, že prezident má být volen národem. A dnešní volba přes to, že ji koná Národní shromáždění, je opravdu manifestační volbou národní. K této volbě nepojí se žádná bojovná hesla. Soustředí se v ní vůle celého národa po klidnějším, spokojenějším, uspořádanějším životě, prodchnutém vzájemnou láskou a snahou po upřímné spolupráci všech příslušníků tohoto státu.“¹²⁴

Česká veřejnost byla v postoji k Háchovi ve skutečnosti mnohem zdrženlivější – neznala ho. Lidovým listům vyhovoval především jeho konzervatismus a katolicismus.

Slovenské volby

V tisku značně komentovaným tématem byly slovenské volby. Oficiálně byly vypsaný 26. listopadu, přičemž lhůta k podání kandidátních listin byla pouze do druhého dne, tedy 27. listopadu. Opozice tudíž neměla možnost podat kandidátku. HSL'S-SNJ ve skutečnosti s žádnou další kandidátkou nepočítala. Všechny opoziční strany byly v této době již rozpuštěny, případně jim byla zastavena činnost. Kandidátka tedy byla jediná – jednotná kandidátka Hlinkovy slovenskej ľudovej strany – Strany slovenskej národnej jednoty. Byla na ní i jména kandidátů německé a maďarské menšiny.

Nakonec Národní listy již 27. listopadu informovaly o schůzce slovenských Němců s Tisem následovně: „Předsedu vlády dr. Tiso navštívila v sobotu dopoledně delegace německé národní skupiny na Slovensku v čele se státním tajemníkem poslancem ing. Karmasinem, odpověděl předseda vlády delším projevem, ve kterém prohlásil, že německé národní skupině na Slovensku bude poskytnuta absolutní svoboda národního přiznání a vlastní a podle národně-socialistických zásad vybudovaná národní organizace a používání všech odznaků a symbolů, označujících příslušnost k německému národu a jeho národně-socialistickému světovému názoru, jakož i příslušná účast ve veřejné správě v kraji s převážně německým obyvatelstvem.“¹²⁵

Český tisk s odkazy na tisk slovenský avizoval, že se nebude jednat o standardně pojaté volby, ale že to bude především plebiscit.

---

¹²⁴ KNOTEK, Václav. Pán Bůh provázej : na okraj velkého dne. *Lidové listy*. 30.11. 1938, roč. 17. (19.), č. 274, s. 1.

¹²⁵ Zástupci slovenských Němců u dr. Tiso. *Národní listy*. 27.11. 1938, roč. 78, č. 326, s. 2.

Již 30. listopadu Národní listy upozorňovaly na nedemokratičnost voleb. Zásadní odlišnosti se netýkaly pouze plebiscitního hlasování. Odlišný postoj byl zřejmý již na začátku, při podávání kandidátních listin. „Volby do slovenského sněmu byly vypsány v sobotu a lhůta, do které měly být odevzdány kandidátní listiny, končila v neděli v poledne. Do této lhůty byla podána jediná kandidátní listina.“¹²⁶

Sám Tiso v rozhlasovém projevu referoval o rozdílech. Na závěr řekl: „...volby do slovenského sněmu byly vypsány proto, aby slovenský národ na základě všeobecného práva rozhodl, chce-li nové svobodné Slovensko jako slovenský stát se všemi atributy státnosti.“¹²⁷

Dle Tisových slov byli na jednotné kandidátce zastoupeni pouze „správní“ Slováci. Mezi ty se řadili dělníci, spisovatelé, kněží, úředníci, ale i rolníci. Hlavním požadavkem pro umístění na kandidátku bylo odpoutání se od minulého politického stranictví. Byli zde i Maďaři a Němci. Důvod? „Jako takové osvědčily svou loyaltitu a chtějí kráčet se suverénním slovenským národem, jehož prvenství uznávají, ruku v ruce při budování nového Slovenska. Volební boj nebude tedy bojem, ale aktem sbratření všech Slováků pod jedním praporem, všech obyvatel Slovenska v jedné vůli,“¹²⁸ psaly Národní listy.

V jiném projevu Tiso zdůraznil, že volby musí být manifestačním vyjádřením souhlasu se vším, co se na Slovensku událo.

V tisku se šířily příspěvky, které ukazovaly na demagogickou předvolební kampaň. Polední list ji popsal: „Nár. osvobození přináší zprávu, že Slovák zahájil agitaci s těmito hesly: „CHCEŠ NOVÉ, SLOBODNÉ SLOVENSKO? – ÁNO – NIE ?“ Na tuto otázku všeci Slováci dají jednu odpověď: ÁNO! Táto odpoveď bude odpoveďou na krivdy, ktoré proti Slovensku 20 rokov páchaly cudzie živly, na prepúšťanie Slovákov z verejných služieb, na to, že vyše 200 000 Slovákov musilo si v cudzine hľadať svoj chlieb, na to, že Slováci boli žalárovaní, že trpel Tiso, Sidor, Tuka, Mach, na to, že boli perzekvovaní slovenskí roľníci, robotníci, akademici, na to, že sa Slovensku krívdilo pri štátnych dodávkach, na to, že sa mu krívdilo pri

---

¹²⁶ Dr. Tiso o slovenských volbách. *Národní listy*. 30.11. 1938, roč. 78, č. 329, s. 2.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

pozemkovej reforme. Táto odpoveď bude odpoveďou, ktorou sa zabezpečí budúcnosť slovenského národa.“¹²⁹

Byla to demagogická a z valné části nepravdivá argumentace, která nepřátelsky mířila proti demokratické československé státnosti.

Všechny noviny přinášely monumentální popisy volebních příprav. Bylo nezpochybnitelné, že se jedná o volby dle autoritativního vzoru Německa. Odpovídala tomu vnější volební struktura i vyjadřování souhlasu či nesouhlasu se jmény kandidátů.

O podobě s německým vzorem psaly Lidové listy: „Národní socialisté v Německu vymysleli už dávno před dobytím moci originální propagační metodu, oslavovat vítězství velikými pochodňovými průvody – večer před volbami. I to opakovala slovenská strana ľudová po všech větších městech. Celou pořádkovou a propagační službu volební vedou Hlinkovy gardy, vnějším vzhledem také podle německého vzoru uzpůsobené a stejně výlučně monopolní: tělocvičné organizace Sokol, Orel, DTJ byly rozpuštěny a jejich jmění připadla Hlinkovým gardám. Při dnešních volbách je naprosto jasné složení slovenského sněmu a vítězství jediné kandidátky. Jde už jen o účast při volbách, aby byla opravdu plebiscitní, a o výši procenta hlasů ano nad hlasy ne. Slováci doufají, že to bude 90 procent.“¹³⁰

Venkov, ale až po proběhnutí volbách, informoval o další předvolební organizaci, psal: „Volební plebiscit byl zevně, agitací, proveden naprosto jinými metodami, než jakými byly prováděny dřívější volby slovenské. Především skorem vůbec nebylo plakátů a rovněž letáková akce byla jen ve městech. Z plakátů dobře působil onen, který byl kopií plakátu pro katolický sjezd v Praze. Kolem dvojitého kříže masa mladých lidí, jichž ruce se vztahují ke kříži. Druhým plakátem, rovněž dobře působícím, byl portrét mladého slovenského rolníka, který v ruce třímá slovenskou vlajku se jménem Hlinkovým a s heslem „ano“. Oba plakáty byly klidné a neútočivé.“¹³¹

¹²⁹ Volební agitace na Slovensku. *Polední list*. 30.11. 1938, roč. 12, č. 332, s. 1.

¹³⁰ Slovensko dnes volí první zákonodárny sněm. *Lidové listy*. 18.12. 1938, roč. 17. (19.), č. 289, s. 1.

¹³¹ JEŽEK, Čeněk. Po volebním plebiscitu na Slovensku : Dr. Tiso rázně proti samozvancům. *Venkov*. 20.12. 1938, roč. 33, č.299, s. 1.

Přítomnost v souvislosti s volbami upozorňovala zároveň na změny, které se udály ve slovenské společnosti. Psala: „Změny jsou na Slovensku v každém ohledu mnohem pronikavější než v historických zemích. Ve státní a veřejné správě se udál hotový převrat. Projevuje se již vliv hluboké osobní výměny, která jde v každém ohledu ke kořenům. Netýká se to pouze Čechů, kteří byli hromadně dáni k dispozici pražské vládě (ve školství rázem asi 400 osob), ale i Slováků, pokud patřili dříve k tak zvaným centralistickým stranám, nikoli jen konjunkturálně, ale z přesvědčení. Slovenský život má nyní novou náplň a nový rytmus odlišný nejen od dřívějšího způsobu veřejného života na Slovensku, ale i od nynějších poměrů v západních krajích republiky.“¹³²

Autor článku přiznává, že není pochybností o většinové odpovědi na sugestivně předkládanou otázku. Jedinou možnou odpovědí je „ano“. Stejně odhadoval i ostatní československý tisk.

Přítomnost dále upozorňovala: „Není jistě náhoda, že volební provolání ve „Slováku“ končí slovy „Na stráž“, odvolávajíc se na bolestné události posledních týdnů, které způsobily Slovensku tak nesmírné a v některých případech neočekávané územní a národní ztráty. Proto zdůrazňuje provolání ještě i teď, že „nepřátelé slovenského národa číhají na každé straně na náš rozvíjející se život.“ Přípravy k plebiscitu budou tedy jistě i v tomto směru záměrnou politickou akcí.“¹³³

Ve volební den se v tisku diskutovalo o průběhu hlasování a odhadovaly se výsledků. Lidové listy psaly: „Slovenský národ přistupuje dnes po prvé k volbám do svého sněmu, jak mu jej dala autonomie, vtělená do ústavy Česko-Slovenské republiky. Vlastně ani nejde o volby v obvyklém slova smyslu, poněvadž je podána jediná kandidátní listina, určená Hlinkovou stranou ludovou o sto jménech, z nichž bude zvoleno tolik poslanců, kolikrát 20.000 hlasů bude dnes pro listinu odevzdáno. Jedinou formou nesouhlasu je možnost odevzdat hlas: ne, avšak kdo by dnes na Slovensku hlasoval proti dosažené autonomii, proti dobyté národní svébytnosti Slovenska?“¹³⁴ Na tuto otázku nebylo těžké odpovědět.

Lidé očekávali více jak 90% úspěšnost. Slovák předpovídal téměř 98%.

---

¹³² Slovensko před volbami. *Přítomnost*. 7.12. 1938, roč. 15, č. 49, s. 773.

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ Slovensko dnes volí první zákonodárný sněm. *Lidové listy*. 18.12. 1938, roč. 17 (19), č. 289, s. 1.

Po volbách, 20. prosince, již tisk rozebíral nepřekvapivé volební výsledky. Lidové listy psaly: „Slovenští občané žádají si zákonodárný sněm, který jediný bude vydávat pro Slovensko zákony. Volební účast byla, pokud možno dosud odhadnouti, neobyčejně velká a z odevzdaných platných hlasů 98% platilo Hlinkově slovenské ludové straně, což znamená, že slovenský národ, jakož i všechny jinonárodní skupiny na Slovensku schvalují uzákonění autonomie Slovenské krajiny, vlastně utvoření slovenské státnosti ve federačním svazku Česko-Slovenské republiky.“¹³⁵

Články byly doplňovány přehledy volebních výsledků v různých slovenských okresech.

Venkov, stejně jako řada dalších novin, ve svém sloupku uvedl, že slovenské volby nemohly být pro nikoho překvapením. Venkovu se zdálo, že volbami stvrzená vláda bude čelit separatistickým radikálům. Četl to aspoň z Tisova rozhlasového projevu: „Hned večer v neděli po volbách výsledek plebiscitu dal předsedovi vlády dr. Tisovi příležitost, aby slovenským rozhlasem veřejně oznámil, že slovenská vláda, která se nyní opírá o 98% hlasů pro vládu, nebude trpět svévolných činů a svévolných pokusů samozvanců, že nikdo na Slovensku nesmí nic podnikati na svou pěst a že jediné zákony slovenského sněmu budou rozhodovat o životě nového Slovenska.“¹³⁶

Národní listy ze dne 20. prosince v úvodníku výsledek voleb komentovaly pozitivně: „Výsledky nedělních voleb na Slovensku ukázaly názorně, jak kromobyčejná situace dovede rozmetat dosavadní državy politických stran a zcelovat veřejné mínění země...Hlasování na Slovensku bylo zároveň plebiscitem slovenského národa. Vyslovil se pro společný stát československý. Tím byla dána rozhodná odpověď na všechny pokusy, odlákat Slováky jinam. Byly usvědčeny z nepravdy dřívější posudky o našem státě, které nám v cizině velmi škodily...Hlasování nedělní bylo rovněž plebiscitem pro nové uspořádání státu. Lid slovenský schválil ústavní změny, které stanoví postavení Slovenska ve společném státě. Na tomto základě, na kterém se zástupci Slovenska dohodli se zástupci národa českého, slovenský národ bude budovat další svou budoucnost...Volby slovenské znamenají kladný příspěvek ke konsolidaci státu. To bude mít význam pro uklidnění poměrů vnitřních mezi zeměmi českými a Slovenskem.

---

¹³⁵ Slovensko 98% ANO. *Lidové listy*. 20.12. 1938, roč. 17 (19), č. 290, s. 1.

¹³⁶ JEŽEK, Čeněk. Po volebním plebiscitu na Slovensku : Dr. Tiso rázně proti samozvancům. *Venkov*. 20.12. 1938, roč. 33, č.299, s. 1.

Budou zároveň zřetelným projevem vůči cizině: Slovensko si zařizuje své věci v rámci Česko-Slovenské republiky a v dohodě s Čechy.“¹³⁷

Velká volební účast nebyla překvapující. Byla „pojištěna“. Zabránit ignorování měly voličské seznamy. Navíc volba nebyla tajná. Plenty byly zastrčeny v koutech místností, někde chyběly úplně – nikdo přece nemusí skrývat svůj názor.

Polední list s jistou ironií psal: „Slováci nechtěli, aby jejich volby byly tajné. – Ze všech končin chodily deputace, aby se volilo veřejně. S hlasovacím lístkem za kloboukem chtěli přijít k urně a vhodit jej tam tak, aby všichni viděli.“¹³⁸

Volební účast rozhodovala o početnosti nového slovenského sněmu, protože bylo dáno, že na každých 20 000 odevzdaných hlasů připadne jeden poslanec. Dle tiskových zpráv to znamenalo, že ve slovenském sněmu bude sedět celkem 63 poslanců, z nichž jeden bude národnosti německé a jeden maďarské. Venkov konstatoval, že z 200 000 Čechů žijících na Slovensku není ve sněmu zastoupen ani jeden. Volby je ostatně diskriminovaly už organizací.

S tématem slovenských sněmovních voleb se v tisku objevují zprávy odkazující na problematiku slovenských Židů. Na stránkách slovenských novin se polemizovalo, jak budou volit. Organizace voleb je ostatně také diskriminovala. Pro Židy, ale i pro Čechy žijící na Slovensku byla zavedena zvláštní volební pravidla, která jim mimo jiné ukládala povinnost vhodit své hlasy do speciálních volebních urn.

Tisk se přikláněl k názoru, že Židé budou volit souhlasně. Ukáží tak svoji oddanost nové slovenské vládě. Národní listy informovaly o agitaci v Židovských novinách. Všichni Židé byli vyzváni, aby dokázali, že jim skutečně záleží na životaschopnosti slovenského národa. Provedení bylo jednoduché, stačilo ve volbách hlasovat „ano“.

S uvědoměním Čechů a Židů mohli být luďáci spokojeni. České slovo s odkazem na Slovenský Hlas psalo: „Musíme konstatovat, že Češi při prvních volbách do slovenského sněmu zachovali svou příslovečnou chladnokrevnost a střízlivý rozum. Čeští voliči, až na nepatrné výjimky, kladným hlasováním dokázali, že souhlasí s tím,

---

¹³⁷ SOUKENKA, Jan. Slovenské ano. *Národní listy*. 20. 12. 1938, roč. 78, č. 349, s. 1.

¹³⁸ Rychlý odpad radikalismu. *Polední list*. 29.12. 1938, roč. 12, č. 352, s. 2.

aby autonomní Slovensko převzalo správu do vlastních rukou a do vlastní odpovědnosti.¹³⁹

Od volby a sestavení nového slovenského sněmu se do jisté míry očekávalo zlepšení česko-slovenských vztahů. Byla to iluze, kterou vyvraceli sami někteří lud'áčtí předáci. Třeba Vančo zdůrazňoval: „Slovensko spojuje s Čechy hlava státu, která je křesťanská a s níž jde celý slovenský národ. Máme společné finance, zahraničí, národní obranu. Nic jiného společného nemáme. S českým státem jsme spojeni federativně a to je celý stav, jaký je dnes v prosinci 1938.“¹⁴⁰

O tom, jak Slováci smýšlejí o Čechách, si bylo možné udělat představu díky Národním listům. Ty 9. prosince odkazovaly na Slovenský hlas, jenž napsal: „...že na Slovensku odpor proti Čechům je všeobecný. To je – praví list – daleko větší tragedie českého národa, než ta pohroma, kterou utrpěl v Sudetech.“¹⁴¹

Český tisk zůstával optimistický. „Po uzákonění autonomie slovenské krajiny nastal pozoruhodný obrat také v otázce Čechů na Slovensku. Mladí slovenští radikálové hlásí veřejně tento přátelský obrat, který usnadnila především statečnost českých vojáků na Slovensku v době nejtěžší,“¹⁴² uváděl Venkov.

Jeho optimismus byl neopodstatnělý. O obratu nic nevyprávělo. Vylučoval jej i tvrdý projev radikála Macha: „Není snadnější věci, než fulminantními protičeskými nebo protimaďarskými řečmi získati si popularitu mezi Slováky. Jenom že po takovýchto řečech mohou přijít represálie. Především nesmí se zapomenout na horor vacui, ani krajina, ani administrativa, hospodářský život, ani věci vojenské a zejména ne státní pokladna nesnesou prázdnotu. Ano, nutno vyhnat cizí lidi a jestliže je vyženete předčasně, bez toho, že byste zaplnili jejich místa ihned lidmi našimi, mohou tato prázdna místa přitáhnouti nepřítelů snad ještě horšího, než byl ten, jehož jsme právě vyhnali.“¹⁴³

---

¹³⁹ Slovenský tisk o Čechách za slovenských voleb. *České slovo*. 21.12. 1938, roč. 30, č. 230, s. 2.

¹⁴⁰ Slovensko ve volebním varu. *Lidové listy*. 15.12. 1938, roč. 17. (19.), č. 286, s. 1.

¹⁴¹ Slovenský hlas o Čechách. *Národní listy*. 9.12. 1938, roč. 78, č. 338, s. 2.

¹⁴² Obrat k lepšímu na Slovensku. *Venkov*. 6.12. 1938, roč. 33, č. 287, s. 3.

¹⁴³ Tamtéž

Kromě slovenských voleb se na stránkách tisku stále řešily otázky důležité pro celé federativní soustátí, tzn. znění ústavního zákona o mimořádné moci nařizovací, zmocňovací zákon.

Podrobněji referovaly o jednáních v této problematice Národní listy: „Bratislavské porady se týkaly hlavně otázky slovenských zástupců v ministerstvech věcí zahraničních, národní obrany a financí. Po převratu byl učiněn na nás pokus o zavedení funkce státních tajemníků, kteří jako odborníci zastupovali politické ministry ve vedení resortu. Velmi záhy však od toho pokusu bylo upuštěno. Dnes zní ovšem otázka jinak. Slováci žádají zastoupení v třech společných ministerstvech, vedených českými ministry. Slovenští státní tajemníci mají býti vyzbrojeni pravomocí spolupracovníků českých ministrů ve věcech zahraniční politiky, ducha armády a finančního hospodářství státního.“¹⁴⁴

Sidor během bratislavské rady prohlásil: „...Slováci zmocňovacího zákona nepotřebují, slovenská vláda je ochotna kdykoliv složit účty ze svého vedení národu a jeho zákonodárnému sněmu, který bude už za týden zvolen, že však nemají nic proti tomu, aby platil zmocňovací zákon pro země české, uznává-li Praha jeho potřebu. To by ovšem v praxi znamenalo, že by k čl. I. návrhu zmocňovacího zákona, který dává prezidentu republiky, jakožto vykonavateli nejvyšší vládní moci nad celým státem Čechů, Slováků a Rusínů, právo k jednomyslnému návrhu vlády vydávati dekrety, nová znění ustanovení ústavní listiny republiky a jiných ústavních zákonů, jejichž změny by vyžadovaly nové poměry, bylo výslovně stanoveno, aby prezidentu republiky příslušné návrhy k dekretování změn bezpodmínečně vycházely z jednomyslného usnesení celé ústřední vlády, k níž náleží i slovenská vláda, odpovědná slovenskému sněmu. Je sotva myslitelné, že by slovenská vláda a slovenský parlament daly souhlas k dekretům, které by mohly proti jejich vůli změnit ústavní zákony Slovenska se týkající.“¹⁴⁵

Konečně 14. prosince došla diskuze o zmocňovacím zákonu do svého závěru. Parlament vzápětí, 15. prosince, odhlasoval ústavní zákon č. 330/1938 Sb., Díky němu vláda dostala zmocnění vydávat nařízení potřebná k nastavení nových státních poměrů a prezident republiky mohl, s jednohlasným souhlasem vlády, měnit ústavu. Tímto krokem v Česko-Slovensku svoji činnost parlament ukončil.

---

¹⁴⁴ Dějiny druhé republiky budou psány činy. *Národní listy*. 11.12. 1938, roč. 78, č. 340, s. 1.

¹⁴⁵ Tamtéž

Národní listy výsledek shrnuly: „Podstatné zmeny, ktoré vyhovujú slovenským prániám, jsou tyto: prezident republiky se zmocňuje dekretem měnění znění ústavní listiny a ústavních zákonů jedině na jednomyslný návrh vlády, schválený také většinou (aspoň tři) členů vlády slovenské. Totéž platí také pro zmocnění vlády. O věcech, jejichž zákonná úprava přísluší sněmům slovenskému a karpatoruskému, rozhoduje svými nařízeními vláda bratislavská nebo chustská. Je tudíž nedotknutelnost autonomií slovenské a karpatoruské zabezpečena.“¹⁴⁶

Definitivní výsledek přinesly noviny 15. prosince, kdy se na úvodních stranách objevovaly nadpisy, jež informovaly o přijetí zmocňovacího zákona.

Hácha na Slovensku

Na konci prosince začala být centrální vláda nedůvěřivá k dění na Slovensku. Začala tušit, že se zde jedná za jejími zády. Přicházely odtud znepokojující zprávy nepotvrzující tiskový optimismus o pevnější vazbě Slovenska k republice. Na východě docházelo k prohlubování slovenského separatismu.

V tisku v předvánočním a vánočním čase převažují články, které se snažily uklidnit napjatou situaci i čtenáře. Obdobnou tendenci razil i prezident. Ve svém vánočním projevu nezapomněl zdůraznit, že „máme i nadále svůj vlastní stát, jež jsme ještě před čtvrt stoletím neměli. Po velké vichřici, jež námi tolik otřásla, stojíme nadále pohromadě a pracujeme. Po prudké krizi, která zachvátila naše soužití s bratry Slováky a Podkarpatorusy, našli jsme se a můžeme žít v dobré vůli.“¹⁴⁷

Ke Slovákům pronesl: „Slovenskému ľudu priniesol úplynulý rok boľastné straty, podobne ako Čechom. Priniesol mu však tiež úspech, ktorý bol jeho túhou. Je to iste veľký zisk pro náš štát, keď sa môžu slovenskí bratia cítiť spokojnými v tomto štátnom sväzku. Prináša nám to vedomie nielen ukludňujúce, ale aj povznášajúce, keď vidíme, že vedúci činitelia Slovenskej krajiny pociťujú i plnú ťarchu svojej zodpovednosti. Môžeme dúfať, a já v to verím, že tohoročné vianoce znamenajú počiatok nového bratrstva medzi oboma kmeňmi a prijal som preto s radosťou pozvanie slovenskej krajinskej vlády, aby som časť vianočného ľudu ztrávil v slovenskejch

---

¹⁴⁶ Parlament projednává zmocňovací zákon. *Národní listy*. 14.12. 1938, roč. 78, č. 343, s. 2.

¹⁴⁷ Letošní Vánoce - počátek nového bratrství mezi Čechy a Slováky. *Venkov*. 25.12. 1938, roč. 33, č.304, s. 1.

horách.¹⁴⁸ Návštěva měla přispět ke zlepšení vzájemných vztahů a vyjasnění společné politiky.

Myšlenka se zrodila pravděpodobně při poradě s premiérem R. Beranem. Hácha měl dokonce prohlásit: „Promluvím s Tisem o zneužívání autonomie k odtržení se od nás a řeknu mu jasně, že to nebudu trpět. Jsem přesvědčen, že i Tiso jako katolický kněz bude jednat v nejlepší vůli pro dorozumění a stejně upřímně jako já.“¹⁴⁹

Návštěva měla mít čistě soukromý charakter. Hácha od ní očekával Tisovy záruky o nerozvracení společné republiky.

Prezident se svým doprovodem odcestoval 26. prosince. Jeho cesta vedla do Tatranské Lomnice, ne do Bratislavy. Důvod? Slovenská vláda neměla zájem o návštěvu prezidenta ve „svém“ hlavním městě. Bylo to symptomatické i varovné.

Referáty o cestě byly plné nedůležitých údajů. Lidové listy seznamovaly velmi podrobně s prezidentovými aktivitami. Mimo jiné psaly: „Dopolední program presidentův v úterý 27. prosince byl doplněn projíždkou po lázních Tatranské Lomnice, přičemž výklad podali lázeňský šéflékař Šibor a ředitel ozdravovny „Morava“ Franke. Po projíždce lázněmi se vypravil pan president se všemi členy slovenské vlády a s ministrem Krejčím lanovou drahou od nástupní stanice, která je nedaleko hotelu „Praha“ ve výši 900 metrů do stanice Skalnaté Pleso ve výši 1767 m, kde právě před dvěma dny byl otevřen státní restaurant. Pan president si v této stanici prohlédl část konečného úseku lanovky, který povede až na vrchol Lomnického štítu ve výši 2.634 m a příštího roku do letní sezony bude ukončen.“¹⁵⁰

O probíhajících schůzkách a poradách se tisk nezmiňoval. Pro novináře byly určeny přátelsky pronášené projevy. Byla v nich společná jedna myšlenka – společný stát a nový začátek.

V Tatranské Lomnici prezident řekl: „Náš společný stát ztratil mnoho přírodních krás. Některé z těchto ztrát nepřestanou mne bolet, dokud budu žít. Republice však přece jenom zůstaly ty krásy přírody, které patří k jejím největším chloubám. Zůstaly vaše krásné hory, především vaše velkolepé Tatry. Víím, že jsa v čele státu, smím říci i

---

¹⁴⁸ Tamtéž

¹⁴⁹ GEBHART, Jan ; KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1939 : svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha - Litomyšl : Paseka, 2004, s. 225.

¹⁵⁰ President republiky v Tatranské Lomnici. *Lidové listy*. 28.12. 1938, roč. 17. (19.), č. 295, s. 1.

„naše Tatry“. Ale byl bych rád, abych též jako Čech směl říci „naše Tatry“, aby český člověk cítil ve vašich horách, že jsou to též jeho hory, nezapomínaje, pravda, povinného taktního ohledu k vám jako domácím pánům tohoto krásného kraje. Přál bych si však rovněž, abyste i vy, Slováci, všecko to, co je krásné v Čechách a na Moravě, navzájem považovali za svoje, abyste i vy viděli v tom i svoji chloubu, aby obzvláště Praha byla též vaší Prahou, aby byla blízko také vašemu citu, tak jako byla Prahou nejednomu velkému synovi vašeho národa.“¹⁵¹

J. Tiso na něj reagoval nezávazně. Národní listy jeho projev tlumočily: „Předseda slovenské vlády odpověděl na tento přípitek presidenta republiky projevem, v němž pravil, že národ slovenský, jako v minulosti nebyl nikdy nevděčný vůči žádnému svému příznivci, bude vždy s ozvěnou, a to s takovou tatranskou resonancí odpovídat na každý projev lásky a oddanosti. Uznal, že mezi Čechy je a, chvála Bohu, po velikých změnách se vzмáhá počet těch Čechů, kteří jsou přesvědčeni, že se dělalo mnoho věcí, jež nebyly projevem lásky k národu slovenskému. Slovenský národ bude vždy povinnosti domácího pána plnit vůči každému, kdo jej jako domácího pána respektuje. Nastávající rok, necht' je radostnou ozvěnou tohoto tatranského poselstva.“¹⁵²

V českém tisku byla cesta – jak jinak - považována za úspěšnou. „Možno říci, že presidentova návštěva Slovenska má výsledky velmi šťastné. Jako první klad možno zjistiti zřejmé uklidnění v poměru československém, které se jeví v tisku i mezi občanstvem. Rozhovory presidenta republiky se slovenskými vládními činiteli vnesly do tohoto poměru klid a umírněnost,“¹⁵³ doplňovaly Národní listy.

O úspěšnosti schůzek se vyjádřil i Jozef Tiso v den presidentova odjezdu. Slovák psal: „Predseda slovenskej vlády dr. Jozef Tiso srdečne sa poďakoval za pozornosť a srdečnosť, ktorú pán prezident dr. Hácha preukázal Slovensku a prejavil potešenie, že po 6-dňovom pobyte pána prezidenta v krásnych slovenských Tatrách

---

¹⁵¹ "Naše Tatry" a "naša Praha". *Národní listy*. 31.12. 1938, roč. 78, č. 559, s. 2.

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ Šťastné výsledky presidentovy cesty na Slovensko. *Národní listy*. 30.12. 1938, roč. 78, č. 358, s. 2.

sblížilo sa bratrské stanovisko oboch národov natoľko, že je tu oprávnený základ k čínorodej spolupráci do budúcnosti.“¹⁵⁴

Venkov doplňoval: „Dr. Tiso pravil: „Vaše cesta na Slovensko byla soukromá, proto se neloučím s vámi jako s prezidentem, nýbrž jako s člověkem, jehož vzácné lidské vlastnosti jsme pochopili a pro které jsme se sblížili.“ V odpovědi prezident republiky prohlásil: „Jsem rád, že vás mohu považovati nyní i za svoje osobní přátele a doufám, že se zase brzy na Slovensko dostanu.“¹⁵⁵

Hácha mohl být s výsledkem spokojený. Tiso mu přislíbil, že nebude ve své straně trpět žádné radikální živly a potlačí veškeré projevy proti Česko-Slovenské republice. Přesto Hácha pochyboval: „Tiso ovšem příliš podléhá ve straně radikálům a mimo stranu Karmasinovi a nacistům, musíme vyčkat, zda se podaří tyto elementy paralyzovat.“¹⁵⁶

Výsledek návštěvy nakonec zhodnotil slovy: „Tiso nemá v úmyslu se odtrhnout a slíbil mi odstranit separatisty z vlády.“¹⁵⁷

Tvorba iluzí patřila k profilu doby.

---

¹⁵⁴ „Nikdy nezabudnem na oddanosť slovenského národa. *Slovák*. 1.1. 1939, roč. 21, č. 1, s. 3.

¹⁵⁵ President republiky vrátil se ze Slovenska optimistický : srdečné rozloučení s představiteli Slováků. *Venkov*. 3.1. 1939, roč. 34, č. 2, s. 2.

¹⁵⁶ GEBHART, Jan ; KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938-1939 : svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha - Litomyšl, Paseka, 2004, s. 228.

¹⁵⁷ LUKEŠ, František. *Podivný mír*. Praha : Svoboda, 1968, s. 211.

7. LEDEN – BŘEZEN 1939

Během ledna 1939 pokračovaly česko-slovenské porady. Jejich tématem byl především společný rozpočet a otázky hospodářské. Slovák uváděl: „Minister Teplanský bol po celý čas v Prahe zaměstnaný otázkou národnej Banky, v ktorej Slovensko bude mať pomernú účasť nielen osobnú, ale aj hospodárskú. Okrem toho v popredí rokovania stál spoločný rozpočet. Rozpočet je zostavený šetrne. Slovenskí ministři sa s najväčšou rozhodnosťou stavajú proti novým daňovým zaťaženiam. Rozpočet v celkovom rámci už je hotový, definitívne bude upravený v najbližších dňoch. Slovensko po stránke hospodárskej nevypadá v rozpočte tak zle, ako sa to v prvých popřevratových chvíľách tu i tam myslelo a keď sa i v prvých časoch bude počítat' s menším deficitom, při cieľavedomej šetrnosti výhľady do budúcnosti sú dobré.“¹⁵⁸

Nová situace Slovenska a postavení se na „vlastní nohy“ s sebou nesly i jistá úskalí. Slovenský rozpočet nebyl příznivý. Na obnovu státu si musela slovenská vláda půjčit, proto mělo dojít k vypsání vnitřní půjčky.

„Slovenský ministr financí Teplanský, jak se vyjádřil za včerejšího svého pobytu v Praze k zástupci Slovenské tiskové kanceláře, dokončuje práce na slovenském rozpočtu, který příští týden má býti projednáván ve slovenské ministerské radě, případně v parlamentní úsporné komisi slovenské, která bude k tomu účelu zřízena. Pro obrodu Slovenska bude třeba většího finančního nákladu, a proto jedná slovenská vláda o vypsání vnitřní krajinské půjčky na hospodářské vybudování Slovenska. Aby Slovensko dokázalo zdatnost a samostatnost, musí všichni Slováci, jak ministr Teplanský pravil, usilovati o úspěch této půjčky,“¹⁵⁹ informovaly Lidové noviny.

Ludácký tisk uklidňoval. Přisuzoval to novému česko-slovenskému soužití. Slovák psal: „Při podrobnom rokovaní o štátnom rozpočte Slovenskej krajiny sa potvrdilo, že hlboké štátoprávne zmeny na Slovensku neobídu sa bez obetí, i keď časove obmedzených...Dnes je všeobecne známe, že náš rozpočet končí deficitom. No, netreba v tom vidieť dôvod k smútku alebo dokonca k beznádejnosti...Deficit nás nesmie znechucovať. Je oprávnená viera, že ide o vstupné ťažkosti, o zjav priechodný, ktorý sa

¹⁵⁸ Pražský deň slovenských ministrov. *Slovák*. 15.1. 1939, roč. 21, č. 12, s. 1.

¹⁵⁹ Slovenský rozpočet : vláda vypíše vnitřní půjčku. *Lidové noviny*. 27.1. 1939, roč. 47, č. 48, s. 2.

nevyskytuje iba u nás, ale aj v tých krajinách republiky, o ktorých sa nešíria také poplašné a defaitistické chýry vo veciach hospodárskych, ako o Slovensku...Treba si veľmi triezve uvedomiť, že naša situácia je ozaj nie ružová a že okrem 306 mil. deficitu rozpočtového mienime zrealizovať aj rozpočet investičný v celkovej výške K 645,016.300.¹⁶⁰

Karol Sidor byl názoru jiného. O viníkovi slovenských ztrát měl jasno. Ve svém rozhlasovém projevu byl zcela demagogický a nacionalisticky účinný. „Musím vám před oči postavit hrozný fakt. Na Slovensku sme mali za dvadsať rokov asi 40.000 českých zamestnancov. Keď rátame, že každý jeden z nich dostal do roka priemerne len 15.000 korún, vyjde nám 700 milionov korún. Vezmeme 700 milionov 20-krát, učiní to 14 miliárd. A to je už pekná sumička. Za dvadsať rokov 14 miliárd korún. Keby tak bolo bývalo, ako Pán Boh prikázal, keď pre nás, Slovákov, toto krásné Slovensko stvořil a keď akoby nám bol hovoril: vládnite, vy Slováci, nad týmto kúskom zemegule, nad tým, čo je na ňom a v ňom – dnes by sme neprichádzali s pôžičkou. Mali by sem v rukách dosť peňazí na budovanie nového Slovenska podľa kresťanského a slovenského plánu.“¹⁶¹

Byl to nezastřený útok na soužití v republice. Měl ale nepochybně na Slovensku ohlas.

Již bylo uvedeno, že Slovensku měla pomoci vnitřní státní půjčka. Po vyhlášení slovenského rozpočtu dr. Tiso ještě více apeloval na Slováky a vyzýval je k „neúprosné spořivosti“. Slovensko dosud mnohem více ze státního rozpočtu dostávalo, než čím do něho přispívalo. Jeho vláda se právem obávala hospodářských potíží, i když je sváděla na československé soužití. „Český“ příspěvek považovala stále za nezbytný, třebaže o tom navenek nemluvila.

Premiér Beran oprávněně komentoval: „Teprve teď si začínají luďáci uvědomovat, co pro Slováky znamená Československo hospodářsky, neboť mají ohromné těžkosti s rozpočtem. Poznávají maďarskou a polskou lásku, když vidí, jak se

---

¹⁶⁰ Národ sebe. *Slovák*. 25.2. 1939, roč. 21, č. 47, s. 1.

¹⁶¹ SIDOR, Karol. Zo sl'z Slovákov stavali paláce v Prahe. *Slovák*. 28.2. 1939, roč. 21, č. 49, s. 1.

se Slováci zachází v odtržených oblastech. Mnohým se začíná zajídat Karmasin, který organizuje Němce ve Freiwillige Schutzwaffen a chce být dozorcem.“¹⁶²

Počátky slovenského sněmu

Po slovenských volbách všichni s napětím očekávali, kam slovenská vláda zaměří svoji pozornost, jak se bude orientovat. Zmínka o jejích plánech byla již 14. ledna v úvodníku Slováka. Stálo zde: „Po stránke ideovej budete musieť vykoŕoniť marxistickú a židobolševickú pliahu, ktorá dvadsať dokov bola vŕtěpovaná jako jed do srdc Slovákov a Sloveniek. Politická sloboda, ktorej sa toľko tēšime, je základ slobody hospodárskej. Tieto dve sestry, nemôžu žiť jedna bez druhej a preto slovenský snem očakáva ťažká práca i v smere hospodárskom. Budeme musieť obmedziť moc byrokracie a učiniť každého úradného funkcionára zodpovedným za jeho činnosť. I priemysel a obchod bude třeba oslobodiť od zbytočných papierových povinností, lebo poplatník nie je na to, aby študoval tlačivá, príručky, ale aby si zaistoval svoje živobytí. Chmativosť kartelárskych spoločnosti bude sa musieť obmedziť na najmenšiu mieru. Miesto neproduktívnej podpory nezamestnanosti bude potreba zaopatřit prácu pre ľud, lebo nechceme vychovávať žebrákov, ale pracovníkov.“¹⁶³

Karel Sidor v předvečer slavnostního zasedání vytyčil základní úkoly, které nové Slovensko čekají. Venkov jej citoval: „V předvečer svolání slovenského sněmu napsal Karel Sidor úvodník, v němž píše o nových úkolech Slovenska. Především je tu zdůrazněna velká úloha slovenského úřednictva. – Vytvořiti dobrou administrativu slovenského života, to je prvou podmínkou dobrého budování nového Slovenska...v popředí administrativy musí nové Slovensko začít budovat i novou hospodářskou politiku, založenou na dobré hospodářské regionální politice. Nové Slovensko musí znovu budovat nové Košice, Lučenec, Levice a všechny náhrady za ztracená města.“¹⁶⁴

Na první, slavnostní zasedání slovenského sněmu, 18. ledna, byla pozvána i vládní delegace. Jak uvedl F. Lukeš, lidé měli tento tah velmi dobře promyšlený. Vedl je k tomu fakt, že od žádného státu, se kterým v posledních dnech jednali,

¹⁶² LUKEŠ, František. *Podivný mír*. Praha : Svoboda, 1968, s. 213.

¹⁶³ Před bránami slovenského sněmu. *Slovák*. 14.1. 1939, roč. 21, č. 11, s. 1.

¹⁶⁴ Bratislava v předvečer zahájení slovenského sněmu : ministerský předseda Rudolf Beran nadšeně uvítán. *Venkov*. 18.1. 1939, roč. 34, č. 15, s. 2.

nezískali garance o budoucnosti Slovenska. Mach dokonce předložil zprávu o plánovém parcelování státu a to rozhodlo. Na scénu se vracela povinná pročeská atmosféra.

Noviny obsáhle informovaly, kdo svoji účast potvrdil. Mezi těmi figurovala jména předsedy vlády R. Berana a armádního generála J. Syrového. J. Malypetr byl nemocný, proto poslal Tisovi omluvný dopis.

Přípravy byly velkolepé. Chystala se zvláště Hlinkova garda. Slovák z 8. ledna psal: „Podľa rozkazu hlavného veliteľa HG při príležitosti otvorenia prvého snemu Slovenskej krajiny v Bratislave nastúpi 18. Januára prvý pluk HG plne uniformovaný. V rámci otváracích slávností vystúpia aj tradičné krojované skupiny z rozličných krajů Slovenska, jako z Detvy, Žďiaru atď. V tento deň bude aj slávnostná prisaha prvých vymenovaných dôstojníkov HG. Dôstojníci složia prisahu Karolovi Sidorovi, hlavnému veliteľovi HG, ktorý dôstojníkom odevzdá čestné dýky. Deň před otvorením parlamentu 17. Januára bude v zrkadlovej sieni primaciálneho paláca v Bratislave za okázalých slávností otvorením vŕdcovská škola HG, na ktorej sa zúčastní predseda vlády dr. Tiso a všetci členovia slovenskej vlády.“¹⁶⁵

O důležitosti slovenského sněmu svědčí velké množství tiskových zpráv. Psalo se o všem, co se sněmem souviselo. 18. ledna Lidové noviny obšírně referovaly i o probíhajících přípravách: „Dnes od časných hodin ranních sjížděli se do Bratislavy Hlinkovy gardy ve svých uniformách, rolníci v krojích a dělníci ve svátečním oděvu, četní úředníci, činovníci Hlinkovy slovenské ľudové strany, strany slovenské národní jednoty ze všech končin Slovenska a četní zahraniční hosté na slavnostní zahájení první schůze prvního slovenského zákonodárneho sněmu. Bratislava je uvítala od hlavního nádraží až po vládní budovu vlajkoslávou se státními a slovenskými autonomistickými prapory na domech i obrazy Andreje Hlinky, předsedy vlády dr. Tisa a pittsburské dohody. V nové budově bratislavské univerzity na Šafaříkově náměstí se dokončovala poslední úprava okázalé výzdoby slavnostní síně, kterou navrhl akademický malíř Fulla. V čele síně je umístěn čtrnáct metrů vysoký slovenský prapor, který guirlandovitě visí od kopule dolů. Na tomto praporu je zlatý plastický slovenský znak. Po stranách jsou dva státní a dva autonomistické prapory. V každém balkonu jsou umístěny tři prapory

---

¹⁶⁵ Slávnostný nástup prvního pluku HG v deň otvorenia slovenského snemu. *Slovák*. 8.1. 1939, roč. 21, č. 6, s. 1.

slovenské. V průčelí dvou lóží vpředu jsou historické prapory slovenské, a to dva prapory hurbanovského povstání, pak prapory věnované Slovenskou ligou v Pittsburku junákům, jdoucím do světové války, dále prapor Slováckého pluku, který obsazoval Bratislavu, prapory domobranců a slovenských dobrovolníků, kteří při vpádu Maďarů v roce 1919 hájili Slovensko. V čestné rotě, která bude stát dopoledne před budovou parlamentu, jsou dva prapory nejstarších slovenských pluků v česko-slovenské armádě, a to Legionářského 7. Pluku tatranského a 12. Pluku generála Milana Rastislava Štefánika. Proti předsednickému stolu, nad nímž je umístěna busta Andreje Hlinky a generála Milana Rastislava Štefánika, jsou sedadla pro nové slovenské poslance a pro hosty.¹⁶⁶

Po slavnostním uvítání, státní hymně a slavnostních projevech, došlo ke skládání poslaneckého slibu. Předsedou slovenského sněmu se stal M. Sokol. Lidové noviny citovaly z jeho projevu: „Končí se údobí boje Slováků za svobodu a začíná se údobí slovenského národního obrození. V této době je první naší povinností dbát právního pořádku a platných zákonů.“¹⁶⁷

18. leden byl slovenským tiskem označován za druhý nejdůležitější den v dějinách „nového“ autonomního Slovenska. Zařadil se hned za 6. říjen. České slovo vyzývalo: „Žadajíce na nás přijetí zákona o své autonomii, prohlásili zástupcové Slovenska, že chtějí, abychom jednali dobře a se statečnou upřímností. S tou upřímností jim dnes říkáme, že chceme s nimi rádi spolupracovat v novém státě, že chceme s nimi nést dobré i zlé, že však musíme žádat, aby i oni – právě v den, kdy se schází sněm Slovenské krajiny. Zapomněli na vše, co nás dělilo, a aby si uvědomili, že naše osudy ve střední Evropě jsou těsně svázány. Jen ve skutečném bratrství a upřímnosti dobudeme lepší budoucnost jak pro Čechy, tak pro Slováky.“¹⁶⁸

Slovák na takové výzvy samozřejmě nereagoval: „Silná vláda a svojej historickej zodpovednosti si dôkladne vedomý slovenský snem spravia, aby sa slovenský národ na svojom území konečne doma a dobre cítil. Občanstvo prejavivšie v 98 perc. svoju dôveru režimu, môže uspokojene a s radovou očakávať prácu, ktorú

¹⁶⁶ Slavný den Slovenska : první zasedání krajinského sněmu. *Lidové noviny*. 18.1. 1939, roč. 2/47, č. 13/32, s. 1.

¹⁶⁷ Svátek slovenské státnosti. *Lidové noviny*. 19.1. 1939, roč. 47, č. 40, s. 1.

¹⁶⁸ KLAPKA, Otakar . Slovensko sněmuje. *České slovo*. 18.1. 1939, roč. 31, č. 15, s. 1.

vláda i snem v shode vykonávajú v prospech celého Slovenska. V prvom slovenskom sneme a při každom našom počínání nech nás vedie svätý zaujem celého národa a nech Pán Boh požehnává našu prácu!“¹⁶⁹

Projekty vládní delegace až zoufale připomínaly česko-slovenství.

Beran řekl: „Dnes nebyl v Bratislavě jen celý slovenský národ, ale všichni obyvatelé naší republiky. Po době bolesti a utrpení jsme neztratili víru v lepší zítřek a v šťastnou budoucnost.“¹⁷⁰ Nemohl mluvit jinak.

Jen J. Buday, předseda poslaneckého klubu HSĽS, po svém česko-slovenství zmínil: „Nakonec přichází nám vzpomenout ještě jedné významné věci. Je nepopíratelným historickým faktem, že myšlenka slovanské vzájemnosti povstala v našem slovenském národě. Jejím osnovatelem a nejvýznamnějším propagátorem byl Jan Kollár. A tato myšlenka i potom zajisté nejintenzivněji se pěstovala v našem národě. Nezřikáme se ani této naší tradice. Chceme ji pěstovat sice se všemi slovanskými národy, ale především a nade všecko se slovanskými bratry, se kterými tvoříme jeden stát, jednu republiku, s bratry Čechy a Ukrajinci.“¹⁷¹

Na slavnostním obědě uspořádaném po zahájení prvního slovenského sněmu se také občas ozvala přátelská slova. M. Sokol uvedl: „Dne 6. října minulého roku v Žilině zvítězil nejen genius slovenského národa, ale zvítězilo také slovenské uvědomění slovanské sounáležitosti. Vysokovážená společnosti, jsem pevně přesvědčen, že když my Slováci v tomto duchu budeme postupovati a když v tomtéž duchu národním a slovanském bude pracovati také národ český, nemusíme mít žádné obavy o svoji budoucnost a nové Česko-Slovensko bude se vzmáhati a půjde nezadržitelně vpřed.“¹⁷²

Tiso se ideologicky obořil na dosavadní československou demokracii, mluvil jen o slovenském národním zájmu, aniž definoval jeho místo v česko-slovenském státě. „Mezi zástupci předešlého režimu, kteří se nazývali realisty, ale kteří byli ve stálém zajetí umělých ideologií, byli oni realisty, kteří se vždy přidržovali největší reality, tj. přirozeného práva národů. Proto nejen uznali právo slovenského národa na suverénní

¹⁶⁹ SIDOR, Karol . Pri otvorení slovenského snemu. *Slovák*. 18.1. 1939, roč. 21, č. 14, s. 1.

¹⁷⁰ Svátek slovenské státnosti. *Lidové noviny*. 19.1. 1939, roč. 47, č. 40, s. 1.

¹⁷¹ Tamtéž

¹⁷² Dr. Tiso: Jediná ideologie - zájem slovenského národa. *Národní listy*. 19.1. 1939, roč. 79, č. 19, s. 2.

státní život, ale učinili vše, co se od nich žádalo, abychom mohli uvést v život historické právo slovenské v bratrské shodě. Vím, že pro oba naše vzácné representanty nemohu říci nic cennějšího, než když je ujistím, že tento jejich životní realismus bude vedoucí směrnicí našeho zákonodárského sněmu. Nechceme a nebudeme státí ve službách žádné ideologie, cizí slovenskému charakteru historii a tradici, protože naší jedinou ideologií bude reálně chápáný zájem slovenského národa, vždy, všude a ve všem. Reální skutečnost bude nám základem pro formulování tohoto zájmu národa, a jsme si jisti, že takto se vyhneme tomu, abychom neupadli do velikášství, největší to chyby nedávné minulosti a dále, abychom zbytečně nevyvolávali síly odporu proti svým zájmům.¹⁷³

Beran se snažil být konstruktivní: „Tvrdá a těžká práce i odpovědnost všech, ať nahoře nebo dole, je první základ, který dává naději v úspěch a vítězství ideje národní a všech potřeb kulturních, hospodářských a sociálních. K této podmínce zdaru připojuje se další, tj. důvěra doma mezi sebou a důvěra mezi námi navzájem v celém státě. Chceme, aby slova byla provázena prací, činy a důvěrou, z níž roste autorita a z autority poroste samočinně další a ještě větší láska, láska slovenského národa mezi sebou, láska mezi námi, k štěstí obou národů a k štěstí celé republiky. Zvedám číši, abych přál splnění všech krásných ideálů, zdravého a silného národa slovenského, ke štěstí a slávě Slovenské krajiny, kterou s vámi společně milujeme, a ke štěstí celé naší republiky česko-slovenské.“¹⁷⁴

V českém tisku bylo první zasedání slovenského sněmu doprovázeno komentáři, které považovaly situaci za „prověrku“ slovenské schopnosti řídit, vést, rozhodovat. Bylo zřejmé, že je slovenské luďácké reprezentaci ještě příliš nepřipisuje.

Národní listy psaly: „Dnešek je pro Slovensko dnem povznášejícím. Po prvé v dějinách Slováci mají svůj sněm. Sami si dáváť zákony, v tom je pro Slováky pocit, který jim dává zvláštní sebevědomí. Cesta je otevřena, aby dokázali, co dovedou. Nebudou se už dovolávat práv. Mají je. Sami rozhodnou, jak jich budou užívat.“¹⁷⁵

---

¹⁷³ Tamtéž

¹⁷⁴ Předseda vlády Beran: Neklesli jsme a neklesneme. *Národní listy*. 19.1. 1939, roč. 79, č. 19, s. 2.

¹⁷⁵ SOUKENKA, Jan. První slovenský sněm. *Národní listy*. 18.1. 1939, roč. 79, č. 18, s. 1.

Ustavila se nová slovenská vláda. Radikál ministr školství Matuš Černák byl nahrazen Jozefem Sivákem. Zároveň bylo obsazeno nově vzniklé ministerstvo hospodářství. To dostal na starost Mikuláš Pružinský.

M. Černák dal nepokrytě najevo, že je separatista: „Při svojom odchode mám k Vám jedinú prosbu: Nedopust'te nikdy, aby sa čo aj v najmenšom naštrbila 6. okt. 1938 zvíťazivšia suverenita a jej najvlastnejší prejav: slovenská štátnosť.“¹⁷⁶

Luďáci mířili k tomu vytvořit ze Slovenska „svůj“ stát. Slovák 24. ledna zdůrazňoval: „Ideme budovať svoj štát, na vlastnej postati, vlastný a šťastný domov Slovákov. Všetky politické ideály, ktoré vyvierajú z našej podstaty duchovnej a mravnej, chceme uskutočniť. Nech svet vidí, že sme politicky zralí, že je zločinom, keď ešte dnes najde sa národ, ktorý upiera Slovákov politické právo a politickú slobodu. Naš slovenský domov musí mať všetky atributy plnosti politickej slobody.“¹⁷⁷

Český tisk nepouštěl vývoj na Slovensku ze zřetele. Lidové noviny referovaly: „Předseda vlády dr. Josef Tiso byl při svém návratu v neděli do Bánovců nad Bebravou slavnostně uvítán. Měl projev, v němž mimo jiné pravil: Nynější slovenská vláda je vláda z vůle slovenského lidu, kterému bude také věrně sloužit. Vláda tato vznikla podle vůle nynějšího slovenského sněmu. Máme už třetí vládu. Zde se začíná ukazovat účinek toho, co jsme po 6. říjnu začali houževnatě a nepoddajně dělat. Prohlašuji, že na Slovensku nemůže a nebude vládnout nikdo, koho nenavrhne slovenský sněm. Slovenskému sněmu podle ústavní listiny patří právo navrhnout vládu a návrh dát do rukou presidenta. Proto došlo také k demisi druhé vlády a ke jmenování třetí, která půjde týmiž šlépějemi, jako vláda druhá. Tato vláda třetí začíná vládnout z vůle slovenského národa. Národ si zvolil sněm z důvěry k poslancům a my budeme vždy sloužit národu a pomáhat mu a tak budovat šťastné nové Slovensko.“¹⁷⁸

V Praze chtěli vědět, co Tisova vláda zamýšlí. „Na několik otázek předseda slovenské vlády zdůraznil, že Slovensko svou dosavadní nezávislost ve slovenských věcech si chce zachovat nadále. Dále pravil, že Slovensko u několika zastupitelských

¹⁷⁶ Nedopust'te nikdy naštrbenie slovenskej štátnosti. *Slovák*. 24.1. 1939, roč. 21, č. 19, s. 3.

¹⁷⁷ Odkaz Nesmrteľného : poslanie žijúceho pokolenia. *Slovák*. 24.1. 1939, roč. 21, č. 19, s. 1.

¹⁷⁸ Tisův projev. *Lidové noviny*. 24.1. 1939, roč. 47, č. 42, s. 3.

česko-slovenských úřadů v cizině se domáhá poměrného zastoupení pro Slováky. U některých zastupitelských úřadů bude jmenován větší počet slovenských úředníků vyšších hodností. Slovenská vláda chce uskutečnit klidné soužití Slováků s Němci a Rusíny na Slovensku. Jejich věci svěří v ministerstvu zvláštním jejich referentům.¹⁷⁹

29. ledna otiskly české deníky rozhovor s náměstkem předsedy vlády K. Sidorem. Na otázku, jaké úkoly si vytkl nový slovenský sněm, Sidor odpověděl „tajemně“: „Současná vláda připravuje celou řadu osnov zákonů, jimiž bude normalizován život nového Slovenska. Jakých, zatím nepovím. Chceme překvapiti.“¹⁸⁰ To vzbuzovalo obavy.

Německý nátlak

Budoucnost Česko-Slovenska, a tím i Slovenska, záležela především na tom, jak bude ve střední Evropě postupovat „mnichovský vítěz“ Německo. Pro luďáky byla nyní „spolupráce“ s ním samozřejmostí. Tak se ostatně vyjadřoval i jejich Slovák: „Slovensko je v tom šťastnom položení, že národ slovenský, predstavujúci v prvom rade štát jako taký, ani po světovéj vojne nemal napäté vzťahy k nemeckej národnej skupine, Konkrétne sľuby slovenského predsedu vlády dr. Tisu ukazujú v skutočnosti prirodzenú cestu, na ktorej Nemci na Slovensku môžu spolupracovať jako činný a vážený člen štátneho spoločenstva na novej výstavbe štátu...V tomto osvetlení dostáva i nedávne vyhlásenie vódcu nemeckej menšiny Kundta svoj úplný reálne-politický význam: Češi sú v novom štáte početne zaiste v takej prevahe, že majú právo a povinnosť niesť zodpovednosť. Musia si však při tom uvědomit, že ich vlast' je čo najužšie spojená s nemeckým životným priestorom, že sú teda Nemci v tejto oblasti nijako nie cudzím telesom, ale že predstavujú životaschopného člena v ich mechanizme, ako o tom svedčí historický vývoj až do dnešného dňa. Před týmito skutečnostami nemožno dálej oči zavírat', ale musíme si ich i všímat' v duchu celkom realistickom. So strany nemeckej tu je vóla k dôverivej spolupráci...Dnes už viacej neit príčiny, aby sa aj oficiálna zahraničná politika česko-slovenského štátu nedala na tie cesty, ktorými jej prikazuje uberať sa dnešný vývin eurupskej politiky, a na ktoré cesty sme my Slováci už dávno

¹⁷⁹ Dr. Tiso novinářům : o politice své vlády. *Lidové noviny*. 26.1. 1939, roč. 47, č. 46, s. 3.

¹⁸⁰ Rozhovor s náměstkem předsedy vlády K. Sidorem o česko-slovenském poměru ke slovanství. *Národní listy*. 29.1. 1939, roč. 79, č. 29, s. 2.

poukazovali ako na jediný možný směr. Zadosťučinenie, ktorého se nám za to dostáva dnes od Deutsche Diplom, Politische Korespondenz, je toto výrečným dôkazom.“¹⁸¹

Na 21. ledna byl ministr zahraničí F. Chvalkovský pozván k říšskému ministrovi zahraničních věcí Ribbentropovi.

Venkov to označoval za pochopitelné: „Jestliže nyní tento diplomat pokračuje v osobním kontaktu s říšským ministrem zahraničních věcí, šl. Ribbentropem, který navázal loni na sklonku podzimu, vyplývá k tomu samo sebou podnět k sousedské poradě o nevyřešených problémech. Nové Česko-Slovensko se považuje, jak řekl ministerský předseda Beran, za organickou součást střeoevropského prostoru a sleduje proto politiku upřímné spolupráce se svým největším sousedním státem, Německou říší.“¹⁸²

Česko-slovenský ministr zahraničí očekával věcný rozhovor. Skutečnost byla jiná. Německo si připravovalo půdu na konečný zásah proti republice. Ribbentrop útočil: „Jste sám, kdo chce zlepšit německo-československý poměr, váš tisk svědčí o opaku. Republika není vnitřně konsolidována. 90% odpovědných lidí je pro Beneše; vzniká nová mafie, v novém stranickém systému dále působí staré strany. Silný je vliv židů a je třeba řešit jejich otázku.“¹⁸³

Obdobně vyhrožoval Hitler: „Vaše vnitřní a zahraniční politika se rozchází. Spějete ke katastrofě. Kdyby nebylo v našich zásadách neanektovat jinonárodní území, vzal by osud jiný průběh. Musíte být ovšem s námi svázáni a nelze stále argumentovat odlišným dějinným vývojem. To je geniální nesmysl...Benešovci si upevnili pozice v československé správě. Povedou-li symptomy k nebezpečí, budu nucen zasáhnout. Blok německo-italský, k němuž počítám Maďarsko a v jistém ohledu Polsko, je nepřekonatelný. Nechápu, jak si můžete něco slibovat od francouzsko-italského napětí, snít o jiné hranici. Praha nemůže více dělat světovou politiku. Pokud v ČSR nebude zřejmé, že osud země souvisí s Německem prostorově, materiálně, hospodářsky a jinak, není řešení. Žádná velmoc nepošle k ochraně ČSR ani vojáka. Zasad'te se celým svým vlivem odstranit tyto tendence, uvědomte armádu, že nebude hrát žádnou roli...“¹⁸⁴

¹⁸¹ Slovensko nikdy nemalo napäté vzťahy k nemeckej národnej skupine. *Slovák*. 20.1. 1939, roč. 21, č. 16, s. 2.

¹⁸² K návštěvě min. zahraničí dr. Chvalkovského v Berlíně. *Venkov*. 20.1. 1939, roč. 34, č. 17, s. 1.

¹⁸³ LUKES, František. *Podivný mír*. Praha : Svoboda, 1968, s. 230.

¹⁸⁴ Tamtéž

V tisku se o návštěvě Chvalkovského v Berlíně šířily smyšlené a neúplné zprávy. Pravá podstata a tón jednání představen nebyl. Venkov referoval: „Podle politických německých kruhů týkaly se rozhovory dra. Chvalkovského v Berlíně především otázek německé menšiny v Česko-Slovensku, za druhé prohloubení styků dobrého sousedství mezi Říší a Česko-Slovenskem. K tomuto druhému bodu se proslýchá, že Německo by chtělo učinit intenzivnějšími styky železniční a silniční mezi oběma zeměmi společným využitím jistých železničních a autobusových linek. Jinak se dá soudit, že požadavky německé menšiny, které vyložil posl. Kundt, byly v Berlíně mocně podporovány.“¹⁸⁵

Lidové noviny uvedly: „Lze předpokládat, že setkání čs. zahraničního ministra s říšským kancléřem a říšským zahraničním ministrem bylo věnováno přezkoumání vývoje nové česko-slovenské politiky. Bylo to tím nutnější, jelikož v poslední době se vyskytly v Praze i na venkově zjevy a hnutí, jež nebyly v souladu se základním programem česko-slovenské vlády a které daly Německu látku k přemýšlení. Lze očekávat, že česko-slovenskému lidu nebude bráněno, aby rozeznával své přátele od nepřátel. Také je nutno doufat, že tato nová politika dnešního Česko-Slovenska není určována zbytkem úředníků, stoupenců Benešovým. Dále poskytla návštěva dr. Chvalkovského příležitost k posílení hospodářského spojení mezi sudetským územím a českými kraji pohraničními.“¹⁸⁶

Venkov nepřestával uklidňovat: „Cesta měla ráz informativní, sloužila k normalizování otázek, vynořivších se s teritoriálními změnami, které nastaly po rozhodnutí v Mnichově a ve Vídni. Přijetí ministra Chvalkovského bylo srdečné. Ministr dr. Chvalkovský je se svou cestou spokojen, bude vyžadovati však ještě delší doby, než-li budou zlikvidovány všechny běžné otázky a bude možno o nich veřejnosti dáti podrobnou zprávu.“¹⁸⁷

Slovák psal: Táto návšteva bola prvou oficiálnou návštevou česko-slovenského zahraničného ministra vo Veľkonemeckej ríši od doby trvania Česko-Slovenskej republiky...Minister dr. Chvalkovský svojou návštevou u říšského kancléřa Hitlera

---

¹⁸⁵ Ministr dr. Chvalkovský se vrátil z Berlína : rozmluvy, mající účel prohloubiti vřeli po součinnosti. *Venkov*. 24.1. 1939, roč. 34, č. 20, s. 1.

¹⁸⁶ Z politiky. *Lidové noviny*. 23.1. 1939, roč. 47, č. 40, s. 3.

¹⁸⁷ Česko-slovenská cesta za neutralitou. *Venkov*. 28.1. 1939, roč. 34, č. 24, s. 1.

položil základy k nové zahraničně-politické orientácii česko-slovenského státu, a to k orientácii takej, ktorá je životnou nutnosťou druhej Česko-Slovenskej republiky.“¹⁸⁸

Hitler už před měsícem rozhodl, že Československo bude zničeno. Mělo se k tomu použít i slovenského separatismu. O jeho projevech informoval tisk již koncem ledna.

Národní listy 28. ledna alarmovaly: „Bratislavské „Národné Noviny“ již delší dobu upozorňují na nebezpečné projevy, které je čas od času slyšeti od dr. Tukey nebo jeho žáka Šaňo Macha. Právě v den otevření slovenského sněmu Šaňo Mach učinil před budovou sněmu projev, v němž mezi jinými řekl: „Musíme si ještě vybojovat samostatný stát slovenský.“¹⁸⁹ O tom se před deseti dny nepsalo.

V tisku byly podobné projevy stále ještě ojedinělé. Veřejnost se neměla jítřit. „Není pochyb, že Slovensko také v této věci bude držeti krok: že se nebude ohlížet na staré rozdmísky a obětovat svou budoucnost pro osobní mstu, ale že půjde dopředu po přirozené cestě zdravé a šťastné spolupráce česko-slovenské; anebo slovensko-české podle toho, kdo to bude umět líp,“¹⁹⁰ psaly Národní listy a vzápětí dodávaly: „Všechny tyto projevy ukazují, že na Slovensku zvítězilo vědomí těžké odpovědnosti za stát, že jsou poraženy extrémní radikalismus a tukovština, popuzující proti Praze a ohrožující státní jednotu, a že se vrátilo vědomí, že jedině prací pro Slovensko a spoluprací s Čechy bude upevněna a zabezpečena také slovenská svoboda... V platnosti zůstávají slova prvního vládního prohlášení, jež předseda K. Kramář přednesl v ustavující schůzi revolučního Národního shromáždění: „Trváme na tom, aby neporušen zůstal staletou historií posvěcený celek zemí českých a slovenských a na žádný způsob se nevzdáme spojení se svými bratry Slováky, kteří nejlépe vědí, že národ náš miluje je upřímnou, bratrskou láskou se všemi jejich vlastnostmi, s jejich krásným svérázem a že nechceme nic jiného než aby se po svém, volně a svobodně rozvíjeli ve společné naší vlasti.“ Tou společnou vlastí je jednotná, národní republika Čechů a Slováků. Slováci se dnes hlásí k bratrské spolupráci pro její blaho, jež je také blahem jejich země. Volal-li dr. Buday k zapomenutí starých nedorozumění, která náleží minulosti, pak je třeba tomu hlasu i u

---

¹⁸⁸ Základ k naší nové zahraniční orientácii. *Slovák*. 24.1. 1939, roč. 21, č. 19, s. 3.

¹⁸⁹ Česko-slovenské vyhlídky. *Národní listy*. 28.1. 1939, roč. 79, č. 28, s. 2.

¹⁹⁰ Tamtéž

nás dobře rozumět a nabízenou ruku k spolupráci přijmout. Nežijme pouze minulostí, žijme především pro budoucnost svoji a své republiky.“¹⁹¹

Slovensko-německé kontakty

Dne 1. února informoval Slovák o založení slovensko-německé společnosti. Stalo se tak předchozí den, 30. ledna 1939. „Nová spoločnosť má slúžiť tomu, aby tuto spoluprácu preniesla s poľa politického ťiž na pole iné. Preto musí si spoločnosť brať za úlohu študovať všetky otázky, týkajúce sa spolunažívania obidvoch národov, pretože výsledok takéhos skúmania môže sa dobre stať základným kamenom zákonného usporiadania spolunažívania štátneho národa s národnými skupinami.“¹⁹²

Lidové noviny přinesly podrobnosti z ustavující valné schůze. Psaly: „V úvodním projevu ministr dr. Ďurčanský uvedl, že k ustavení společnosti dochází právě v den výročí nastolení vlády nacionálního socialismu v Německu, což lze považovat za symbolické. Slovenský národ je vděčný Německu a jeho vůdci a stál vždy právě tak jako Německo vždy na straně těch národů, které byly odpůrci bolševictví.“¹⁹³

Takto koncipovaný politický spolek a tak ideologicky definovaný budil vážné obavy. Znamenal směřování k Berlínu a diskvalifikaci vazeb s Prahou. Ludácký antidemokratismus dostal další impulz a nástroj.

Předsedou společnosti se stal Vojtěch Tuka. Vyměnil svou iredentiskou vazbu s Maďarskem za nejužší spolupráci s nacistickým Německem. Šel v ní daleko, dokonce třeba až do války. Na ustavující schůzi společnosti také řekl: „...slovenský národ je vděčný Německu a jeho vůdci za to, že dosáhl svého samourčovacího práva, když německá říše dopomohla v minulém roce tomuto právu k uplatnění ve střední Evropě. Není pochyby, že Slováci později ke svému slovenskému státnímu zřízení dospějí. Mělo-li by jednou dojít k tomu, že by Německo muselo sáhnouti k zbraním, aby zachovalo evropský mír, potom chceme s německými kamarády spolubojovat.“¹⁹⁴

Z ustavujícího zasedání byl poslán pozdravný telegram Hitlerovi.

---

¹⁹¹ SÍS, Vladimír. Češi a Slováci. *Národní listy*. 31.1. 1939, roč. 79, č. 31, s. 1.

¹⁹² Začala nová fáze spolupráce Nemcov a Slováků. *Slovák*. 1.2. 1939, roč. 21, č. 26, s. 4.

¹⁹³ Němci na Slovensku : slovensko-německá společnost v Bratislavě založena. *Lidové noviny*. 1.2. 1939, roč. 47, č. 57, s. 2.

¹⁹⁴ Tamtéž

Tuka zašel ještě dále. 12. února společně s F. Karmasinem a J. Kirschbaumem předstoupil před Hitlera. Pro separatistické radikály to byl podstatný krok. „Přestože Tuka vystupoval v roli prosebníka, neváhal oslovovat Hitlera „můj vůdce a opakoval mu to, co již řekl před několika dny Göringovi: Slováci již nemohou nadále žít s Čechy v jednom státě. Žádal proto pomoc při převratu, jelikož by jinak hrozilo, že bude Čechy potlačen.“¹⁹⁵

Společenství s Čechy bylo podle něho nemožné jak ze společenského, tak z mravního hlediska. Svazek s historickými zeměmi považoval pouze za dočasný. Tuka i další radikálové byli ochotni vyhlásit samostatnost okamžitě.

Tukův postoj nebyl pokládán za oficiální. Český tisk se snažil význam jeho separatistických vystoupení zmenšovat. Lidové noviny z 27. ledna psaly: „Dnešní „Národné Noviny“, orgán slovenského ministra spravodlnosti, přinášejí obsáhlý Otvorený list ministerskému predsedovi dr. J. Tisovi, v němž jeho autor, slovenský evangelický farár Andrej Mihal, spolutvůrce martinské deklarace a dávný neohrožený zastávce a bojovník pro slovenskou autonomii, upozorňuje na obavy některých Slováků o osud autonomie a slovenského národa a poukazuje na to, jak se pěstší činitelé nevrle dívají na známky sblížování Čechů a Slováků, jak se projevíly při zahájení slovenského sněmu. Mihal by si přál, aby to, co vyvěřelo na sněmu ve slovech Hlinka je náš program, skutečně bylo dodrženo a neodbočovalo se v tom smyslu, jak to činí profesor Tuka, jenž nadhodil a podporuje myšlenku samostatného slovenského státu, aniž jen vyčkává, jak to bude dále s tím autonomním soužitím Čechů a Slováků v jednom státu, neboť vlastně po tak krátkém čase vůbec nemůže říci, zda je to dobře takto nebo špatně: ale už žene, netrpělivě žene věc dále a tím prozrazuje svůj pravý smysl.

Mihal pravil dále mezi jiným: Slovensko nemůže tvořit samostatný stát. Ani z národního ani z hospodářského stanoviska. Nás je něco přes dva miliony. Co je to proti deseti milionům Maďarů a třiceti milionům Poláků!“¹⁹⁶

Autor hodnotil samostatnost slovenského státu negativně hlavně z hlediska hospodářské síly. „Ve spojení s Čechy my na Slovensku jsme se vyšvihli tak

---

¹⁹⁵ GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české : svazek XV. a 1938-1945*. Praha, Litomyšl : Paseka, 2006, s. 120.

¹⁹⁶ Proti Tukově pojetí : projev spolutvůrce martinské deklarace. *Lidové noviny*. 27.1. 1939, roč. 47, č. 48, s. 1.

hospodářsky, že ještě i ti Maďaři na připojeném území touží po Slovensku. Proto v tomto spojení je naše síla, naše budoucnost.“¹⁹⁷

O Tukově politickém smýšlení informoval Venkov již na počátku ledna. „Čestný předseda Hlinkovy gardy o posledních politických událostech prohlásil, že je největší chyba, že jsme si vydobyli to, co máme. „To je omyl. To nám padlo do klína. A proto si toho nedovedeme dostatečně vážít. Naše úsilí bylo namířeno směrem k autonomii a vývoj nám dal mnohem více než obsahovala pittsburská dohoda, ba více než bylo ve vlastním programu Hlinkovy slovenské ludové strany. Politické zemětřesení, které se začalo z jara, není ještě skončeno...My, mladý národ, se v ohromných vlnách evropského vývoje můžeme uplatnit jen tehdy, když zvýšenou tvorbou národní energie nahradíme to, co nám chybí počtem. Je zde ovšem také otázka metody tvorby a uplatnění národní energie. Touto metodou je nová soustava, kterou dnes v Evropě jmenují totalitou“.¹⁹⁸

Častým názorem na mezinárodní politické postavení Česko-Slovenska, a tím i Slovenska, se stávala neutralita. Musela být ale uznána především Německem.

Slovák se k tomu vyjádřil 5. února: „Česko-slovenská zahraničná politika při akomkoľvek ujisťovaní o svojej neutralite, musí brať do úvahy náš susedný vzťah s Veľkonemeckou ríšou a z tohoto faktu musí vyvodit' všetky potrebné konzekvencie. Znamená to súčasne aj prijatie nemeckého vnitropolitického režimu?...Národný socializmus nemecký je príbuzný s talianskym fašizmom a vodca talianskeho fašizmu Benito Mussolini povedal známu vetu „Fašizmus je nie vývozným artiklom.“ Nemecká totalitná ideológia robí si nároky na každého Nemca, v celom svete, ale zastavuje sa pred inonárodnými skupinami. A to je veľmi dôležité. A takýchto okolností môžeme hľadiť na túto ideológiu celkom pozitívne, bez toho aby sme sa akokoľvek dotýkali suverenných práv slovenského národa...Harmonickú politiku s Nemeckom robíme preto, lebo je to životná nutnosť česko-slovenského štátu, ktorý odteraz pokladá za svoju hlavnú devizu súlad so susednými štátmi.“¹⁹⁹

---

¹⁹⁷ Tamtéž

¹⁹⁸ Tuka: „Vývoj nám dal více...“. *Venkov*. 4.1. 1939, roč. 34, č. 3, s. 3.

¹⁹⁹ Ideológia a politika. *Slovák*. 5.2. 1939, roč. 21, č. 30, s. 1.

Dále 1. února informoval Slovák o plánovaném založení Kulturního a sociálního spolku Andreje Hlinky. K tomu mělo dojít 12. února ve Vídni. Psal: „Slovenská menšina, žijúca vo Viedni, dávno túžila po jednotnom spolkovom vedení, ktoré by vedelo sdružiť všetkých Slovákov pod zástavou Andreja Hlinku. Čo sa nepodarilo urobiť dosiaľ, to sa stalo skutkom teraz. Dozvedáme sa, že dňa 12. februára bude zakladacie shromaždenie nového jednotného slovenského spolku vo Viedni, ktorý bude účinkovať pod názvom: Kultúrny a sociálny spolok Andreja Hlinku...Súčasne sa dozvedáme, že slovenská menšina vo Viedni pripravuje na 19. februára slovensku ľudovú manifestáciu a reprezentačný ples viedenských Slovákov.“²⁰⁰

České slovo uvedlo: „Včera večer se konal ve Vídni slovenský ples v hotelu „Wimberger“ v VII. okrese. Plesu zúčastnil se státní ministr Karel Sidor v doprovodu šéfa propagandy Šaňa Macha. Jim se hlásil velitel zahraniční Hlinkovy gardy, známý hlasatel vídeňského rozhlasu, Mutňanský. Ministr Sidor ve své řeči zdůraznil, že Slováci od 6. října pracují na tom, aby opratě slovenského národního osudu vešly opět úplně do slovenských rukou. Slovenská skupina ve Vídni a ve velkoněmecké říši má významné spojovací poslání mezi německým a slovenským národem: Dále promluvil šéf propagandy Šaňo Mach, který vzdal hold Adolfu Hitlerovi a prohlásil, že Slováci podle německého příkladu chtějí i na Slovensku odstranit nezaměstnanost.“²⁰¹

„Síň, ve které se slavnost konala, byla ozdobena prapory říšskoněmeckými a slovenskými prapory autonomistickými, jakož i velikými obrazy Adolfa Hitlera, Andreje Hlinky a Karola Sidora. Za bouřlivého potlesku se ujal ministr Karol Sidor slova. Pravil mimo jiné, že jezdil často do Vídně, nikdy však neviděl, aby slovenský spolek sdružoval tolik Slováků, jako nový spolek Andreje Hlinky. Za vlády Adolfa Hitlera stoupl význam našim vídeňských Slováků a je jen žádoucí, aby do té míry se zdvihlo i jejich národní uvědomění,“²⁰² doplňovaly Lidové noviny.

Ve Vídni už působili někteří slovenští separatisté napojení na nacisty. K dispozici měli i vysílačku, která šířila protičeskoslovenskou propagandu už od léta 1938.

---

²⁰⁰ Dňa 12. februára bude vo Viedni založenie Kultúrneho a sociálneho spolku Andreja Hlinku. Slovák. 1.2. 1939, roč. 21, č. 26, s. 1.

²⁰¹ Projevy ministra Sidora a Šaňo Macha : slovenský ples ve Vídni. *A-Zet*. 21.2. 1939, č. 36, s. 3.

²⁰² Slovenská manifestace ve Vídni : projev ministra Sidora. *Lidové noviny*. 21.2. 1939, roč. 47, č. 94, s. 2.

Na Slovensku se politická situace vyhrocovala Šaňo Mach v řeči 5. února už vystupoval za samostatný stát. Pro vládu to už nebylo nic překvapivého. Zprávy o tom, že radikálové usilují o samostatný slovenský stát, nebyly již ničím neobvyklým. Čekalo se na reakci Tisa, který v prosinci slíbil veškeré projevy separatismu vymýtit. Tiso nezasáhl.

V tisku se projev A. Macha objevil s dvoudenním zpožděním, tedy 7. února. Slovák zveřejnil celý projev, ve kterém mimo jiné stálo: „Čo sa týká českej a židovskej otázky, máme v programe to, čo sme mali v programe celých 20 rokov. Keby sme tento program zradili, zradili by sme samých seba. Mali sme sa 20 rokov heslo „Slovensko Slovákom!“ a toto heslo platí aj dnes a toto heslo nás povedie až do úplného, stopercentného víťazstva.

Slovenský národ je schopný samostatného politického života v každom smere: i v kultúrnom, i v hospodárskom, i v politickom! Pred 6. Októbrom bolo zradou to, čo máme dnes, ale ešte ani dnes nemáme to, čo mať chceme a čo mať budeme. Preto nech nikto neverí, že by sme ostali stáť na polovici cesty. Ak sme po 20 rokov hovorili, že Slovensko vie žiť samo, že sa vie udrží vlastnou svojou silou, dnes neudeme hlásať iné. 24 štátov na svete je menších ako my: majú alebo menšie území, alebo menej obyvateľstva. Keď vie také Švajcarsko alebo Albánsko, kde je samá skala, žiť samostatným životom, prečo by sme neboli my Slováci schopni samostatného života? My túto myšlienku budeme držať a nikdy ju nezradíme, i keď udalosti a nutnosti kážu nám dočasne ešte iné. To znamená, že my sme proti českému národu, alebo proti maďarskému národu, keď chceme byť úplne, stopercentne pánmi vo svojom domove. Môžeme spolupracovať s Nemcami, Čechmi, Maďarmi i Poliakami, ale doma musíme byť neodvislí. Spojíme sa s tým, zo spojenia ktorého nám vychádza najviac osohu, pre našich ľudí najviac práce a chleba.“²⁰³

České slovo Machův projev zkrátilo a „zjemnilo“: „V neděli se konalo v obci Říšnovce v okrese hlohoveckém shromáždění lidu, které ho se zúčastnilo 2400 uniformovaných gardistů a přes 5000 lidí. Promluvil šéf propagandy Šaňo Mach a náčelník politického štábu Hlinkovy gardy redaktor Murgaš. Šaňo Mach se v řeči ohradil proti tomu, že v poslední době některé elementy, které se zdály být již zničeny,

---

²⁰³ O českej a židovskej otázke. *Slovák*. 7.2. 1939, roč. 21. č. 31, s. 4.

začínají znovu vystrkovat růžky a vytýkat různé věci slovenské vládě. Tomu musí býti učiněna přítrž. Dále se postavil Šaňo Mach proti útoku na dr. Tuku a prohlásil, že mezi předsedou vlády dr. Tisou, ministrem Sidorem a všemi ostatními panuje úplně shodný názor na činnost prof. Tuky. Pokud jde o otázku českou, vláda měla zde značný úspěch, protože v nejbližších dnech odchází již 2700 českých železničářů ze Slovenska. Přesto všechno zůstává na Slovensku značný počet Čechů, který se bude muset den ze dne zmenšovat. Odchod Čechů není aktem nenávisti proti nim, ale je výsledkem lásky k vlastnímu národu. Řešení české otázky nesmí být chápáno tak, že by bylo namířeno proti českému kapitálu. Český kapitál na Slovensku může nadále pracovat, jako pracuje v jiných zemích, ale nesmí mu být dána žádná politická moc. V závěru své řeči vyslovil se řečník proti tomu, aby Česko-Slovensko zůstávalo dále ve Společnosti národů a žádal, aby náš stát přistoupil k antikominterně.²⁰⁴

Česko-slovenské napětí

Tiso dával přednost postupnému budování slovenské státnosti. Macha v programovém prohlášení vlády nedesavoval, ale ani nepodpořil. Vyjadřoval se – jak pro něho bylo příznačné – v obecných nacionálních frázích.

„Být slovenským vlastencem znamená být oddaným budovatelem státu slovenského. Lásky k národu slovenskému ztělesňuje se v oddanosti a věrnosti slovenskému státu. K národním hodnotám přistupuje teď zákon československý, úřad slovenský, daň slovenská, armáda slovenská atd. Neboť nejen máme, nýbrž budujeme si svůj stát. Tento náš slovenský stát je sice pokračovatelem starého státu československého, vyrostl z něho, ale je novým státem, odlišným státoprávním postavením dvou národů v rámci nového státoprávního zřízení. Náš nový stát bude sloužit jen zájmům slovenského národa. Budujeme nový stát v novém pojetí. Náš nový stát bude státem slovenským právě proto, že má být státem novým.“²⁰⁵

Mach ve své propagandě pokračoval. Ve Slovákovi 22. února uvedl: „Niektoré zjavy ukazujú, že znova sa ide rozhábať svet a že slovenský národ musí byť dobre pripravený, sjednocený a odhodlaný vystúpiť sebavedome, aby si tu zabezpečil všetky

---

²⁰⁴ Šaňo Mach o české otázce na Slovensku. *České slovo*. 7.2. 1939, roč. 31, č. 32, s. 2.

²⁰⁵ Právní jistotou k podnikavosti : ministerský předseda dr. Tiso o ideovém i pracovním programu slovenské vlády. *Lidové noviny*. 22.2. 1939, roč. 47, č. 56, s. 1.

podmínky svobodného rozvoja. Niet pochybnosti o tom, čo chce a jako smýšľá slovenský národ, ako chce mať zaistený život, či vo svojom slovenskom štáte, alebo v útvaroch, ktoré by ho ponechávaly, prípadne dávaly do úplnej odvislosti od cudzích záumov a cudzích ideológií...K tomuto všetkému dnes musíme pridať vzhľadom na zahranično-politickú situáciu a na chovanie sa Prahy, že otázka existencie slovenského národa priamo rozkazuje budovať si a mať svoj svojský slovenský štát.²⁰⁶

Slovák ďalej informoval o kritice, ktorá sa okamžite objavila v českém tisku. Prý se bezdůvodně snažil projev představit jako rozvratnický útok proti společné česko-slovenské spolupráci. Macha obhajoval slovy: „Týmto kruhom musíme pripomenúť, aby si pozreli prejav predsady vlády dr. Tisu, ktorý mal do rozhlasu pred voľbami a v ktorom hovoril o budovaní slovenského štátu, a aby si práve tak pozreli iné jeho prejavy a najmä prejavy ministra Sidora. Ináč treba zdôrazniť, že Š. Mach to, čo povedal v Rošňovciach alebo redaktorovi „Slovenskej pravdy“, hlásal cez dobrých 10 rokov, na čo je nesčíselný počet dokumentov v novinách i v rečiach povedaných takmer vo všetkých mestách Slovenska.“²⁰⁷

Slovák potvrdil, že v radikálnych ľudáciach mělo Československo už léta nepřítelé.

Oficiálně se separatismus ještě v Bratislavě odmítal. Vyzněla tak porada slovenských představitelů 6. března. Zároveň se ale připouštělo, že bude politika směřovat k samostatnosti, stane se tak však postupně.

Český tisk tím zcela uklidněn nebyl. Lidové noviny 7. března komentovaly: „Odpovědní činitelé na Slovensku jsou si vědomi, že jen spolupráce s Čechy v rámci našeho společného státu obrodí slovenský národ a zabezpečí slovenskou zemi. Jestliže jsou dosud proudy, které směřují jinam, musí býti v zájmu Slovenska samého potlačeny.“²⁰⁸

---

²⁰⁶ MACH, Šaňo. Tvoríme slovenský štát. *Slovák*. 22.2. 1939, roč. 21, č. 44, s. 1.

Po manifestačním shromáždění Hlinkových gard v Řišnovcích došlo k upravení přijímání nových gardistů. Dle vyhlášky K. Sidora se členem HG mohl stát pouze Slovák – křesťan. Podmínkou k přijetí se stala registrace a vydání legitimace.

²⁰⁷ K otázce slovenského štátu. *Slovák*. 12.2. 1939, roč. 21, č. 36, s. 3.

²⁰⁸ Dvě politické linky : Praha - Berlín Praha - Bratislava. *Lidové noviny*. 7.3. 1939, roč. 47, č. 120, s. 2.

S odkazem na Slováka bylo dále uvedeno: „...slovenská vláda, jakož i vedoucí činitelé nového Slovenska, skončili významné porady, jejichž výsledek je ten, že v podstatných existenčních otázkách slovenského národa názory všech rozhodujících činitelů se nesou na linii žilinského manifestu z 6. října 1938 a vladního prohlášení slovenské vlády z února 1939. Linie slovenské vlády od 6. října je přímá a nekompromisně se drží nejvyšších zájmů slovenského národa, který si zde buduje svůj nový samostatný domov na svobodném Slovensku. I na posledních poradách rozhodlo se, že Slovensko si nechává volné ruce v budování své lepší budoucnosti, nedá se vázat nijakými ohledy na cizí zájmy a nestane se otrokem cizích ideologií.“²⁰⁹

Venkov byl také rozpačitý: „Prohlášení slovenské vlády hodnotíme jako kladný krok ke konsolidaci vzájemných vztahů, který podstatně zmenšil napětí, vyvolané některými projevy jednotlivců ze slovenského národa. Aby se napětí změnilo v upřímnou dohodu o politické a hospodářské spolupráci, bude ovšem nezbytno všechny ty, kdo si harmonického soužití Čechů a Slováků ve společném státě nepřejí, odstavit na kolej bezvýznamnosti...Kdyby byl ponechán vliv těm, kdo se soustřeďují kolem profesora Tukey, doplatil by na takovou politiku celý slovenský národ a samostatnost slovenské krajiny“²¹⁰

Národní listy volily hraný optimismus: „Doba šesti měsíců, které uplynuly od loňského září, značně otupěla ostří radikalismu, ve kterém si libovali někteří lidé na Slovensku. Vítězí klidná rozvaha a vědomí odpovědnosti – to je základna, na které se jistě podaří rozřešiti všechny otázky, které tu ještě jsou.“²¹¹

Radikálové ve skutečnosti jen čekali na příležitost k definitivnímu rozložení státu. Potřebovali si jej aspoň rámcově hospodářsky zabezpečit. Mělo se tak stát nikoliv okamžitě, ale v blízké době.

V Praze se pokračovalo v česko-slovenských jednáních o důležitých hospodářských a politických otázkách státu. Lidové noviny popisovaly ovzduší vyjednávání jako nervozní a napjaté. Svoji roli hrálo i špatné telefonické spojení mezi

²⁰⁹ Cesta svobodného Slovenska : jak se vykládá usnesení slovenské ministerské rady. *Lidové noviny*. 8.3. 1939, roč. 47, č. 122, s. 1.

²¹⁰ Vnitřní uklidnění : uklidnění na Slovensku i Podkarpatsku. *Lidové noviny*. 8.3. 1939, roč. 47, č. 122, s. 1.

²¹¹ Jasně stanovisko Slovenska. *Národní listy*. 8.3. 1939, roč. 79, č. 67, s. 3.

Prahou a Bratislavou. Zároveň upozorňovaly na skutečnost, že zahraničí toto jednání pozoruje s velkým očekáváním. Posteskly si, že zahraniční tisk zcela nechápe pravou podstatu situace a popisuje ji jinak, než je posuzovaná u nás. Z toho potom pramení všechna nedorozumění.

Zprávy, které měla vláda o kontaktech slovenských vládních činitelů s Německem i vystupování separatistů, ji přiměly k zásahu na Slovensku. Prezident odvolal 9. března Tisovu vládu, jmenoval Siváka premiérem, moc v zemi přejímala armáda.

Někteří funkcionáři strany a Hlinkovy gardy byli pozatýkáni. Zásah však očekávaný účinek neměl.

Český tisk ho podpořil. Lidové noviny psaly: „Viděli jsme však, že splnění odvěké touhy Slovenska bylo Tukovi a ostatním jen příležitostí k práci, která se rozcházela se zákonem o slovenské autonomii právě tak, jako se dřívější Tukova činnost rozcházela s ústavou Česko-Slovenské republiky...S pocity největší úlevy přijala proto veřejnost včera zprávy, že president republiky, ministerský předseda Beran a ústřední vláda pojali pevné rozhodnutí vyjasnit ve shodě se skutečnými vlastenci slovenskými a ukrajinskými všechny příčiny neshod a sjednat pevnou jistotu jako základ pro upřímné soužití všech národů a zemí republiky. Metoda se vyskytla jen jediná: rázné a rychlé jednání.“²¹²

Český tisk vytvářel dojem, že Slovensko žije v klidu. Ve slovenských ulicích byly vylepeny letáky, které celou akci vysvětlovaly a přispívaly k celkovému klidu. Lidové noviny tvrdily: „...nebylo pozorovat jediné známky, jíž by se život v ulicích lišil od ostatních dní. V úřadech se úřadovalo, na soudech soudilo a ve školách vyučovalo.“²¹³

Také Národní listy uklidňovaly: „Změna vlády, k níž došlo na přání těch slovenských kruhů, jež prohlédly hrozící nebezpečí z politických plánů radikálních živlů, pro budoucnost Slovenska, byla přijata povětšinou všude, jak v městech, tak i na slovenském venkově s pocity úlevy. Je také všeobecně oceňována jako nesporný úspěch

---

²¹² KHÁS, Ladislav. Zachráněná autonomie. *Lidové noviny*. 11.3. 1939, roč. 47, č. 128, s. 1.

²¹³ Klid a pořádek na východním Slovensku. *Lidové noviny*. 11.3. 1939, roč. 47, č. 128, s. 1.

těch rozumných slovenských kruhů politických, které respektují kladné stanovisko zesnulého A. Hlinky k státní myšlence jednotné republiky a setrvání na její půdě, považující zákon o autonomii Slovenska za zákon ústavní.“²¹⁴

Respektovaný Ferdinand Peroutka přispěl svým komentářem: „Nelze pochybovat o tom, že rozhodnutí presidenta a ústřední vlády, které padlo v noci z pátku na sobotu, se stalo v souhlasu s nazíráním většiny Slováků. Žádná ústřední vláda neodhodlala by se k činu takovému, kdyby si nebyla jistá, že najde pro něj porozumění ve svobodné zemi, jíž se týká.“²¹⁵

Sivák byl právě ve Vatikánu a tak Hácha jmenoval novým předsedou slovenské vlády Sidora. Překvapilo, jak funkci přijal. Svědčil o tom rozhlasový projev – otiskl ho Venkov. „Národu slovenskému! S nevýslovnou radostí sa oznamuje všetkým verným synom a dcérám národa slovenského i všetkému ostatnému obyvateľstvu požehnanej krajiny Slovenskej, že pán prezident Česko-Slovenskej republiky ako zvolený strážca spoločného štátu Čechov a Slovákov, vyhovel opätovaným prosbám skutočných slovenských vlastencov a vymenoval novú vládu Slovenskej krajiny. Pán prezident použil svojho práva, ktoré mu dáva naša slovenská ústava, a odstranil zo slovenskej vlády ľudí, ktorí nevedeli uskutočňovať vznešený odkaz nášho veľkého otca Andreja Hlinku a ktorí porušili sľub vernej spolupráce, daný pánu prezidentovi na Slovensku. Pán prezident zachránil tým náš slovenský národ pred nebezpečím bratrovražedných bojov. Pán prezident vypočul všetky písenné aj ústne prosby, ktorých deň zo dňa dochádzalo viac a viac. Pán prezident opäť vysoko vyzdvihol vznešený odkaz Andreja Hlinku, spoločný silný štát slobodných Slovákov so slobodnými Čechmi. Boh by nás musel na večné časy zatrátiť, keby sme v týchto dejinných chvíľach neboli poslušní hlasu krvi.

Národe slovenský, zmenená vláda Slovenskej krajiny, pozastávajúca z mužov, ktorí sa tešia dôvere všetkých Slovákov, sa podujíma svojho veľkého diela. Ani vlások sa nemení na postavení Slovenskej krajiny, ale pri tom verejne a slávnostne vyhlasuje, že existencia Slovenskej našej krajiny je možná len vo vernom spojení s krajinami Českými, ktoré sú nám na celom svete najbližšie. Udržíme svoju slovenskú slobodu len

---

²¹⁴ Reorganisace slovenské vlády zabezpečuje správu vecí slovenských rukama verných synů národa a slovenské vlasti. *Národní listy*. 11.3. 1939, roč. 79, č. 70, s. 1.

²¹⁵ PEROUTKA, Ferdinand. Slovenské události. *Lidové noviny*. 12.3. 1939, roč. 47, č. 130, s. 1.

vo spoločnej slobodnej republike Česko-Slovenskej...Kto tvrdí Vám, že ríša Nemecká chce odtrhnúť Slovensko od štátu Česko-Slovenkého, je falešný dobrodruh.

Nová vláda urobí všetko to, čo zameškala doterajšia vláda, ktorá vymýšľaním stálych ťažkých sporov búrala Slovensko.

Nová vláda získá veľkú finančnú pomoc v českých krajinách.

Nová vláda zabezpečí každému Slovákovu obživu, ocení skutočné schopnosti každého člena nášho národa.

Nová vláda splní poctive a slušne zásadu, že Slovensko patrí predovšetkým Slovákom.

Nová vláda se nedotkne ani v najmenšom národných práv obyvateľstva ostatného, hlavne s ukázaným a čestným obyvateľstvom nemeckým chce spolupracovať na všeobecnom upokojení pomerov, ako o to usiluje veľký vodca nemeckého národa.

Nastáva konečné uľahčenie ťažko skúšanému ľudu. Každý na svojom mieste, poslušný slovenských úradov, nech pomáha budovať lepšiu budúcnosť.

Sláva slobodnému Slovensku!

Sláva republike Česko-Slovenskej!²¹⁶

Členy vlády se stali K. Sidor, M. Sokol, J. Sivák, J. Stano, P. Zaťko, A. Hrnčiar a G. Fritz.

Lidové noviny k tomu poznamenávaly: „Jmenováním nové slovenské vlády, které provedl president republiky dr. Hácha v sobotní noci, byla výkonná moc nad Slovenskem svěřena mladé generaci přímých politických žáků Hlinkových, zákonitým představitelům slovenského sněmu, mužům, jejichž společným politickým znakem je rozvaha, odpovědnost za vlastní činy a realistický odhad o možnostech slovenského národního a politického programu.“²¹⁷

Napětí na Slovensku se však nadále stupňovalo. Příspěval k tomu i odchod radikálů z Hlinkových gard do Rakouska a organizace oddílů německé menšiny, tzv. Freiwillige Schutzstaffel. Hlavní snahou radikálních gardistů bylo přimět k vystoupení z HG co nejvíce jejich členů a vzepření se nové slovenské vládě, která nesouhlasila s okamžitým vyhlášením samostatného státu.

---

²¹⁶ Nic se nemění na postavení slovenské krajiny. *Venkov*. 11.3. 1939, roč. 34, č. 60, s. 1.

²¹⁷ Slib nových členů slovenské vlády : slovenský sněm svolán na 28. března. *Lidové noviny*. 13.3. 1939, roč. 47, č. 131, s. 1.

O napjatosti situace svědčí i odvolání K. Murgaše z postu velitele politického štábu Gard, který odešel do Vídně. Zde svými výroky burcoval proti vládě.

Slovák otiskl vyjádření K. Sidora, hlavního velitele Hlinkových gard. „Následkom reči doterajšieho šéfa politického štábu Hlinkovej gardy, Karola Murgaša, ktorú povedal dnes o 13. hod. vo viedenskom rozhlase, zbavujem ho s okamžitou platnosťou funkcie politického náčelníka Hlinkovej gardy. Karol Murgaš porušil prisahu, ktorú složil do mojich rúk, sľubujúc vernosť mne ako hlavnému veliteľovi Hlinkovej gardy a slovenskému národu.“²¹⁸ Novým náčelníkem Hlinkových gard byl jmenován P. Čarnogurský.

Německo vyslalo k Sidorovi i Tisovi do Bánovců nad Bebravou své vyjednavče, kteří se snažili o okamžité vyhlášení samostatnosti. Hitler ji potřeboval do „scénáře“ konečného rozbití Československa. Na 15. březen připravil vojenskou okupaci českých zemí. Agresi chtěl mimo jiné zdůvodnit vnitřním rozkladem československého státu. Slovensko ho jinak bezprostředně nezajímalo. Primárně mu šlo o získání českých zemí, které chtěl vtělit do Říše.

Následně Hitler zvolil taktiku nátlaku. Pozval si do Berlína Tisa, ač nebyl oficiálním představitelem slovenské autonomní vlády, a pohrozil mu, že pokud okamžitě nedojde k vyhlášení samostatného slovenského státu, nebude již dále pro Slováky spojencem a nechá je svému osudu. Byla to hrozba maďarským zásahem.

Slovák byl stručný: „Cesta dr. Jozefa Tisu do Berlína má cieľ vyjasniť terajšiu situáciu.“²¹⁹

Venkov a další české listy informovaly o formalitách. „Dr. Jozef Tiso v průvodu bratislavského německého konsula, poslance Danihela a vůdce slovenských Němců inž. Karmasina hned po poledni odjel do Vídně, odkud letadlem pokračoval spolu s drem. Ďurčanským a ostatními průvodci do Berlína. V Berlíně přistál kolem 17. hodiny. Dostalo se mu přijetí, jaké podle diplomatických zvyklostí náleží oficiálním politickým osobnostem. Z letiště odebral se dr. Tiso přímo k ministru zahraničních věcí šl.

---

²¹⁸ Karol Murgaš porušil prisahu : hlavný veliteľ HG pozbavil ho funkcie šéfa politického štábu. *Slovák*. 14.3. 1939, roč. 21, č. 61, s. 1.

²¹⁹ Dr. J. Tiso pozvaný k Adolfovi Hitlerovi : v dohode s vládou Karola Sidora s predsedníctvom strany. *Slovák*. 14.3. 1939, roč. 21, č. 61, s. 1.

Ribbentropovi a ten jej uvedl k říšskému kancléři Adolfu Hitlerovi. Rozhovor mezi říšským kancléřem a drem. Tiso trval skoro do 19. hodiny, načež dr. Tiso měl rozhovory s ministrem zahraničních věcí šl. Ribbentropem, které ovšem byly jen pokračováním rozhovoru o rozhodnutí říšského kancléře Adolfa Hitlera.²²⁰

České slovo 14. března s obavami spekulovalo: „Okolnosti, za kterých byla tato návštěva tak urychleně uskutečněna, vnucovaly přímo očekávání příštích důležitých rozhodnutí ve věcech národa slovenského.“²²¹ V této chvíli se už tušilo, že rozhodnutí budou pro Česko-Slovensko tragická.

Tisova návštěva byla důkladně zrežírovaná. Napřed ho dlouho a důkladně zpracovával Ribbentrop. Teprve potom, když bylo jasné, že Tiso hrubému nátlaku podlehl, uskutečnila se audience u Hitlera. Ta pouze potvrdila to, co Tisovi přednesl Ribbentrop.

Po schůzce žádal Tiso prezidenta Háchu, aby urychleně svolal slovenský sněm. Tisk zase jen referoval: „Slovenský sněm je svolán na 14. března podle berlínského rozhodnutí formou ústavní. Večer v pondělí požádal předseda slovenské vlády Karol Sidor pražskou vládu, aby tlumočila panu presidentu žádost, aby slovenský sněm byl svolán na den, původně panem presidentem stanovený, totiž na 14. března. Tutéž žádost vznesl z Berlína také dr. Jozef Tiso, přímo presidentu republiky.“²²²

Nebylo ale pochyb, že je zle. „Je jisto, že situace je vážná i po politické stránce. Celkem již při jmenování Sidorovy vlády se vědělo, že historický dosah událostí na Slovensku od čtvrtka minulého týdne bude vytvářeti i politické důsledky a politický postup v Praze... Události pondělka 13. března byly rychlejší než předpoklady. Slováci rozhodnou si o svém osudu na slovenském sněmu.“²²³

---

²²⁰ Dr. Tiso hodinu u říšského kancléře Hitlera : historický den Slovenska. *Venkov*. 14.3. 1939, č. 62, s. 1.

²²¹ Po rozhovoru s ministrem zahraničí Ribbentropem dr. Tiso přijat kancléřem Hitlerem. *A-Zet*. 14.3. 1939, č. 51, s. 1.

²²² Dr. Tiso hodinu u říšského kancléře Hitlera : historický den Slovenska. *Venkov*. 14.3. 1939, č. 62, s. 1.

²²³ Tamtéž

Samostatný slovenský stát

Slovenský sněm rozhodl jednoznačně. 14. března vyhlásil samostatný slovenský stát.

Český tisk se vzápětí loučil se Slovenskem. České slovo psalo: „Jestliže nyní dějinný osud nás rozděluje, přemáháme stesk, jenž z toho roste v našich myslích a celou duší se oddáváme naději, že samostatnost Slovenska, vyhlášená jeho sněmem v Bratislavě dne 14. března, bude mít právě ony vytoužené důsledky, k nimž dnešní Slovensko ve svém státoprávním úsilí směřovalo. Je-li někde hořkost, chceme na ni zapomenout, věříce, že hranice, jež se vztyčují mezi námi a novým Slovenskem, nepřeruší duchovního svazku mezi oběma kmeny slovanskými.“²²⁴

Venkov psal: „S bolestí v duši píšeme tyto řádky, kterými se loučíme se Slovenskem...14. března 1939 odloučilo se Slovensko od republiky Česko-Slovenské a počalo samostatný státní život, který již není žádnými formálními svazky spjat se státním životem českého národa...Loučíme se se svými rodnými bratry slovenskými a z hloubi duše je ubezpečujeme, že není a nebude mezi námi trpkostí, ale korektní a upřímné vztahy.“²²⁵

Česká veřejnost přijala odtržení Slovenska jako těžký úder, který navíc přišel ve chvíli jejího drastického ohrožení Německem. Bolest se mísila s hněvem, separace byla dokonce chápána jako „rána do zad“, jako výraz „nevděku“ za to, co Československo pro Slovensko pozitivního znamenalo.

Slovák se samozřejmě radoval: „Po ťažkých dňoch prišlo uvoľnenie, prinášajúce radosť do duší a srdc ľudských. Po 30. októbri 1918 a 6. októbri 1938 historia Slovákov a Slovenska zaznamenáva nové dátum, 14. marec 1939. V tento deň zrodilo sa nové, skutočne slobodné, neodvislé a samostatné Slovensko.“²²⁶

V jině příspěvku uvedl: „A tak sa tedy lúčime s Česko-Slovenskou republikou my Slováci, který právě dnes sme začali dýchať svieže, ozdravujúce a optimizmu plné ovzdušie samostatného slovenského štátu. I želáme to najlepšie bratrom Čechom, nech

²²⁴ Slovensko samostatným štátom. *České slovo*. 15.3. 1939, roč. 31, č. 64, s. 1.

²²⁵ Slovensko se prohlásilo samostatným štátom. *Venkov*. 15.3. 1939, roč. 34, č. 63, s. 1.

²²⁶ Vláda dr. J. Tisu a Karola Sidora. *Slovák*. 15.3. 1939, roč. 21, č. 62, s. 1.

sa dobre majú v svojom novom českom štáte, a hlavne želáme im, aby sa politicky poučili zo 14. marca, keď sa zo 6. októbra poučiť nedali.“²²⁷

Bylo to falešné, téměř výsměšné, trapné – český národ čekala německá okupace.

Slovák o ní psal: „Touto skutočnosťou ako aj vyhlásením samostatného slovenského štátu, ktoré pred ňou prechádzalo, došlo vlastne k likvidácii česko-slovenského štátu. Slováci si budú riadiť svoje osudy sami. Češi vložili svoj osud do rúk Adolfa Hitlera. Táto kapitulácia českého samobytného národného života je novším čerstvým úderom pre celé slovanské pobratimstvo. Nie je to falošná pretváčka, keď dnes želáme Čechom, aby im ich nová štátoprávna úprava zabezpečila skromný sice, ale národným potrebám vyhovujúci a priemeraný život. Nesmie ich zroniť chvíľa, ktorá im do ich hlavného mesta posadila nemeckého vojaka. Národ je večný!“²²⁸

Český a slovenský národ se v březnu 1939 rozešly. Svoji roli hrál i zahraniční nátlak. Najít znovu cestu k sobě jim pomohl až průběh druhé světové války. „Druharepublikové“ stíny a jejich březnová podoba však byly v jejich vztazích znát.

---

²²⁷ Hlinkov sen skutkom: Slovenský štát! : slovenský parlament deklaroval utvorenie slovenského štátu. Zákon o slovenskom štáte. Jednomyselné rozhodnutie snemu. *Slovák*. 15.3. 1939, roč. 21, č. 62, s. 1.

²²⁸ Čechy a Morava dobrovolnou součástíkou Velkého Německa : vysvětlený cíl berlínské cesty dr. Háchu. *Slovák*. 16.3. 1939, roč. 21, č. 63, s. 1.

8. ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce byla snaha o co nejobjektivnější zhodnocení a porovnání pohledu vybraných noviny na česko-slovenské vztahy od září 1938 do března 1939 a všechny otázky s tím související.

Za objekt zkoumání jsem zvolila devět novinových titulů: České slovo, Lidové listy, Lidové noviny, Národní listy, Polední list, Právo lidu, Přítomnost, Slovák a Venkov. Jednou z hlavních podmínek výběru právě těchto listů byla jejich existence v době od září 1938 do března 1939.

Ustavení tohoto časového rozpětí nebylo nijak náhodné. Je to období, kdy se zásadním způsobem proměnila Československá republika a vyvrcholily separatistické snahy na Slovensku. Výsledkem byl vznik samostatného slovenského státu a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava.

K samotné analýze mi posloužily články z výše uvedených listů. Jednalo se převážně o články redakčního charakteru, tedy úvodníky, komentáře, úvahy, reportáže. Do této práce jsem ale zahrnula i texty mimoredakční, tedy zprávy přebírané ze zahraničního tisku. Tyto dva aspekty podaly zásadní obraz o vývoji česko-slovenských vztahů.

Prvorepublikový a z počátku druhorepublikový tisk by stranický, seznamoval čtenáře se stanovisky politických stran. V průběhu druhé republiky se vnitropolitická situace zásadním způsobem mění. Dochází ke slučování politických stran a ke slučování tiskových názorů. Všeobecně lze říct, že tendence byla jedna – neznepokojovat, přinášet pozitivní a optimistické výhledy do společné česko-slovenské budoucnosti. A to za každé situace.

Na obranu tisku musíme dodat, že informace o důležitých poradách a schůzích, v této chvíli mám na mysli například Háchovo jednání s Tisem v Tatranské Lomnici, se k jeho redaktorům nedostávaly. Jednalo se za „zavřenými“ dveřmi a novinářům se přednesl projev. Z toho pramenila bezstarostnost a optimismus. Tisk nedával tušit, že se schyluje k definitivnímu rozdělení republiky.

Analýzou vybraných článků jsem se pokusila zjistit, jak se český a slovenský tisk vyjadřoval k vybraným tématům a společenským tendencím. Zda byly reflexe doby všeobecně stejné, případně zda se měnily a odlišovaly v závislosti na druhu periodika.

Noviny, které se zpočátku snažily držet svoji linii, byly Lidové listy. Ty zcela záměrně využily mnichovskou dohodu, žilinskou dohodu ve svůj prospěch a k propagaci vlastní křesťanské ideje.

Diplomová práce je rozdělena do kapitol. Na základě získaného novinového materiálu a provedené analýzy jsem zjistila:

1. *Centralisté a autonomisté (leden – září 1938)*

Již v předmnichovském období na stránkách českého tisku vysledujeme zprávy upozorňující na „podvratnou“ činnost Hlinkovy slovenské ľudové strany. Těmto informacím ještě není věnován příliš velký prostor. Většinou jedná o pouhá konstatování.

Slovák je v této době méně bojovný, i když kritika je v něm všudypřítomná. Do středu jeho zájmu se samozřejmě dostává návštěva Slovenské ligy a následně ľudácká manifestace v Bratislavě. Ohrazuje se proti centralistickému tisku v případě uvádění počtu zúčastněných.

Zprávy o ľudáckých požadavcích se nejčastěji objevují v Poledním listu, Právu lidu a Národních listech. Ostatní tituly se zabývají spíše stranickou tematikou.

2. *Žilinská dohoda (říjen 1938)*

Na počátku října se v tisku projevují rozdílné reflexe mnichovské dohody. Český tisk ji prezentoval jako národní tragédii. Veškerá jeho pozornost se obrací na příchod uprclíků a zabezpečení republiky. Požadavky autonomistů jsou v pozadí.

Slovák pouze informativně zmínil, k čemu v Mnichově došlo a vyjmenoval kraje, které republika ztratila. Následně HSĽS obratně využila strachu a zapojila ho do své protivládní kampaně. Vypovídal o tom Sidorův článek *Povedzme si pravdu*²²⁹.

Na další zlomový okamžik, ultimátum M. Černáka., český tisk ho nereagoval, nekritizoval ho. Pouze Lidové noviny v článku *Nejširší autonomie pro Slovensko* :

---

²²⁹ Slovák, 4.10. 1938

rokování v Žilině²³⁰ psaly o nebezpečných „fanaticích“ a důsledcích rozvratnických myšlenek, které propagovali. Slovák ultimativní stanovisko M. Černáka plně podporoval.

V komentářích k abdikaci E. Beneše se český a slovenský tisk různí. Musíme ale uvést, že komentáře českého tisku byly taktéž rozdílné. Závisely na politickém vztahu k Benešovi. Slovák odchod vítal. S kritikou Beneše spojil luďácký tisk i kritiku vlády. Podobně psal i Polední list. Naopak České slovo litovalo.

Podpis Žilinské dohody byl českým tiskem přijat jako nejlepší východisko z komplikované vnitrostátní situace. Redaktoři byli a dokonce museli být slovenskou autonomií nadšeni. Doba si to žádala. Republika si nemohla dovolit žádný větší otřes. Vůbec ne odtržení Slovenska. Komentáře budí ve svém čtenáři dojem, že nic lepšího se republice nemohlo stát.

Kritický pohled si zachovaly nacionální Národní listy. V článku *Nejbližší úkoly*²³¹ lze najít podtón „zadostiučnění“ spojeného s maďarskými územními požadavky.

Pozitivní nadsled tisku dlouho nevydržel. Optimismus vystřídala skepse a nejistota. Toto souviselo s budováním mocenského monopolu HSĽS a řadou opatření a nařízení reformujících slovenskou státní správu.

Slovenský autonomistický tisk byl nadšený opodstatněle. HSĽS získala to, oč usilovala. Zprávy byly sebevědomé. Vrcholem oslav se stalo zveřejnění manifestu ke slovenskému národu. Textu, na který vláda nemohla adekvátně reagovat. Musela jej přijmout, protože co je psáno, to je dáno.

Slovák i nadále zveřejňoval články odsuzující centrální politiku. Sliboval svým čtenářům nový a lepší začátek bez „tyranské nadvlády“ českého národa. Prakticky v každém z analyzovaných příspěvků se objevuje zmínka o nesnesitelnosti společného soužití a víře v lepší budoucnost. O tom vypovídá i článek s názvem *I Praha sa sklonila pred Hlinkovou zástavou*²³².

Po vyhlášení autonomie HSĽS naplánovala změny, jež se dotkly i českých občanů žijících na Slovensku. K odchodu českých zaměstnanců se český tisk stavěl neutrálně. Předpokládalo by se, že jeho postoj bude negativní. Jeho negativismus se ale neprojevil navenek.

---

²³⁰ Lidové noviny, 6.10. 1938

²³¹ Národní listy, 9.10. 1938

²³² Slovák, 9.10. 1938

Stále dokola opakoval, že je nutné upevnit společné vztahy a začít budovat lepší budoucnost. Na rozdíl od autonomního tisku viděl tuto budoucnost ve společném soužití.

Na výtky o špatném chování ze strany Slováků reagoval autonomistický tisk útokem. Neváhal zveřejnit pochybné a značně nadnesené „důkazy“ o stejném chování ke Slovákům žijícím v Čechách. Zpráva není věrohodná. Redaktor nezveřejnil jména, ale pouze iniciály šikanovaného.

V této době si byla slovenská vláda i tisk vědomi své převahy. Neváhaly vystupovat proti republice a kritizovat ji.

3. Komárenská jednání

Komárenská jednání byla primárním tématem tisku slovenského. Slovák odsuzoval maďarské požadavky a vysvětloval, proč jsou neopodstatnělé. Arbitráž, jako východisko ze sporu vítal. Neředpokládal, že by pro Slovensko dopadla špatně. Uvažoval tak například v článcích *Rozhodnutie v rukách Rima a Berlína*²³³ a *My veríme v objektivitu veľmoci*²³⁴.

4. Vídeňská arbitráž

Arbitráž znamenala pro HSĽS šok. Projevoval se i v tisku - český tisk byl ve svých projevech stejně zklamaný, jako tisk slovenský. Soucítil s „bratry“ Slováky. V jeho nadpisech se opět objevovala slova jako tragédie, například v Poledním listu, viz. článek *Vyvrcholení národní tragédie*²³⁵ nebo *Pro 6% Maďarů obětováno 90% Slováků*²³⁶.

Ještě více truchlil Slovák. I v této chvíli ale kritizoval společnou politiku. Tiso ve svém projevu *Niet príčiny k malomyselnosti*²³⁷ označil tento aspekt za hlavní důvod nezdaru a prohry.

5. Vnitropolitická situace ČSR (listopad – prosinec 1938)

Po vídeňské arbitráži lze v tisku najít přátelsky motivované články. Svoji snahu více projevoval český tisk. Venkov v článku *Historická chvíľa : radikální Slováci, neдрáždíte viacej Čechov*²³⁸ apeloval na zlepšení vzájemných vztahů.

---

²³³ Slovák, 27.10. 1938

²³⁴ Slovák, 30.10. 1938

²³⁵ Polední list, 4. 11. 1938

²³⁶ Polední list, 5. 11. 1938

²³⁷ Slovák, 4. 11. 1938

V této době se tisk orientoval různě. Slovák psal o svých úkonech v autonomním Slovensku. Reflexi lze najít v Poledním listu, v článku *Jediná strana na Slovensku*²³⁹ nebo v Národních listech, v příspěvku nazvaném *Politická jednota Slovenska provedena*²⁴⁰. HSĽS se plně zaměřila na budování své moci. Český tisk měl zcela jiné téma – vznik Strany národní jednoty.

Důležitým tématem byly slovenské volby. Český tisk upozorňoval na podobnost s nacistickým režimem a nezdravou předvolební kampaň. Naopak Slovák kampaň, jejímž symbolem se stala demagogicky položená otázka „Chceš slobodné Slovensko?“ vychvaloval a vítal. Český tisk, konkrétně Národní listy, informovaly o podivném vyhlášení voleb v článku *Dr. Tiso o slovenských volbách*²⁴¹. Bylo možné najít i příspěvky odkazující na demagogickou předvolební kampaň. Například Polední list a jeho článek *Volební agitace na Slovensku*²⁴².

Většina informací v tisku měla obecný, spíše ilustrační charakter. Popisovaly obsáhlé přípravy, organizaci. Polední list se vyjadřoval více ironicky, viz. *Rychlý odpad radikalismu*²⁴³.

Ve volební den bylo možné číst komentáře, odhady výsledků. Tisk se ve svých zprávách radikálně nelišil. Dále noviny obsahují zprávy o vnitropolitických poradách. Tyto informace byly ve všech mediích stejné.

Prosincové obavy ze silícího slovenského separatismu se v tisku vůbec nevyskytují. Noviny přináší bezstarostný obraz prezidentovy návštěvy na Slovensku, informují o jeho programu a v závěru referují o kladném vyznění návštěvy. Nakonec, se stejným pocitem odjížděl z Tatranské Lomnice i prezident.

6. Leden - březen 1939

Obraz přátelství je náležitě dokreslován i v průběhu ledna. Zvláště na prvním zasedání slovenského sněmu. Slovenský i český tisk přináší obsáhlé informace o přípravě a průběhu. Informace opět dokreslují atmosféru sněmu.

---

²³⁸ Venkov, 6.11. 1938

²³⁹ Polední list, 6. 11. 1938

²⁴⁰ Národní listy, 9.11. 1938

²⁴¹ Národní listy, 30.11. 1938

²⁴² Polední list, 30.11. 1938

²⁴³ Polední list, 29.12. 1938

Doprovodné projevy jsou v tisku optimistické. Může za to absence jejich komentářů. Národní listy ale slovenským schopnostem vést stát příliš nedůvěřovaly, viz. článek *První slovenský sněm*²⁴⁴.

Po ustavení nové slovenské vlády otiskl Slovák prohlášení separatisty M. Černáka, *Odkaz nesmrtelného: poslanie žijúceho pokolení*²⁴⁵. Z něj jasně vyznělo, že ľudáci směřují k vytvoření vlastního státu. V českém tisku projev nenajdeme.

Na konci ledna slovenský tisk zvýšil frekvenci proněmeckých článků. Upozorňuje, že není možná žádná jiná orientace politiky, pouze Německo. Slovák tak psal v příspěvku *Slovensko nikdy nemalo napäte vztahy k nemeckej národnej skupine*²⁴⁶. Český tisk informoval o schůzce Chvalkovského a Ribbentropa. Bližší podrobnosti nezveřejňoval. Očekával pouze běžná jednání.

Na sílící slovenský separatismu upozornily Národní listy v článku *Česko-slovenské vyhlídky*²⁴⁷. Byl to ojedinělý výstup. Převládala opačná, zklidňující tendence. Stejný postup vydržel až do 5. února, kdy Slovák vystoupil s ostře protičeským a protirepublikovým projevem A. Macha. Slovák jej citoval, český tisk jej „zjemňoval“.

I v březnu nadále noviny uklidňovaly, i když zde je patrná změna. Již bylo jisté, že další vývoj bude mít pro republiku dalekosáhlé důsledky. Tisk byl opatrný. Národní noviny volily „hraný“ optimismus. Informovaly o otupělých ostřích slovenského radikalismu. Pouze Venkov byl rozpačitý. Volal po úplném odstranění vlivu všech separatistů.

Český tisk vytvářel dojem, že Slovensko je v klidu. Nic nenaznačoval ani Slovák. Opak byl ale pravdou.

Vyhlášení samostatného slovenského státu, 14. března, se neslo ve víru oslavných projevů na slovenské straně a projevů loučení na straně české. Slovák otiskl emočně zabarvené projevy, ve kterých se loučí s „bratry.“ O upřímnosti slov se však nedá mluvit. Fráze o přání lepšího života a poučení z minulého politického vývoje, za přátelské považovat nelze.

Český tisk psal stručně. Měl nakonec zcela jiné starosti. Háchova schůzka s Hitlerem vyvrcholila ve vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. To byla po 15. březnu tiskovou zprávou číslo jedna. O osudy Slovenska se český tisk již blíže nezajímal.

---

²⁴⁴ Národní listy, 18.1. 1939

²⁴⁵ Slovák, 24.1. 1939

²⁴⁶ Slovák, 20.1. 1939

²⁴⁷ Národní listy, 28.1. 1939

Analýza vybraných článků ukázala, že interpretace důležitých událostí byla v českém tisku vesměs stejná. Až na malé výjimky se jednalo o pozitivně laděné texty, nehodnotící, neodsuzující a nekritizující slovenské separatistické snahy. Slovenský tisk se vyjadřoval v závislosti na orientaci HSEŠ. Když potřebovala podporu, mizely ze Slovaka články kritizující Čechy. Když si byla jistá svojí pozicí, otevřeně kritizovala a podřývala stabilitu republiky.

O novinách se říká, že jsou ukazatelem společenského klimatu. Období druhé republiky by jistě nebylo výjimkou, nebýt stupňující se agrese ze strany Německa. V této atmosféře tisk nemohl otevřeně vyjadřovat kritiku. Obavy z dalšího ohrožení byly příliš silné. Proto zvolil postup opačný, uklidňoval vztahy a snažil se hasit založená ohniska nesváru. Jak se nakonec ukázalo, ani to nezvrátilo slovenské snahy. V březnu 1939 přestala existovat společná Česko-Slovenská republika. Tisk začal referovat o událostech českých, Slovaky a jejich osud zmiňoval okrajově.

9. PRAMENY A LITERATURA:

A) *Prameny*

Tisk

České slovo – září 1938 – březen 1939

Lidové listy – září 1938 – březen 1939

Lidové noviny – září 1938 – březen 1939

Národní listy – září 1938 – březen 1939

Polední list – září 1938 – březen 1939

Právo lidu – září 1938 – březen 1939

Přítomnost – září 1938 – březen 1939

Slovák – září 1938 – březen 1939

Venkov – září 1938 – březen 1939

B) Literatura

- Bielik, František: *Americký Slováci a Andrej Hlinka*. In: Andrej Hlinka a jeho miesto v slovenských dejinách. Zborník prednášok z vedeckého sympózia, Bratislava 1991, s.85-103.
- Brandes, Detlef: *Opožděná alternativa k „mnichovskému diktátu“*. In: Dějiny a současnost, č. 2/1993, s. 29-36.
- Cíle, Roman - Moulis, Miloslav: *100 hodin, kdy umírala republika*. Praha 2009.
- Gebhart, Jan - Kuklík, Jan: *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha - Litomyšl 2004.
- Gebhart Jan – Kuklík, Jan: *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XV.a 1938-1939*. Praha - Litomyšl 2006, s. 10-192.
- Gréber, Arvéd L: *Andrej Hlinka a Židia*. In: Andrej Hlinka a jeho miesto v slovenských dejinách. Zborník prednášok z vedeckého sympózia, Bratislava 1991, s. 104-107.
- Kamenec, Ivan: *Obráz vojnovského Slovenska*. Na ceste k slovenskej štátnosti (4). In: Historická revue, č. 2/1995, s. 18-19.
- Kováč, Dušan: *Dějiny Slovenska*. Praha 1998, s. 181-217.
- Kováč, Dušan: *Slovensko a vznik Česko-Slovenska*. Na ceste k slovenskej štátnosti (2). In: Historická revue, č.1/1995, s. 12-13.
- Krajčovičová, Nataša: *Slovensko v medzivojnovom období*. Na ceste k slovenskej štátnosti (3). In: Historická revue, č. 2/1995, s. 16-19.

- Krajčovičova, Nataša: *Slovenský autonomizmus počas prvej ČSR*. In: Cestami česko-slovenské vzájemnosti. Liberec 1993, s. 86-96.
- Kvaček, Robert: *Československý rok 1938*. Praha 1988.
- Kvaček, Robert: *Otázka slovenská či československá?*. In: Cestami česko-slovenské vzájemnosti. Liberec 1993, s. 96-100.
- Lipták, Ľubomier: *Slovensko ve 20. storočí*. Bratislava 1968.
- Lukeš, František: *Podivný mír*. Praha 1968.
- Nižňanský, Eduard: *Slovensko medzi československou parlamentnou demokraciou a slovenským štátom*. In: Totalitarismus ve 20. století. Česko-slovenské zkušenosti. Brno 2001, s. 127-146.
- Rataj, Jan: *O autoritativní národní stát. Ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938- 1939*. Praha 1997.
- Rychlík, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Česko-slovenské vztahy 1914 – 1945*. Praha 1968.
- Rychlík, Jan: *K postavení slovenského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1938-1945*. In: Český časopis historický, č. 5/1990, s. 683-704.
- Rychlík, Jan: *Pozemková reforma z let 1919-1935 a změny v pozemkové držbě za druhé světové války*. In: Československý časopis historický, č. 2/1989, s. 187-207.
- Rychlík, Jan: *Pokusy o připojení Slovácka ke Slovensku v letech 1938-1941*. In: Historický časopis, č.1/1992, s. 69-88.

- Šlosiar, Ján: *Filozofické východiska ideologie ľud'áctva v diele Štefana Polakoviča*. In: Totalitarismus ve 20. století. Česko-slovenské zkušenosti. Brno 2001, s. 147-153.
- Uhlíř, J. B.: O co jsem přišli po Mnichovu. In: Historický obzor, č. 9-10/1999.

C) Elektronické zdroje

- Adámek, Marek. *Politické a historické souvislosti rozpadu ČSR 1938 - 1939* [online], 2008. 88 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/79216/pedf_m/>.
- Macháčková, Markéta. *Reflexe druhé republiky v týdeníku Národní obnova* [online], 2008. 83 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/78912/fss_m/>.
- Sedláčková, Michala. *Češi v Žilině 1918-1938* [online], 2007. 92 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/65006/ff_m/>.
- Zaveráková, Daniela. *Ideológia slovenskej extrémistickej pravice : Dědičstvo klérofašizmu* [online], 2010. 103 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/65006/ff_m/>.
- <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/emil-hacha.shtml>

10. SEZNAM PŘÍLOH

Mapy a obrázky pochází z internetových zdrojů:

Obr. č. 1 - Andrej Hlinka

<http://kulm.ic.cz/katalog/sr1/>

Obr. č. 2 - Jozef Tiso

<http://kulm.ic.cz/katalog/sr1/>

Obr. č. 3 - Podpis Žilinské dohody

<http://www.druhasvetovavalka.nazory.cz/slovensko.htm>

Obr. č. 4 - Čtení protokolu vídeňské arbitráže

http://www.muzeumsnp.sk/index.php?a0=historia&a1=vojnov_e_obd

Obr. č. 5 - Jednání Háchy s Hitlerem (15. 3. 1939)

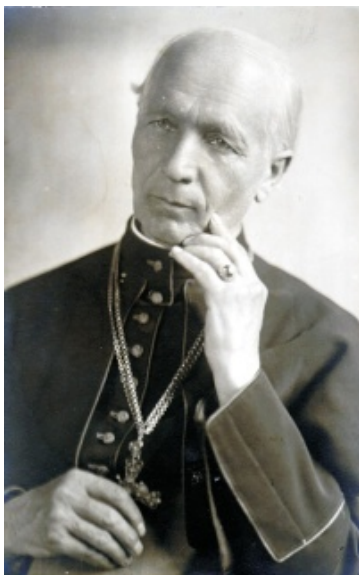
http://www.gamepark.cz/mnichovska_krize.htm

Obr. č. 6 - Česko-Slovensko (listopad 1938-březen 1939)

http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/historie_14

11. PŘÍLOHY

Obrázek č. 1 **Andrej Hlinka**

Obrázek č. 2 **Jozef Tiso**

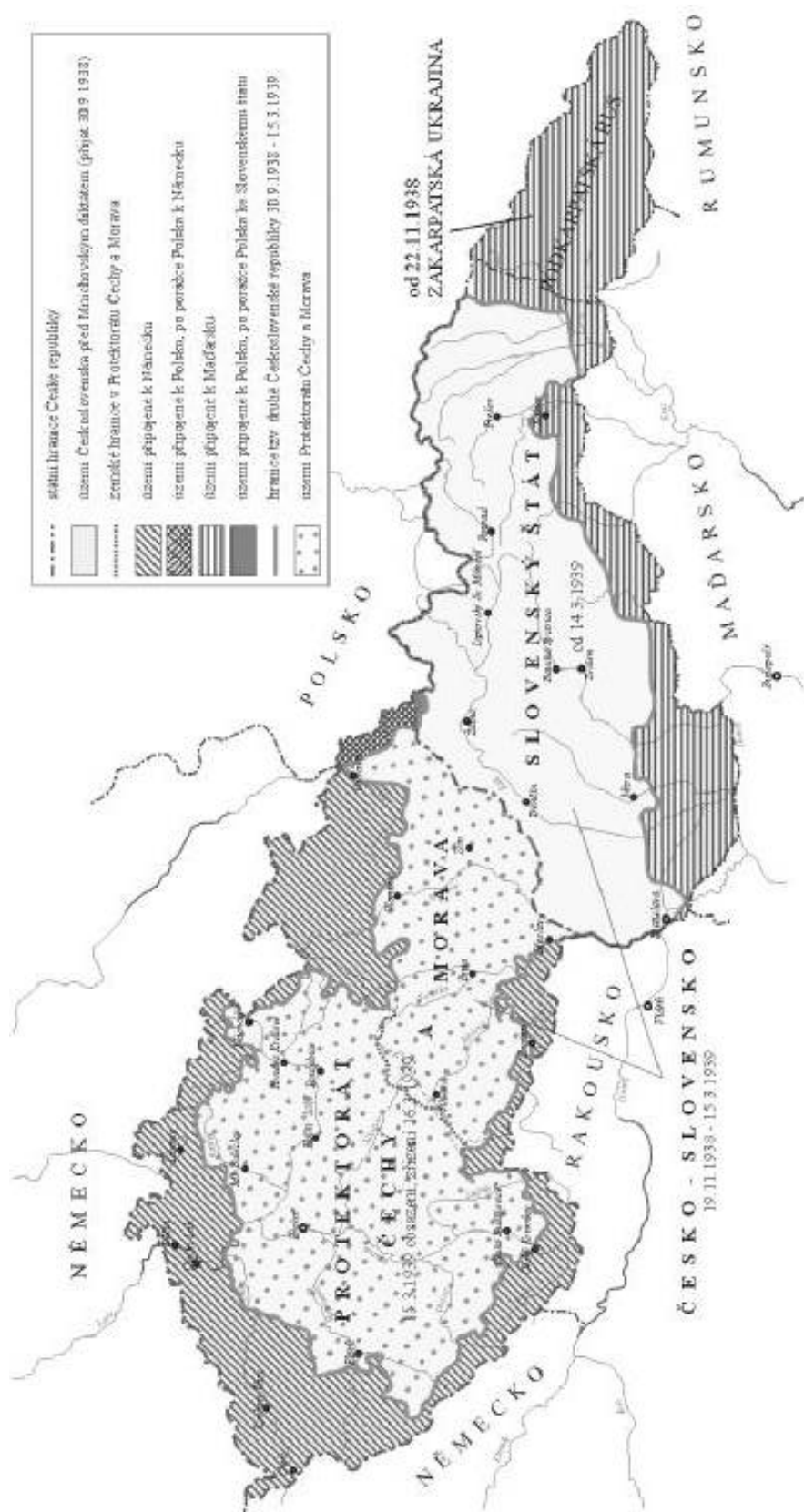
Obrázek č. 3 **Podpis Žilinské dohody**

Obrázek č. 4 Čtení protokolu vídeňské arbitráže

Obrázek č. 5 Jednání Háchy s Hitlerem (15. 3. 1939)

Obrázek č. 6 Česko-Slovensko (listopad 1938-březen 1939)

